

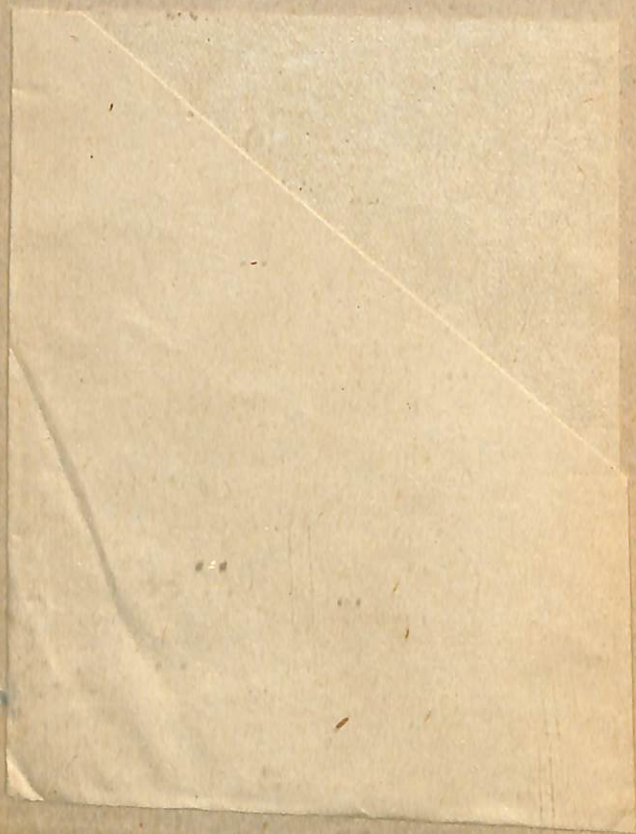
1608

2(075)

U-15

03 AUG 2009

ՍՐԲԱԶԱՆ

Հին-Ուխտ
ԺԱ. տպ.

2 (075)

Ս-15 սր.

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

4061

Գինն է 55 կոպ

ՍԱՀԱԿ Ա. ՔՀ. ՍԱՀԱԿԵԱՆՆՅ

ԹԻՖԼԻՍ

Տպարան Ս. Բ. Բոտինեանցի, Գողթի. 39.

1915

25 JUL 2013

1608

Ի ՀԱՅՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ

Տ. Տ. ԳԵՈՐԳ Ե.

Սրբազնագոյն Կաթողիկոսի Ամենայն Հայոց, Ժայ-
րագոյն Պատրիարքի Համազգական Նախամեծար
Արարատեան Առաքելական Մայր Աթոռոյ Սրբոյ
Կաթողիկէ Էջմիածնի:

Ընթերցեալ զայս գրքոյկ «Սրբազան պատ-
մութիւն Հին-Ուխտի», չգտի ինչ ընդդէմ ուղիղ
վարդապետութեան եկեղեցւոյ, ուստի թոյլատրի
տպագրութեամբ ի լոյս ընծայել: Ի 27 ապրիլի
1890 ամի ի Ս. Էջմիածին:

Նախագահ տպարանական ժողովոյ՝

Արիստակէս եպիսկոպոս:

Տ. Կ.

Ա Ջ Դ

«Սրբազան պատմութիւն Հին Ուխտի» նիւթի մշակութիւնը տպագրուած է առանձին—Դասագիրք կրօնի Հին-Ուխտի անունով:

Մեր կարծիքով աշակերտաց ձեռը սրբազան պատմութեան մի առանձին դասագիր տալն աւելորդ է, ամենաընտիր և նպատակալարմար դասագիրը հէնց Սուրբ գիրքը՝ բնագիրն է: Բայց որովհետեւ մեր մէջ ալդ բանը մի քանի դժուարութիւններ ունի, չասեմ անկարելիութիւններ, մանաւանդ ստորին դասատանց համար—գործընկեր լեզուն, գրքի ստուարութիւնը, գիրը, հազուադիւս լինելը, ուստի, ի հարկէ ստիպեալ՝ մեր նպատակին հասնելու համար՝ այսինքն մեր ցանկացած կրօնական-բարոյական իմաստները սաներին հաղորդելու համար, քաղուածօրէն ընտրեցինք այս նիւթերը՝ ըստ կարելւոյն պահպանելով բնագրի ոճը:

Տայ Աստուած, որ հասակով և սրտով մանուկները նոյնչափ սիրեն այս գրքովը՝ որչափ և սրա բնագիրը:

Ս. քհ. Ս.

Տփլիս 1887:

Հին Ուխտի առաջին տպագրութիւնը տեղի ունեցաւ տասն և ինն տարի առաջ: Մի տարուց ետոյ սրբազան Օրմանեանի առաջարկութեամբ փոխադրուեց տաճկահայ բարբառի, որ ներկայումս եօթերորդ տպագրութեան է արժանացել:

Իմ վաղեմի ցանկութիւնն էր պատկերազարդ հրատարակել սոյն դասագիրը, բայց ալդ ցանկութիւնը այսօր միայն հնարաւոր եղաւ իրագործել: Սա մի փորձ է, կաշխատենք հետեւեալ դասագրերը ևս հետզհետէ պատկերազարդ հրատարակել՝ աւելի կատարելագործուած թէ քանակի և թէ որակի կողմից:

Մանկավարժական տեսակէտով աւելի նպատակալարմար կլինէր, եթէ պատկերները դասագրի մէջ զետեղուած չլինէին, ալլ առանձին տպագրուած—մեծ դիրքով և ղուսուոր, որպէսզի ամեն մի աւանդուած նիւթ հետզհետէ պատկերով աւելի լուսաբանուէր: Բայց որովհետեւ մի ալդպիսի գործ նիւթական խոշոր ծախսի հետ կապուած է, հետեւաբար դպրոցների և մանաւանդ աշակերտների համար ծանր, եթէ չասենք անկարելի մի հանգամանք կլինէր, ուստի լերկուց չարեաց փոքրագոյնն ընտրելով, դասագրի մէջ զետեղեցինք:

Պատկերազարդ դասագրեր քիչ ունենք, եղածներն էլ մեծ մասամբ առանց ընտրութեան են՝ թէ նիւթի և թէ մանաւանդ գեղարուեստի կողմից: Այդ դասագրերի մէջ չաճախ կարելի է այնպիսի պատկերների պատահել, որոնց ղոյութիւնը ցանկալի չէր երեան հանել, որոնք ոչինչ չբացատրելուց ղատ՝ ոչ ցանկալի ղգացմունքներ են առաջ բերում: Հին-Ուխտի նիւթն այնքան առատ է, որ մենք սովորական պատկերներից ղատ՝ կարող ենք այնպիսի կարեոր ղաղափարների վրայ ևս մատնանիշ լինել, ղոր. Քիզիքական քաջութեան ղաղափար (Սամիսոն), ղշմարտութիւնը ղակատին ասել (Նաթան), արղարաղատութիւն (Սողոմոն)...: Ինչպէս նիւթը մեր ղեռքում միջոց է ղէպի նպատակի ղիմելու—նիւթից բարոյական-կրօնական ղաղափարների ղեռք բերելու, այսպէս և պատկերները պէտք է նիւթի աղստ, ղժուար տեղերը բացատրեն, լուսաբանեն: Օրինակի հա-

մար Լուսաւորչի տեսիլը թէն պատմութեան սաները, բայց ես հաստատ համոզուած եմ, որ նրանք այն չեն ներկայացնում իրանց, ինչ որ իրողութիւնն է: Ես կասկածուած եմ նոյն իսկ, որ շատ կրօնուսույցների համար նիւթն ամբողջովին պարզ չէ, այն ինչ պատկերը միանգամայն պարզ և իրական հասկացողութիւն կտար (տես իմ դասատետր կրօնի Բ. տարի): Եւ կամ լաճախակի լիչուած է վկայութեան խորան, Սողոմոնի տաճար, տապանակ ուխտի, խնկոց, առաջաւորաց սեղան, եօթնջահան ոսկէ աշտանակ, դաւիթ, սրբութիւն, սրբութիւն սրբոց... ախ բոլորը պատկերով միայն հնարաւոր է պարզել:

Պատկերները նիւթը պարզելուց զատ՝ պէտք է սաների մէջ նաև գեղարուեստական ճաշակ զարթեցնեն, ուստի և պիտի աշխատել, որ դրանք նշանաւոր հեղինակների ընտիր գործեր լինեն: Իբրև փորձ, ըստ չափու կարողութեան, աշխատել եմ իմ գրաւոր բացատրած սկզբունքները և գործնականապէս իրագործել:

Յուսով եմ որ Հին-Ուխտի պատկերազարդ հրատարակութիւնը ես ունենալ իւր բարեկամները, որպիսին ունեցել է նրա նախկին տպագրութիւնները:

Ս. ա. քհ. Ս.

Տփլիս

20 Յունիսի 1912 թ.

Ա. ՆԱԽԱԴԱՏՄԱԿԱՆ ԴԱՐ

1. ա. ԱՇԽԱՐՀԻ ՍՏԵՂԾԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆԸ

Աստուած սկզբում ստեղծեց երկինքն ու երկիրը: Երկիրը խաւարով էր ծածկուած: Աստուած ասաց. «Թող լոյս լինի» և իսկոյն լոյս եղաւ: Աստուած բաժանեց լոյսը խաւարից, լուսոյ անունը դրաւ ցերեկ, իսկ խաւարինը՝ գիշեր: Այսպէս ցերեկից ու գիշերից կազմեց առաջին օրը:

Բ. Աստուած ասաց. «Թող հաստատութիւն լինի, որպէսզի բաժանէ վերևի ու ներքևի ջրերը միմեանցից»: Այդպէս էլ եղաւ. հաստատութեան անունը դրաւ երկինք: Այդպէս անցաւ էլի մի ցերեկ և մի գիշեր ու դարձաւ մի օր՝ երկրորդ օր:

Գ. Աստուած ասաց. «Թող ցամաքը բաժա-

հուլի ջրերից»։ Այդպէս էլ եղաւ։ Աստուած ցամաքի անունը դրաւ երկիր, իսկ ջրերինը՝ ծով։

Աստուած ասաց. «Թող երկրիս վրայ կանաչեն ըոյսեր և ամենքն էլ պտուղ տան։ Այդպէս

էլ եղաւ։ Անցաւ էլի մի գիշեր և մի ցերեկ ու դարձաւ մի օր՝ երրորդ օր։

դ. Աստուած ասաց. «Թող երկնքի վրայ լուսաւորներ երևան ու երկիրը լուսաւորեն»։ Աստուած պատրաստեց մի մեծ յուսաւոր ցերեկը և մի փոքր յուսաւոր գիշերը կառավարելու համար։ Բացի դրանցից ստեղծեց նաև շատ աստղեր։ Այդպէս անցաւ էլի մի ցերեկ և մի գիշեր ու դարձաւ էլի մի օր՝ չորրորդ օր։

և. Աստուած ասաց. «Թող ջրերը լցուեն ծկներով, իսկ օդը՝ թռչուններով»։ Այն ժամանակ ջրերը լցուեցան բազմաթիւ կենդանիներով, իսկ օդի մէջ թռչում էին ամեն տեսակ թռչուններ։ Այդպէս անցաւ էլի մի գիշեր և մի ցերեկ ու դարձաւ մի օր՝ հինգերորդ օր։

զ. Աստուած ասաց. «Թող երկրիս վրայ լինեն շորքոտանի կենդանիներ—զազաններ և զնոռաներ»։ Այդպէս էլ եղաւ։

1. Բ. ՄԱՐԴՈՒ ՍՏԵՂՄԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆԸ

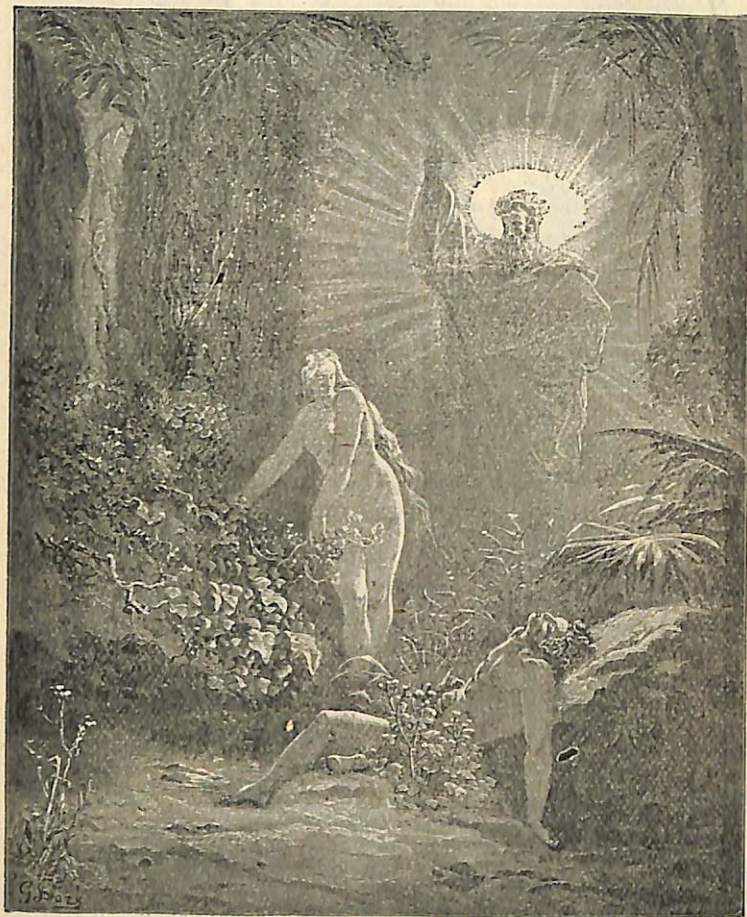
ա. Աստուած ասաց «Եկէք մարդ էլ ստեղծենք, որ տէր լինի բոլոր ստեղծուածներին»։

բ. Աստուած ստեղծեց մարդուն իւր պատկերի նման—վեր առաւ երկրից հող ու շունչ փչե-

լով՝ հոգի տուաւ և անունը դրաւ Ադամ:

Գ. Աստուած ասաց. «Լաւ չէ մարդու համար

մենակ լինելը, ստեղծենք Ադամի նման մէկը, որ նրան օգնական լինի»: Այն ժամանակ Աս-

տուած Ադամին քնացրեց, հանեց կողերից մինն ու նրա համար մի օգնական՝ կին ստեղծեց և անունը դրաւ Յւա: Աստուած օրհնեց նրանց և ասաց. «Աճեցէք, բազմացէք և լցրէք երկիրն ու տէր եղէք բոլոր ստեղծուածներին»:

Դ. Այսպէս Աստուած երկինքն ու երկիրը վեց օրում ստեղծեց, իսկ եօթներորդ օրը հանգստացաւ և պատուիրեց սուրբ պահել այդ օրը:

2. ԴՐԱՆՏ

Աստուած եղեմ երկրի մէջ մի պարտէզ տնկեց՝ անունը Դրախտ դրաւ: Պարտէզը զարդարեց ամեն տեսակ ծառերով, Ադամին ու Յւային այնտեղ բնակեցրեց, որ մշակեն և պահպանեն:

Պարտիզի մէջ տեղում երկու ծառ կար՝ մինի անունն էր «ծառ կենաց», իսկ միւսինը՝ «ծառ գիտութեան բարոյ եւ չարի»:

Աստուած պատուիրեց նրանց և ասաց. «Պարտիզի բոլոր ծառերի պտուղներից կարող էք ուտել, բացի «ծառ գիտութեան բարոյ և չարի» ծառի պտղից—եթէ նրանից ուտէք, իսկոյն կ'մեռնէք»:

3. ՊԱՏՈՒԻՐԱՆԱԶԱՆՅՈՒԹԻՒՆ

ա. Օձը բոլոր կենդանիներից իմաստունն էր. նա եկաւ Եւայի մօտ և ասաց. «Ուղի՞ր է, որ Աստուած ասել է ձեզ, թէ պարտի՞ղի բոլոր ծառերի պտուղներից չուտէք»: Կինը պատասխանեց օձին. «Ո՛ր, մի ծառի պտղից միայն պէտք է չուտենք, եթէ ուտենք, կմեռնենք»: Օձը նորից խօսեց կնոջ հետ և ասաց. «Դուք չէք մեռնի, ընդհակառակն՝ եթէ ուտէք, Աստուած կդառնաք»:

բ. Կինը հաւատաց օձին և կերաւ պտուղը: Նա մարդուն ևս տուաւ. նա էլ առաւ և կերաւ:

գ. Այս բանից ետոյ լսեցին Աստծու ոտի ձայնը պարտի՞ղի մէջ, վախեցան, ամաչում էին, դրա համար էլ թաք կացան. Աստուած ձայն տուաւ Ադամին. «Ո՞րտեղ ես»: Ադամը պատասխանեց. «Վախենում եմ, դրա համար էլ թաք կացայ»: Աստուած ասաց. «Զլինի՞ թէ այն ծառի պտղիցը կերար»: Ադամը պատասխանեց. «Բոստեղծած կինը տուաւ ինձ, ես էլ կերայ»: Աստուած ասաց կնոջը. «Այդ ի՞նչ ես արել»: Կինը պատասխանեց. «Օձը խփեց ինձ»:

դ. Այն ժամանակ Աստուած պատժեց մեղաւորներին—նա ասաց օձին. «Անիծեալ լինիս բոլոր կենդանիների մէջ. փորիդ վրայ սողաս և հող ուտես քո ամբողջ կեանքում»: Ետոյ կնոջն

ասաց. «Ցաւով որդի ծնես»: Վերջն Ադամին ասաց. «Կերած հացը քրտինքով ձեռք բերես՝ մինչև որ նորից հող դառնաս»:

Մրանից ետոյ Աստուած Ադամին ու Եւային դրախտից դուրս արաւ: Նրանք սկսեցին հողագործութիւնով պարապել: Դրախտի դրանը սուրը ձեռին մի պահապան հրեշտակ նշանակեց, որ ետ չգան:

4. ԿԱՅԷՆ ԵՒ ԱԲԷԼ

ա. Ադամն ու Եւան երկու որդի ունեցան

— առաջինի անունն էր Կայէն, իսկ երկրորդինը՝ Աբէլ: Աբէլը խաշնարած էր, իսկ Կայէնը՝ երկրագործ: Մի անգամ երկու եղբայրներն Աստուծոն զոհ բերին — Կայէնը իւր գաշտի պտուղներէից, իսկ Աբէլը՝ գեղեցիկ, պարարտ գառներից: Աստուած Աբէլի զոհն ընդունեց, իսկ Կայէնինը՝ ոչ: Այս բանի վրայ Կայէնը խիստ բարկացաւ: Աստուած ասաց. «Կայէն, ի՞նչու ես բարկացել, եթէ բարի բան գործես, Աստուած կսիրէ քեզ, իսկ եթէ չար՝ կպատժուես»:

Ք. Չնայելով որ Աստուած նրան զգուշացրեց, բայց նա ոխը սրտից չհանեց և մի անգամ դաշտումը խփեց Աբէլին ու սպանեց:

Այն ժամանակ Աստուած հարցրեց Կայէնին. «Ո՞ւր է Աբէլ եղբայրդ»: Կայէնը կոպիտ կերպով պատասխանեց. «Զգիտեմ, մի՞թէ ես նրա պահապանն եմ»: Աստուած ասաց. «Քո եղբոր արիւնը գանգատւում է ինձ. անիծեալ լինես. թափառական շրջես երկրի վրայ. այսուհետեւ քո մշակած երկիրը պտուղ չտայ քեզ համար»:

Կայէնը փախաւ, ուրիշ երկիր գնաց և իւր ամբողջ կեանքում խիղճը տանջում էր նրան:

Աստուած նրանց մխիթարելու համար՝ մի նոր որդի պարգևեց, որին անուանեցին Սէթ: Սրա որդիները բարեպաշտ մարդիկ էին:

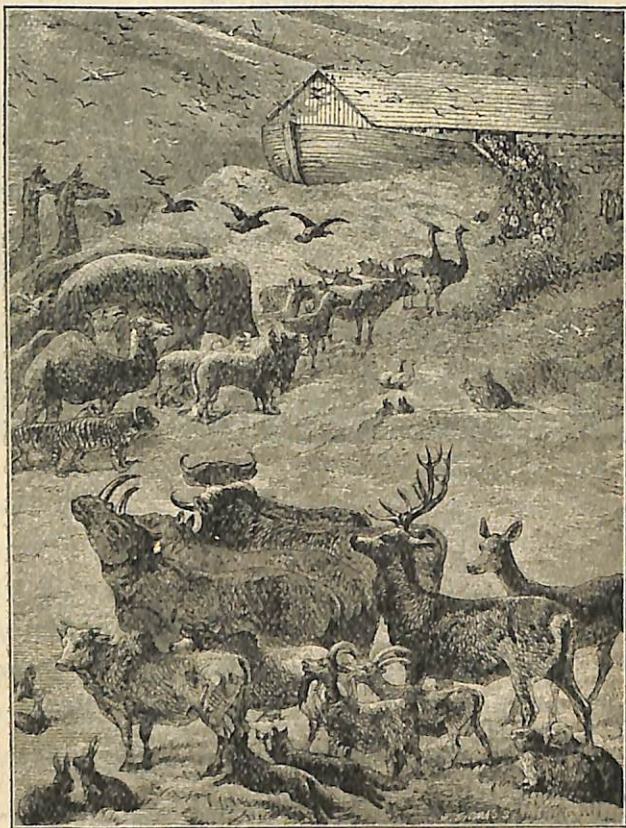
5. Զ Ր Հ Ե Ղ Ե Ղ

Ա. Կայէնի և Սէթի որդիները երկրիս վրայ կամաց կամաց բազմանում էին. նրանք հետզհետէ վատանում էին: Մի մարդ միայն Սէթի ցեղից՝ անունը Նոյ, արդար էր, իսկ մնացածը բոլորն էլ մոռացել էին Աստուծոն: Աստուած 120 տարի համբերեց այս բաներին, բայց երբ նրանց չարութիւնը չափից անցաւ,

Ք. Աստուած ասաց Նոյին. «Ես կամենում եմ ջրով պատժել չար մարդկանց. դու քեզ հա-

մար մի մեծ տապան շինիր՝ կպրով ծեփիր թէ
դրսից և թէ ներսից: Տապանի մէջ կմտնես դու
և քո որդիները. հետզ կվերցնես ամեն տեսակ

կենդանիներից մի-մի զոյգ. նոյնպէս ամեն տե-
սակ կերակուր՝ թէ քեզ և թէ կենդանիների հա-
մար»: Նոյըն էլ այնպէս արեց:

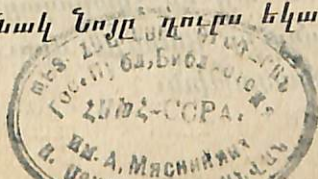
Պ. Երբ նաւը պատրաստ էր, Աստուած ա-
սաց Նոյին. «Տապան մտիր դու և քո ընտանի-
քը»: Նոյըն էլ մտաւ տապան իւր երեք որդիներ-
ով, կնոջով, հարսներով և ամեն տեսակ կեն-
դանիներով:

Սրանից ետոյ սկսեց քառասուն օր ու գիշեր
սաստիկ անձրև գալ: Զուրը մեծացաւ—տապանն
սկսեց լողալ: Զուրն այնքան բարձրացաւ, որ ա-
մենամեծ լեռների գագաթներն անգամ ծած-
կուեցան—ամենքն էլ խեղդուեցան:

Պ. Հարիւր յիսուն օրից ետոյ անձրևները
դադարեցին, ջուրը ցածրացաւ: Տապանը լողա-
լով՝ եկաւ Արարատ լեռան վրայ հանգստացաւ:
Նոյը բաց արաւ տապանի պատուհանը և մի ագ-
ռաւ բաց թողեց: Սա ետ չեկաւ: Ետոյ մի ա-
ղաւնի արձակեց, բայց որովհետև նա ոչ մի
հանգստանալու տեղ չգտաւ, սա ևս ետ դարձաւ:
Նոյը մեկնեց ձեռք և ներս առաւ:

Եօթն օրից ետոյ Նոյըն էլի մի աղաւնի բաց
թողեց: Աղաւնին երեկոյեան դէմ վերադարձաւ՝
բերանին ձիթենու շիւղ բռնած: Նոյըն էլի եօթն
օր սպասեց և նորից մի աղաւնի արձակեց: Այս
անգամ աղաւնին ետ չեկաւ: Նոյըն իմացաւ, որ
Երկրիս երեսից ջուրը ցամաքել է:

Ա. Այն ժամանակ Նոյը դուրս եկաւ տապա-

նից իւր ընտանիքով, Արարատի ներքևում սեղան շինեց ու զոհ արաւ:

Այս բանն Աստծուն զուր եկաւ, ուստի Նոյին օրհնեց, նրա հետ դաշը կապեց և ասաց. «Քանի որ այս աղեղը երկնքի վրայ տեսնես, իմացիր, որ այլ ևս ջրհեղեղ չի լինի»:

Նոյն սկսաւ երկրագործութիւնով պարապել և այգի տնկել: Նա երեք որդի ունեցաւ Սեմ, Բամ և Յաբէթ: Դրանց որդիները բազմացան և լցրին երկիրը:

6. ԲԱԲԵԼՈՆԻ ԱՇՏԱՐԱԿԸ

Ա. Նոյի թոռները բազմացան Արարատի ներքևում և տեղափոխուեցին դէպի արևելք— Նփրատ ու Տիգրիս գետերի միջում պատահեցան մի ընդարձակ դաշտավայրի, որի անունն էր Սեննար: Այդ մարդիկն ամենքն էլ մի լեզուով էին խօսում, սրանք ասացին միմեանց. «Յկէք մի այնպիսի աշտարակ շինենք, որի ծայրը երկինք հասնի, որ ջրհեղեղ լինելիս, բարձրանանք այնտեղ և ազատուենք»: Շինութիւնն սկսեցին: Աստուած տեսաւ, որ իրանց ոյժից վեր բան են կատարում, խառնեց նրանց լեզուները, այնպէս որ մէկ մէկու այլ ևս չկարողացան հասկանալ: Այդ տեղի անունը Բաբելոն դրուեց, որ նշանակում է խառնակութիւն:

բ. Շինութիւնը դադարեց. մարդիկ սկսեցին

Բաբելոնից հեռանալ ու նորից ցրուել երկրիս զանազան կողմերը:

Բ. ՆԱՀԱՊԵՏՆԵՐԻ ԴԱՐ

Ա. ԱՐՐԱՀԱՄ

Դ. ԱՍՏՈՒԱԾ ԿԱՆՉՈՒՄ Է ԱՐՐԱՀԱՄԻՆ

Ա. Երբեք երկրի յառան քաղաքում Սեթի ցեղից մի մարդ էր ապրում՝ անունն Աբրահամ։ Նրա հայրը կուռք էր պաշտում, իսկ ինքը՝ ճշմարիտ Աստծուն։ Աստուած ասաց Աբրահամին. «Թող քո հայրենիքը, բարեկամներդ, հորդ տունը և գնա այն երկիրը, որ ես քեզ ցոյց կտամ. ես քեզ մեծ ազգ կդարձնեմ և կօրհնեմ։ Քո ձեռով պէտք է օրհնուեն երկրիս բոլոր ազգերը։ Քո ցեղից մինը կձնուի, որ բոլոր մարդոց մեղքից կազատէ»։

Ք. Աբրահամ իսկոյն դուրս եկաւ Խառանից. հետն առաւ իւր կին Սառային, եղբօրորդի Զովտին, իւր հարստութիւնը ու հեռացաւ դէպի Աստծու ցոյց տուած Քանան երկիրը։ Երբ տեղ

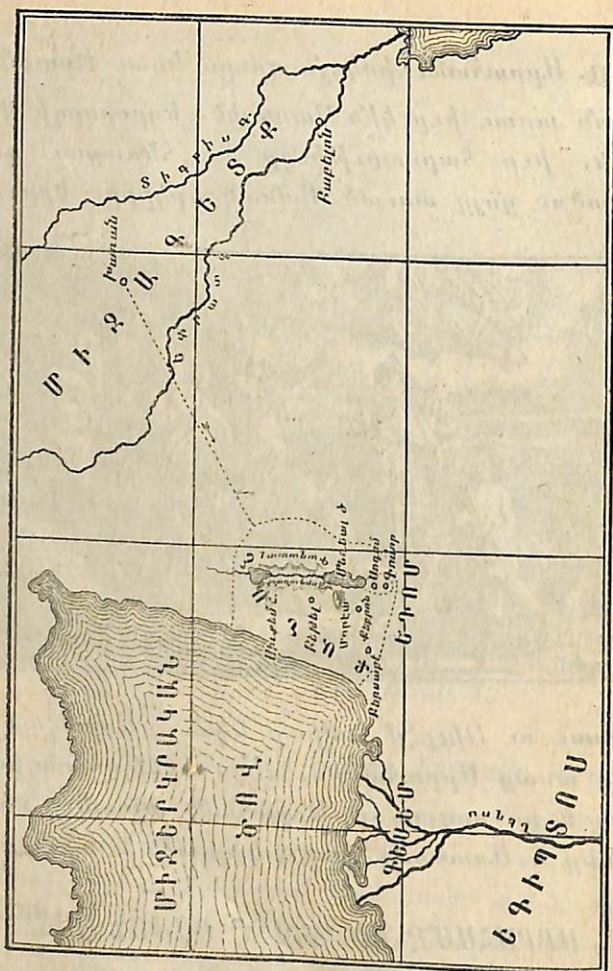

հասաւ ու Սիւքէմ հովիտը եկաւ, Աստուած նորից ասաց Աբրահամին. «Այս երկիրը տալիս եմ քեզ և քո որդւոց»։ Աբրահամն այնտեղ սեղան շինեց և Աստծուն շնորհակալութիւն արաւ։

Ե. ԱՐՐԱՀԱՄԸ ԵՒ ԶՈՎՏԸ ԲԱԺԱՆՎՈՒՄ ԵՆ

Աբրահամը մի հարուստ մարդ էր—ունէր շատ խաշներ, ոսկի և արծաթ։ Զովտը ևս հարուստ էր—նա էլ ունէր բազմաթիւ խաշներ։ Նրանց բնակութեան երկիրը շատ փոքր էր, այն-

պէս որ խաշներին բաւականութիւն չէր տալիս, դրա համար էլ շարունակ կռիւ էր պատահում Ղովտի և Աբրահամի հովիւների մէջ:

Մի անգամ Աբրահամն ասաց Ղովտին. «Ի՞նչու պէտք է մեր հովիւների մէջ կռիւ պատահէ. չէ՞ որ ազգականներ ենք. արի՛ բաժանուենք— եթէ դու ձախ գնաս, ես աջ կերթամ, իսկ եթէ աջ գնաս, ես ձախ կերթամ»:

Ղովտն ընտրեց ամենալաւ մասը՝ շրերով հարուստ Յորդանանի պտղաւէտ հովիտը: Աբրահամը բնակուեց Քերրոնի մօտ գտնուող Մամբրէի անտառում, իսկ Ղովտը՝ Յորդանանի հովտում: Սրա վրանները հասնում էին մինչև Սոդոմ և Գոմոր քաղաքները, որոնց բնակիչները շատ վատ մարդիկ էին, Աստծու ճանապարհով չէին գնում:

9. ԱԲՐԱՀԱՄՆ ԱԶԱՏՈՒՄ Է ՂՈՎՏԻՆ

Մի անգամ չորս թագաւորներ պատերազմ ունեցան Սոդոմ և Գոմոր քաղաքների թագաւորների հետ: Վերջիները յաղթուեցան— ժողովուրդը փախաւ լեռները: Թշնամին խեց Սոդոմ և Գոմոր քաղաքացիների հարստութիւնը: Ղովտը ևս գերի ընկաւ իւր խաշներով:

Այդ պատերազմից մի մարդ ծածուկ եկաւ Աբրահամի մօտ և յայտնեց, որ նրա եղբօր որդի Ղովտը գերի է ընկել: Աբրահամը՝ երբ իմացաւ, հաւաքեց իւր երեք հարիւր տասն և ութը ծառաներին. ընկաւ թշնամու ետեից. գիշերով

յարձակուեց նրանց վրայ. շարդեց թշնամուն-
ետ առաւ բոլոր աւարը և ազատեց Ղովտին:

Երբ Աբրահամը պատերազմից վերադառնում-
էր, Սողոմի թագաւորը նրա առաջ դուրս եկաւ
և ասաց. «Գերի առած մարդիկն ինձ, իսկ ա-
ւարը քեզ լինի»: Աբրահամը պատասխանեց.
«Ոչ, ես մի տրեխի թել անգամ չեմ վերցնի—բո-
լորն էլ քեզ կտամ»: Աբրահամը դարձաւ Քեբբոն:

10. ԱՍՏՕՈՒ ԽՈՍՏՈՒՄՆ ԱՐՐԱՀԱՄԻՆ

Աստուած Խառանում խոստացաւ Աբրահա-
մին մեծ ազգ դարձնել. այդ օրից անցել էր 24
տարի. նա արդէն 99, իսկ Սառան 90 տարե-
կան էր, բայց դեռ ոչ մի որդի չունէին: Աստուած
Աբրահամին վերջին անգամ փորձելու համար,
մի օր ճաշուայ խիստ շոգի ժամանակ եկաւ
նրա մօտ: Աբրահամը նստած էր վրանի դրանը՝
Մամբրէի անտառում: Յանկարծ տեսաւ, որ
երեք ճանապարհորդ հեռուից դէպի ինքն են
գալիս, իսկոյն վազեց նրանց առաջ, երկրպա-
գութիւն տուաւ և ասաց. «Տէր, եթէ քո ծառա-
յին սիրում ես, եկ նրա վրանը. հանգստացիր
այս ծառի տակ. ես ջուր կբերեմ. ձեր ոտները
կլուանամ. նախաճաշիկ կանէք՝ ետոյ ճանապար-
հը կշարունակէք»: Նրանք պատասխանեցին. «Թող
այդպէս լինի»:

Աբրահամը գնաց վրանը Սառայի մօտ և ասաց. «Շուտ արած, նկաններ թխիր շարմաղ ա-
լիւրից», իսկ ինքը գնաց հանդը. մի երկնջ բե-
րաւ. տուաւ ծառաներին, որ մօրթեն և հիւրե-

րի համար կերակուր պատրաստեն: Աբրահամը՝
չնայելով որ 318 ծառայ ունէր, բայց ինքն էր
ծառայում սեղանին—բերաւ կարագ, կաթը և
հորթի մսից պատրաստած կերակուր, դրաւ հիւ-
րերի առաջ և նրանք էլ կերան:

Այն ժամանակ հիւրերն ասացին Աբրահամին.
«Ո՞ւր է քո կին Սառան»: Նա պատասխանեց.
«Վրանումն է»: Հիւրերից մինն ասաց. «Եկող
տարի այս ժամանակ Սառան մի որդի կունե-

նայ»։ Սառան լսեց և մտքում ծիծաղեց այս խօսքերի վրայ։ Աստուած հարցրեց Աբրահամին. «Սառան ի՞նչու է ծիծաղում, մի՞թէ Աստծու

համար անկարելի բան կայ»։ Օտարականները վեր կացան և գնացին դէպի Սոգոմ։

11. ԱՔՐԱՀԱՄԸ ԲԱՐԵՆՈՍՈՒՄ Է ԱՍՏՄՈՒՆ

Օտարականները գնացին դէպի Սոգոմ։ Աբրահամն էլ ճանապարհ ձգելու համար՝ հետները գնաց։ Աստուած ասաց. «Սոգոմի և Գոմորի մարդկանց անկարգութիւնը չափիցն անցել է,

գնում էմ տեսնելու, արդե՞օք ուղիղ է թէ ոչ»։

Աբրահամն իսկոյն հասկացաւ, որ նրանք պէտք է պատժուեն, ուստի մտածում էր, թէ ինչպէս օգնէ նրանց։

Երկու ճանապարհորդները գնացին դէպի Սոգոմ, իսկ Աբրահամն Աստծու առաջ կանգնեց և ասաց. «Եթէ քաղաքի մէջ յիսուն արդար լինի, մի՞թէ չես ների միւսներին էլ»։ Աստուած ասաց. «Եթէ յիսուն արդար գտնեմ, միւսներին էլ կնեւեմ»։

Աբրահամը նորից ասաց. «Թե՛րևս քառասուն արդար լինի»։ Աստուած պատասխանեց. «Քառասունի համար էլ կնեւեմ»։ Իսկ եթէ երեսուն հոգի գտնուե՞ն»։ «Եթէ երեսուն հոգի գտնուեն, դարձեալ կնեւեմ»։ Աբրահամը նորից ասաց. «Եթէ՛ քսան հոգի լինեն»։ Աստուած պատասխանեց. «Քսանի համար էլ չեմ պատժի»։

Աբրահամը կրկնեց. «Մի բարկանար, Տէր, եթէ մի անգամ էլ խօսեմ, ի՞սկ եթէ տասն հոգի լինի»։ Աստուած պատասխանեց. «Տասնի համար ևս չեմ պատժի»։

Երբ այս խօսակցութիւնը վերջացաւ, Աստուած աներևութացաւ. հրեշտակները գնացին դէպի Սոգոմ, իսկ Աբրահամը դարձաւ տուն։

Հրեշտակները Սոգոմ և Գոմոր քաղաքներում միայն Ղովտին արդար գտան, իսկ մնացեալնե-

րին՝ մեղաւոր: Հրեշտակները արդարին իւր ընտանիքով ազատեցին, իսկ մեղաւորներին պատժեցին—երկնքից կրակ թափուեց և այրեց բոլորին:

Միւս օրն առաւօտեան վաղ՝ Աբրահամն եկաւ այնտեղ, որտեղից բաժանուել էր Աստծուց և ինչ տեսաւ—Սողոմ և Գոմորից ծուխ էր բարձրանում:

Այս քաղաքների տեղը ջրով լցուեց—ծովը մեծացաւ և մինչև այսօր էլ կոչւում է Մեռնալ ծով:

12. ԻՍԱՀԱԿԻ ԾՆՈՒՆԴԸ ԵՒ ԶՈՀՈՒԻԼԸ

Ա. Տարին անցնելուց ետոյ, ինչպէս Աստուած խոստացել էր, Սառան մի որդի ունեցաւ, որի անունն իսահակ դրին: Աբրահամն արդէն հարիւր տարեկան էր: Նա շատ էր ուրախանում:

Բ. Մի քանի տարուց ետոյ Աստուած Աբրահամին էլի մի սնգամ փորձելու համար՝ ասաց. «Աբրահամ, վեր առ քո միակ որդի Իսահակին և գնա Մորէայի երկիրն ու այնտեղ իմ ցոյց տուած լեռան վրայ գոհիւր նրան»: Աբրահամն առաւօտը վաղ՝ վեր կացաւ. համեռեց էլը. փայտ պատրաստեց գոհի համար. հետն առաւ Իսահակին և երկու ծառայ ու գնաց Աստծու ցոյց տուած երկիրը: Նրեք օրից ետոյ տեղ հասաւ:

Աբրահամն ասաց իւր ծառաներին. «Մնացէք այստեղ, իսկ ես Իսահակի հետ պէտք է գնամ վերև աղօթելու»:

Իսահակը ողջակիզի փայտը շալակեց, իսկ Աբրահամը ձեռին բռնած ունէր կրակն ու դանակը: Ճանապարհին Իսահակը հարցրեց հօրը. «Հայր, կրակն ու փայտն այստեղ են, բայց ուր է ողջակիզի ոչխարը»: Աբրահամը պատասխանեց. «Աստուած տեսնում է ողջակիզի ոչխարը»:

Նրբ նրանք լեռան գագաթը հասան, Աբրահամը

սեղան շինեց. փայտը դարսեց վրան. որդուն
կապեց փայտերի վրայ. առաւ դանակը, որ զոհէ:

Այն ժամանակ Աստծու հրեշտակը ձայն տուաւ
երկնքից ու ասաց. «Աբրահամ, Աբրահամ, ձեռք
եա քաշիր, ես իմացայ, որ դու Աստծուն սի-
րում ես: Ահա այն թուփը, որի մէջ մի ոչխար

կայ, վեր առ և զոհիր Իսահակի փոխարէն»: Աբրահամն այնպէս էլ արաւ:

Աստծու հրեշտակը նորից ձայն տուաւ Աբրա-
համին ու ասաց. «Որովհետեւ քո միակ որդուն
չխնայեցիր, ուստի ես քեզ օրհնում եմ. քո զա-
ւակները թող երկնքի աստղերի և ծովի ափի ա-
ւազի չափ բազմանան, քեզնով պէտք է օրհնուեն
երկրիս բոլոր ազգերը»: Աբրահամն եկաւ ծա-
ռաների մօտ և միասին դարձան տուն:

13. ՄԱՌԱՅԻ ՄԱՀԸ

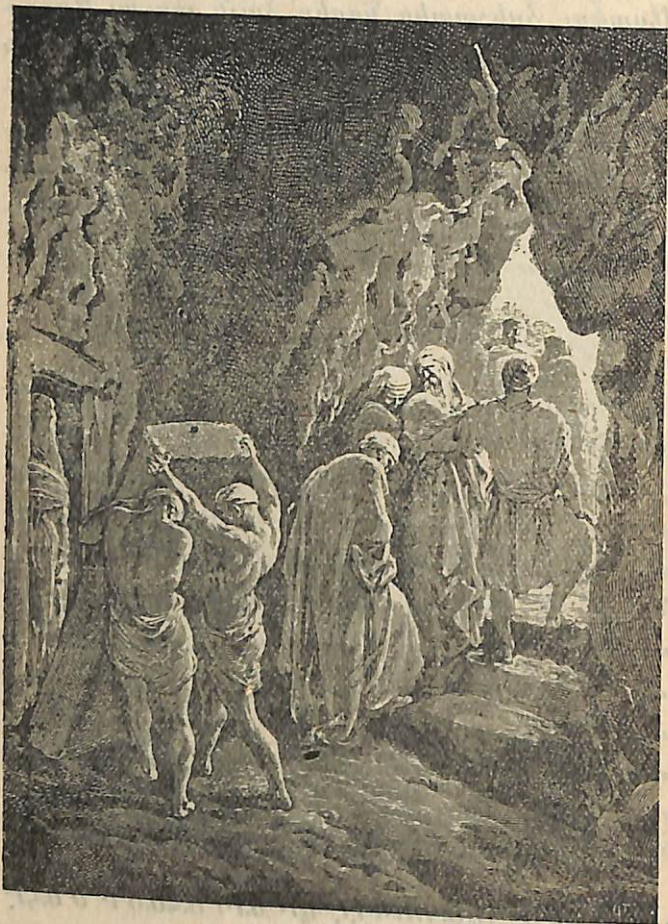
Սառան հարիւր քսան և եօթը տարեկան հա-
սակում մեռաւ Բերրունում: Աբրահամն սկսաւ
լալ և սուգ անել: Երբ սգի օրերն անցան, վեր
կացաւ ու ասաց այն երկրի բնակիչներին. «Խնդ-
րեցէք Եփրոնին, որ իմ ազարակի ծայրումը
գտնուող Կրկին-Այրն ինձ վաճառէ, որպէսզի իմ
մեռելն այնտեղ թաղեմ»: Եփրոնն ինքը եկաւ և
ասաց. «Ազարակն արժէ չորս հարիւր սատեր
(սատերն 80 կպ.), թաղիր քո մեռելն այնտեղ»: Մարդկանց առաջ Աբրահամը կշռեց արծաթը և
տուաւ նրան: Աբրահամը Սառային թաղեց Կըր-
կին-Այրի մէջ:

14. ԻՍԱՀԱԿԻ ՊՍԱԿՈՒԻԼԸ ԵՒ ԱՌԱՀԱՄԻ ՄԱՀԸ

Աբրահամը շատ էր ծերացել: Մեռնելուց ա-
ռաջ ցանկանում էր որդու ուրախութիւնը տես-

նել, ուստի կանչեց իւր աւագ ծառայ Նղիազարին ու ասաց. «Կգնաս Խառան և այնտեղից Իսահա-

կի համար մի կին կրերես»: Նղիազարն առաւ իւր հետ մի քանի ծառաներ, տասն ուղտ և

շատ ընծաներ ու ճանապարհ ընկաւ դէպի Խառան քաղաքը: Երբ տեղ հասաւ, ուղտերին հանգիստ տուաւ քաղաքից դուրս մի ջրհորի մօտ:

Արևը մտնելու ժամանակն էր: Աղջկերքն այդ ժամին գալիս էին ջուր տանելու: Նղիազարն աղթեց և ասաց. «Աբրահամի Աստուած, յաջողիր իմ գործը — այս քաղաքի աղջիկներն ահա կգան ջուր հանելու: Եթէ մի կոյս աղջիկ գայ և ես նրան ասեմ, ինձ ջուր խմացրու և նա չմերժէ, նա կլինի Իսահակի կինը»:

Հագիւ թէ այս խօսքերը վերջացրել էր, եկաւ Բաթուէլի դուստր Ռեբեկան՝ սափորն ուսին: Նա մի գեղեցիկ աղջիկ էր: Իջաւ ջրհորը, լցրեց սափորը և բարձրացաւ: Նղիազարը դիմեց նրան և ասաց. «Թոյլ տուր ինձ փոքր ինչ ջուր խմեմ քո սափորից»: Նա էլ պատասխանեց. «Խմիր»: Այս ասաց, շտապով սափորը կռան վրայ իջեցրեց և օտարականին ջուր տուաւ: Նա ուղտերին էլ խմացրեց: Խմելուց ետոյ՝ Նղիազարը Ռեբեկային մի ոսկեայ գինտ և երկու ապարանջան ընծայեց:

Ռեբեկան վազեց և պատմեց մօրն այս ամենը: Նա մի եղբայր ունէր՝ Լաբան անուշով: Երբ մայրն ասաւ քրոջ գնտերը և ապարանջանը, վազեց դէպի ջրհորն ու ասաց այն օտարականին. «Ո՞վ Աստուծո՞ւ օրհնեալ մարդ, եկ մեր տուն»: Նա Նղիազարին տուն առաջնորդեց, ջուր բերեց ուները լուանալու, որից ետոյ կերակուր ևս բե-

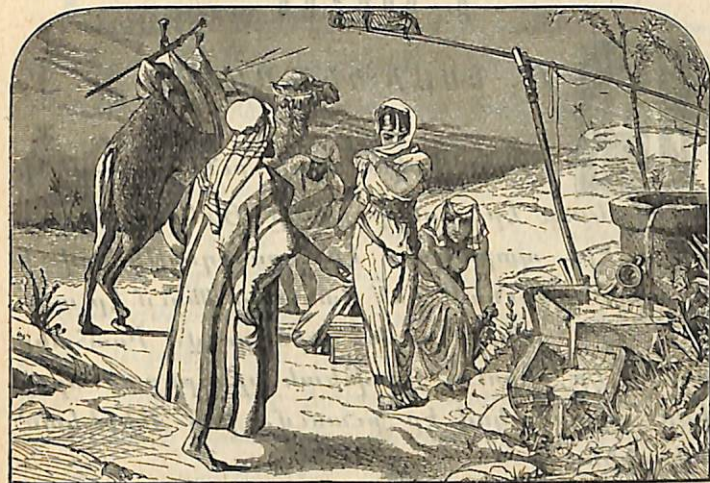

րաւ: Նղիազարը պատասխանեց. «Շա հաց է՛լ եմ ուտի՛ մինչև իմ միտքը չյայտնեմ»: Նղիազարը յայտնեց իւր ո՛վ լինելը, թէ ի՛նչու է եկել և թէ ի՛նչ է աղօթել ջրհորի մօտ:

Բաթուէլը և Լաբանը պատասխանեցին. «Ուրեմն այդ Աստծու կամքն է, մենք զրա դէմ ի՛նչ կարող ենք ասել: Մի քանի օրից ետոյ Ռեբեկան իւր նաժիշտների հետ ուղտերի վրայ նստած ճանապարհ ընկաւ դէպի Բեքորոն:

Իսահակը երեկոյեան ժամանակ դաշտ էր դուրս եկել զբօսելու, նա տեսաւ հեռուից, որ տաան ուղտ է գալիս: Ռեբեկան նկատեց Իսահակին և հարցրեց ծառային. «Ո՞վ է այն մարդը, որ դաշտի մէջ զբօսնում է»: Ծառան պատասխանեց.

«Նա իմ տէրն է»: Նղիազարը պատմեց Իսահակին ամեն բան: Այնուհետև Իսահակը և Ռեբեկան միասին էին ապրում:

Աբրահամը իւր բոլոր հարստութիւնը Իսահակին տուաւ և մեռաւ հարիւր եօթանասուն հինգ տարեկան հասակում:

Իսահակը թաղեց նրան Կրկին-Այրում—Սառայի մօտ:

Բ. ԻՍՈՒՆՆ

15. ԵՍԱԻ ԵՒ ՅԱԿՈՎՐ

Իսահակը երկու որդի ունեցաւ—մեծի անունը Եսաւ էր, իսկ փոքրինը՝ Յակովբ: Եսաւը մազոտ էր, պարապում էր որսորդութիւնով և հողագործութիւնով, իսկ Յակովբը մնում էր տանը և մօրն օգնում տան գործերում: Իսահակը Եսաւին էր սիրում, որովհետեւ նրա բերած որսի միսը ախորժակով էր ուտում, իսկ Ռեբեկան՝ Յակովբին:

Մի անգամ Յակովբը ոսպէ թան էր եփել: Եսաւը դաշտից դադրած տուն դարձաւ և ասաց եղբօրը. «Քո ոսպէ թանից մի քիչ էլ ինձ տո՛ւր»: Յակովբը պատասխանեց. «Ծախիր ինձ վրայ քո անդրանկութիւնը՝ ետոյ կտամ»: Եսաւն ասաց ինքն իրան. «Ես սովից մեռնում եմ, ինչիս է պէտք անդրանկութիւնը»: Յակովբն ասաց. «Ուրեմն երգուիր, որ խօսքդ ետ չես առնի»: Եսաւը երգուեց: Այն ժամանակ միայն Յակովբը տուաւ նրան ոսպէ թանից: Եսաւը կերաւ, խմեց, վեր-

կացաւ և գնաց: Այսպէս Եսաւը մի բաժին ոսպէ թանով ծախեց իւր անդրանկութիւնը:

16. ՅԱԿՈՎՐԻ ԽԱԲԵԲԱՅՈՒԹԻՒՆԸ

Իսահակը հարիւր երեսուն եօթը տարեկան էր—նրա աչքերը լաւ չէին տեսնում: Կանչեց Եսաւին և ասաց. «Ես այսօր կամ վաղը գուցէ մեռնեմ. գնա՛ դաշտ. որսի միս բեր. ինձ համար խորտիկ պատրաստիր, որ ուտեմ և օրհնեմ քեզ»:

Ռեբեկան լսեց այս խօսքերը. կանչեց Յակովբին և ասաց. «Լսեցի որ հայրդ Եսաւին ասաց գնա՛ դաշտ. որսի միս բեր. ուտեմ և օրհնեմ քեզ. Ուրեմն լսիր ինձ—գնա՛ դաշտ երկու ուլ բեր, հօրդ համար խորտիկ պատրաստեմ, տանք որ ուտէ և օրհնէ քեզ մեռնելուց առաջ»: Յակովբը պատասխանեց. «Իմ եղբայր Եսաւը մազոտ է, իսկ ես լերկ, գուցէ շօշափէ ինձ և ես խաբեբայ դուրս գամ»: Մայրը պատասխանեց. «Գնա՛ և այնպէս արա՛, ինչպէս քեզ ասացի»:

Յակովբը գնաց, ուլերը բերաւ և մօրը տուաւ: Նա էլ կերակուր պատրաստեց, Եսաւի թանկագին շորերը հագցրեց Յակովբին. ուլի մորթին թեւերին ու պարանոցին փաթաթեց, որ հայրը չճանաչէ: Յակովբը գնաց հօր մօտ և ասաց. «Հայր, վեր կաց իմ բերած խորտիկը կեր ու օրհնիր ինձ»: Իսահակը հարցրեց. «Այդ ի՞նչպէս շուտ

գտար որսը»: Նա պատասխանեց. «Աստուած ինքն էր պատրաստել այդ»:

Իսահակն ասաց. «Մօտ արի՛, որդեակ, քեզ շօշափեմ, տեսնեմ իմ որդի Նսաւն ես՝ թէ ոչ»: Յակովբը մօտեցաւ, հայրը շօշափեց և ասաց.

«Ձայնդ՝ Յակովբինն է, իսկ ձեռներդ՝ Նսաւինն»: Հայրը չճանաչեց, բայց կասկածեց, ուստի մի անգամ էլ հարցրեց. «Դու իմ որդի Նսաւն ես»: Նա պատասխանեց. Այո, ես եմ»: Իսահակն ասաց. «Ուրեմն մօտ բեր խորտիկը»: Յակովբը մօտեցրեց նրան կերակուրը—գինի ևս տուաւ:

Հայրը կերաւ, խմեց, օրհնեց և ասաց. «Թող երկրնքի ցօղը անպակաս լինի դաշտերիդ համար, քո արտերը և այգիները ցորենով ու գինիով լցուեն. ազգերը ծառայեն քեզ, եղբօրդ վրայ տէր լինես»:

Յակովբը դեռ նոր էր հեռացել, որ Նսաւը որսից վերադարձաւ: Նա նոյնպէս խորտիկ պատրաստեց և հօրը տարաւ: Իսահակը հարցրեց նրան. «Ո՞վ ես դու»: Նա պատասխանեց. «Քո անդրանիկ որդի Նսաւն եմ»: Իսահակը շատ զար-

մացաւ այս բանի վրայ և ասաց. «Հապա այն
ո՞վ էր, որ մի փոքր առաջ ինձ համար խօրտիկ
բերաւ, ես էլ կերայ ու օրհնեցի նրան»:

Նսաւը հասկացաւ, թէ ինչ է պատահել, բարձր
ձայնով լաց եղաւ ու ասաց. «Հայր, ինձ ևս օրհ-
նիր»: Իսահակը պատասխանեց. «Քո եղբայրը խո-
րամանկ կերպով ինձ մօտ եկաւ և քո օրհնու-
թիւնն ստացաւ»: Նսաւը նեղացած սրտով ասաց.
«Մի՞թէ դու մի օրհնութիւն ունիս, հայր, ինձ
ևս օրհնիր»: Իսահակը պատասխանեց և ասաց.
«Թող քո բնակած երկիրը ևս պտղաւէտ լինի,
միայն Յակովբին պիտի լսես—անդրանիկը նա
կլինի»:

Գ. ՅԱԿՈՎ

17. ՅԱԿՈՎԻ ՓԱՆՈՒՍՏԸ

րանից ետոյ Նսաւը խիստ ատուժ էր
Յակովբին: Նա ասում էր. «Հայրս ծերացել է,
երբ մեռնի, ես կսպանեմ նրան»:

Այս բանը Ռեբեկան իմացաւ, ուստի Յակով-
բին իւր մօտ կանչեց և ասաց. «Նսաւը մտա-
ծում է քեզ սպանել. գնա՛ Խառան իմ եղբայր Յա-
կովբի մօտ՝ մինչև եղբօրդ բարկութիւնը կանց-
նի»: Ռեբեկան Իսահակի հետ ևս խօսեց այդ
մասին: Նա էլ կանչեց Յակովբին, որ արդէն եօ-
թանասուն եօթը տարեկան էր և ղեռ չէր ա-
մուսնացել ու ասաց. «Գնա՛ Միջագետք՝ Բաթու-
էլի մօտ և ամուսնացիր Լաբանի աղջիկներից
մէկի հետ»: Յակովբը լսեց ծնողների և ճանա-
պարհ ընկաւ դէպի Միջագետք:

Յակովբը դուրս եկաւ Բերսաբէից ու գնաց
դէպի Խառան: Երեք օրից ետոյ՝ արևը մտնելու
ժամանակ մի քար վեր առաւ, դրեց գլխի տակն
ու քնեց:

Այստեղ տեսիլքում մի սանդուխտ տեսաւ, որի ծայրը երկնքումն էր, վրայով Աստծու հրեշտակները բարձրանում, իջնում էին, իսկ Աստուած սանդուխտի վերևից ասում է. «Ես եմ Աբրահամի և Իսահակի Աստուածը. այս երկիրը

քեզ և քո ժառանգներին եմ տալիս. քո գաւաղները երկնքի աստղերի և ծովի աւազի չափ կբազմանան. ես քեզ կսաղմոսանամ և նորից կվերագարձնեմ»:

Երբ Յակովբը քնից գարթեց, ասաց. «Աստուած այստեղ է եղել, իսկ ես չեմ իմացել—այս տեղը

սուրբ է, Աստծու տունն է»։ Յակովբը վեր առաւ այն քարը, որի վրայ քնել էր. արձան կանգնեցրեց. իւր ածեց վրան և այն տեղն անուանեց Բեթէլ, այսինքն Աստծու տուն։

18. ՅԱԿՈՎԲԸ ԼԱԲԱՆԻ ՄՕՏ

ա. Բեթէլից Յակովբը ուրախ-ուրախ գնաց իւր մօրեղբայր Լաբանի մօտ։ Սառանի մօտ մի ջրհոր տեսաւ, որի շուրջը երեք ոչխարի հոտ կար։ Ջրհորի բերանին ձգած էր մի մեծ քար։ Յակովբը հարցրեց հովիւներին. «Մը տեղացի էք, եղբայրներ»։ Նրանք պատասխանեցին. «Սառանիցն ենք»։ Յակովբը շարունակեց. «Ճանաչում էք Բաթուէլի որդի Լաբանին»։ Նրանք պատասխանեցին. «Այո, ահա նրա աղջիկ Հոաքէլն էլ գալիս է իւր ոչխարների հետ»։ Յակովբը Հոաքէլին տեսնելուն պէս՝ մօտեցաւ, համբուրեց նրան, լաց եղաւ և յայտնեց, որ ինքը Ռեբեկայի որդին է։ Հոաքէլը տուն վազեց՝ հօրն իմաց տալու։ Երբ Լաբանն իմացաւ, շտապեց նրա մօտ, համբուրեց և տուն տարաւ։ Յակովբը պատմեց Լաբանին զլիսովն անցածը և վերջը ծառայում էր նրան։

բ. Մի ամիս անցնելուց ետոյ՝ Լաբանն ասաց Յակովբին. «Թէև դու իմ ազգականն ես, բայց

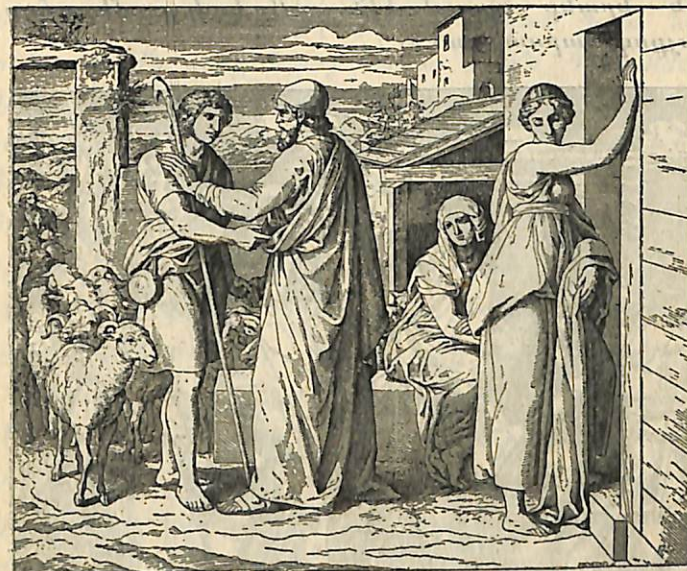

և այնպէս չէի կամենայ, որ ինձ ձրի ծառայես, ասա, ի՞նչ է քո աշխատանքի վարձը»: Լաբանը երկու աղջիկ ունէր—մեծի անունը Լիա էր, փոքրինը՝ Հոաքէլ: Լիան տգեղ էր, իսկ Հոաքէլը՝ գեղեցիկ: Յակովբը Հոաքէլին հաւանում էր, դրա

համար էլ ասաց Լաբանին. «Ես քեզ եօթը տարի կ'ծառայեմ, եթէ Հոաքէլին ինձ կին տաս»: Լաբանը պատասխանեց. «Շատ բարի, աւելի լաւ է քեզ տամ՝ քան թէ ուրիշին»: Յակովբը եօթը տարի ծառայեց Լաբանին.

երբ եօթը տարին անցաւ, Լաբանը հարսանիք արաւ, բայց փոխանակ Հոաքէլին՝ Լիային տուաւ: Այն ժամանակ Յակովբն ասաց Լաբանին. «Ի՞նչ

չու խաբեցիր ինձ, ես քեզ Հոաքէլի համար եօթը տարի ծառայեցի և ոչ թէ Լիայի». Լաբանը պատասխանեց. «Մեր երկրում սովորութիւն չէ, որ փոքր քոյրը մեծից վաղ մարդու գնայ, եթէ դու ինձ նորից եօթը տարի ծառայես, Հոաքէլին էլ կտամ»: Յակովբը համաձայնեց—եօթը տարի ևս ծառայեց ու Հոաքէլին էլ առաւ:

Յակովբը շատ որդիներ ունեցաւ: Նա Լաբանին վեց տարի ևս ծառայեց և փոխարէնն ստացաւ շատ ոչխարներ: Բացի դրանից ունէր բազմաթիւ ծառաներ, աղախիններ, ուղտեր և էջեր:

19. ՅԱԿՈՎԲԻ ԴԱՐՁԸ ԼԱԲԱՆԻՅ

Լաբանի որդիները նախանձում էին Յակովբին—նրանք ասում էին. «Յակովբը մեր հօր կայքով հարստացաւ»:

Յակովբն ինքն ևս նկատում էր այդ նախանձը, դրա համար Աստուած ասաց նրան. «Դարձիր Քանան, ես քեզ կաշտպանեմ»: Յակովբը այս բանը յայտնեց Լիային ու Հռաքէլին: Նրանք էլ ասացին. «Արա, ինչպէս որ Աստուած հրամայել է»: Այսպէս Յակովբը վեր առաւ իւր որդիներին, կանանցը, խաշներն ու բոլոր հարստութիւնը և փախաւ Զանան:

Այդ ժամանակ Լաբանը տանը չէր, դաշտ էր գնացել ոչխարները խուզելու:

Երրորդ օրը Լաբանն իմացաւ, որ Յակովբը փախել է, ուստի բարկացաւ և ընկաւ նրա ետևից: Եօթն օրից ետոյ հասաւ նրան Գաղաատ լեռան մօտ: Աստուած ճանապարհին տեսիլքով զգուշացրեց Լաբանին ու ասաց. «Զգոյ՛շ կաց, Յակովբի հետ սիրով վարուիր»: Լաբանը հասաւ Յակովբին և հարցրեց. «Ի՞նչու ծածուկ հեռացար, ես քեզ երգով, թմբուկով ճանապարհ կձգէի. ի՞նչու իմ աղջիկներն ու թոռներն առանց համբոյրի հեռացրիր, քո արածը լաւ բան չէ»:

Յակովբը բարկացած պատասխանեց և ասաց. «Ի՞նչ եմ արել քեզ, որ ետևիցս ես ընկել. այդքան այժ ու ոչխար որ ունիս, բոլորն էլ իմ քրտնքի պտուղն է—ինչ որ զազանները պատառում էին, այն էլ ինձնից էիր պահանջում. ցերեկները արեակէջ էի լինում, իսկ գիշերները ցրտից չորանում—այս ձևով ես քսան տարի ծառայել եմ քեզ»:

Լաբանը պատասխանեց. «Ես ի՞նչ կարող եմ անել աղջիկներին ու թոռներին, լաւն այն է, որ դաշը կապենք»: Յակովբն ու Լաբանը հաշտուեցին: Պայմաններից մէկն էլ այն էր, որ Յակովբը Լաբանի աղջիկներին չպէտք է ծեծէր: Յակովբը գոհ արաւ և հացի հրաւիրեց բոլորին: Առաւօտը Լաբանը համբուրեց աղջիկներին ու թոռ-

ներին, օրհնեց նրանց և ետ դարձաւ տուն, իսկ Յակովբը շարունակեց իւր ճանապարհը:

20. ԵՍԱԻԻ ԵՒ ՅԱԿՈՎԲԻ ՀԱՇՏՈՒԹԻՒՆԸ

Յակովբը մարդ ուղարկեց Եղով (Սէիր) երկիրը՝ Եսաւի մօտ: Նա պատուիրեց նրանց այսպէս ասելու. «Քո ծառայ Յակովբն այսքան ժամանակ Լաբանի մօտ էր. այժմ վերադառնում է. մեզ ուղարկել է քեզ մօտ և ներողութիւն է խնդրում»: Գնացողները դարձան և ասացին. «Եսաւ եղբայրդ 400 մարդով գալիս է քեզ դիմաւորելու»: Յակովբը շատ վախեցաւ այս բանից, իսկոյն ծառաներն ու խաշները երկու մասի բաժանեց այն մտքով, որ եթէ եղբայրը մի մասը խլի, միւսը կարողանայ ազատել:

Յակովբն առաւօտը վաղ՝ առաւ իւր կանանցն ու որդիներին և գնաց Եսաւի առաջ: Յակովբը երբ տեսաւ, որ եղբայրը չորս հարիւր մարդով է գալիս, իսկոյն որդիները մայրերին յանձնեց. ինքն առաջ գնաց և եօթն անգամ ծնկաչոք գլուխ տուաւ: Եսաւն այս տեսնելուն պէս՝ առաջ վազեց, զրկեց Յակովբին, վզովն ընկաւ ու համբուրեց երկուսն էլ լալիս էին:

Եսաւն ասաց. «Շտապենք, միասին գնանք»: Յակովբը պատասխանեց. «Ծծկեր մանուկներ ունեմ, ոչխարները ևս նոր են ծնել, եթէ ստիպեմ շուտ-շուտ գնալու, բոլորն էլ կկոտորուեն. դու

առաջ գնա, իսկ ես կամաց-կամաց կգամ»: Եսաւը Եղով դարձաւ, իսկ Յակովբը գնաց զէպի Սիրէմ: Այնտեղից անցաւ Բեթէլ և Տիրոջ համար սեղան պատրաստեց: Նրանք փոքր ևս առաջ

գնացին: Բեթղեհէմ քաղաքում Հոաբէլը մեռաւ: Յակովբը թաղեց նրան և վրան մի արձան կանգնեցրեց:

Յակովբն եկաւ Իսահակի մօտ, որ բնակւում էր Մամբրէում՝ ոչ հեռի Քերբոնից: Իսահակը ծերացել էր. նա մեռաւ հարիւր և ութսուն տարեկան հասակում: Եսաւն ու Յակովբը թաղեցին Իսահակին Աբրահամի գնած Կրկին-Այրի մէջ:

Գ. ՅՈՎՍԷՓ

21. ԵՂԲԱՅՐՆԵՐԸ ՎԱՃԱՌՈՒՄ ԵՆ ՅՈՎՍԷՓԻՆ

Ա.

Յակովբը տասն և երկու որդի ունէր: Նրանց անուններն են—1. Ռուբէն, 2. Շմաւոն, 3. Զևի, 4. Յուդա, 5. Իսաքար, 6. Զաբուդոն, 7. Դան, 8. Նեփթաղիմ, 9, Գաթ, 10. Ասեր, 11. Յովսէփ և 12. Բենիամին: Յովսէփը և Բենիամինը Հռաքելիցն էին ծնած: Յովսէփը տասն և երկու տարեկան էր, երբ եղբայրների հետ ոչխարներ էր արածացնում: Նա պատմում էր հօրն այն սխալ բաները, որ եղբայրները գործում էին: Յակովբը Յովսէփին բոլոր որդկերանցից աւելի էր սիրում—նրա համար ծաղկեայ պատմութեան կարել տուաւ: Այս բանի վրայ եղբայրներն սկսեցին նախանձել:

Յովսէփը մի անգամ երազ տեսաւ ու պատմեց եղբայրներին: Նա ասաց. «Մենք զաշտում խուրձ էինք կապում, իմ կապածները ուղիղ կանգնեցին, իսկ ձերը՝ երկրպագութիւն էին տա-

լիս իմ խուրձերին»: Եղբայրները պատասխանեցին. «Միթէ կամենում ես թագաւոր լինել մեզ վրայ»: Եղբայրներն աւելի սկսեցին ատել Յովսէփին: Նա մի երկրորդ երազ ևս պատմեց եղբայրներին: «Ես տեսայ երազում, որ արևը, լուսինը և տասն ու մի աստղ ինձ երկրպագութիւն

էին տալիս»: Այս բանի վրայ հայրը բարկացաւ և ասաց. «Այդ ի՞նչ երազ է, միթէ ես, մայրդ, եղբայրներդ պէտք է քեզ երկրպագութիւն տանք»: Եղբայրների ատելութիւնն աւելի զօրացաւ:

Ք. Յովսէփի եղբայրները Սիւքէմ հովտում արածացնում էին իրանց հօր խաշները: Մի օր Յակովբն ասաց Յովսէփին, «Գնա եղբայրներդ

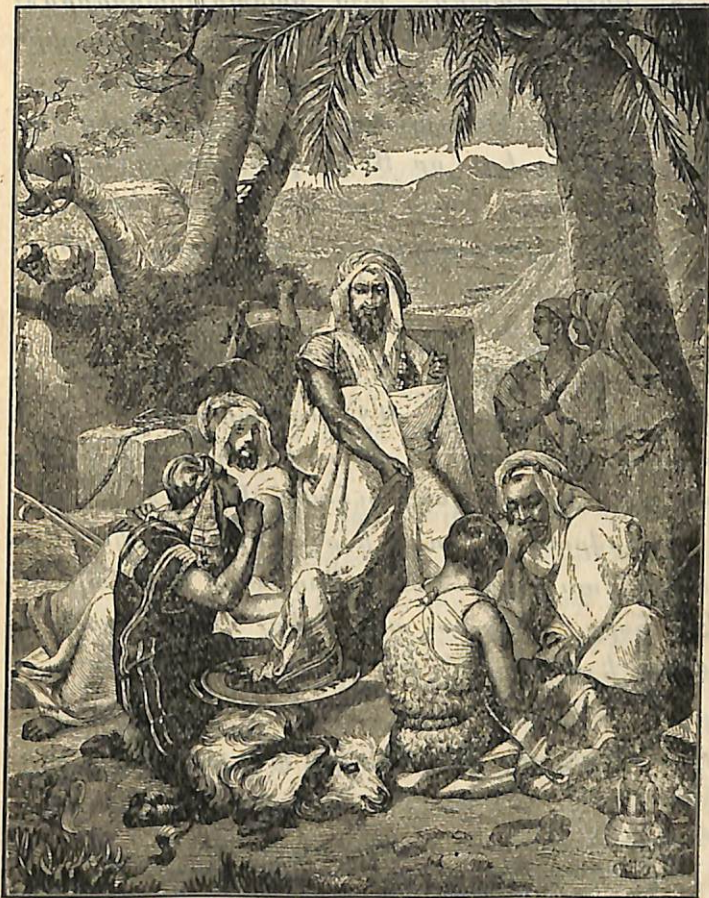

մօտ, իմացիր, թէ ինչպէս է նրանց առողջութիւնը և ինձ մի համբաւ բեր»։ Յովսէփը գնաց։ Եղբայրները հեռուից տեսան նրան, սկսեցին ծաղրել ու ասել. «Ահա երազատեսը գալիս է, եկէք սպանենք նրան և ասենք մեր հօրը, թէ չար գա-

զանները պատառել են, տեսնենք ի՞նչ կլինի նրա երազները»։ Մեծ եղբայր Ռուբէնը ասաց. «Մի սպանէք, այլ ձգեցէք այս անապատի անջուր փոսերից մինի մէջ»։ Նրա միտքն այն էր, որ Յովսէփին ծածուկ ազատէ և հօրը տանէ։ Երբ երազատեսը եղբայրների մօտ եկաւ, հանեցին

նրա ծաղկեայ պատմութեանը՝ ձգեցին անջուր փոսի մէջ և հացի նստեցին։

Այդ միջոցին մի խումբ իոմայէլացի վաճառականներ էին գալիս իրանց ուղտերով։ Նրանք

գնում էին Եդիպտոս: Յուդան խօսեց եղբայրներին հետ ու ասաց. «Մեզ ի՞նչ շահ սրա սպանելուց—եկէ՞ք ծախենք այս վաճառականներին»: Այս մտքին ամենքն էլ հաւանեցին: Յովսէփին դուրս հանեցին փոսից և քսան դահեկանով ծախեցին: Ռուբէնն այդտեղ չէր, եղբայրներից ծածուկ գնացել էր, որ Յովսէփին փոսից հանէ և հօրն ուղարկէ: Բայց երբ փոսի մօտ եկաւ ու Յովսէփին այնտեղ չգտաւ, պատառեց շորերը, եկաւ եղբայրների մօտ և ասաց. «Պատանին փոսի մէջ չէ»: Եղելութիւնը պատմեցին:

Ետոյ եղբայրները մի ուլ մորթեցին, Յովսէփի շորերը արիւնի մէջ թաթախեցին ու հօրն ուղարկեցին ասելով. «Այս միայն գտանք, տես, սա է քո որդու պատմութեանը՝ թէ ոչ»:

Յակովբը պատառեց իւր շորերն ու երկար ժամանակ սուգ էր անում: Որդիները միխթարում էին հօրը, բայց նա ասում էր. «Այս ցաւովն էլ պէտք է գերեզման իջնեմ իմ որդու մօտ»:

22. Յ Ո Վ Ս Է Փ Ը Պ Է Տ Ա Փ Բ Է Ս Ի Տ Ա Ն Ը

Վաճառականները Յովսէփին տարան Եգիպտոս և վաճառեցին Փարաւոնի դահճապետ Պետափրէսի վրայ: Աստուած Յովսէփին սիրում էր—ինչ որ անում էր, յաջողում էր նրան, այն-

պէս որ շուտով Պետափրէսի սիրելին դարձաւ: Նա իւր տան ամբողջ կառավարութիւնը նրան յանձնեց: Աստուած օրհնեց Եգիպտացու տունը Յովսէփի պատճառով:

Մի քանի ժամանակից ետոյ Յովսէփի և Պետափրէսի կնոջ մէջ անհամաձայնութիւն պատահեց. կինը գանգատուեց մարդուն և նա էլ հրամայեց նրան բանտ նստեցնել՝ առանց քննելու.

23. Յ Ո Վ Ս Է Փ Ի Բ Ա Բ Ձ Բ Ա Ն Ա Լ Ը

Ա. Աստուած անմեղ Յովսէփին պաշտպանում էր—բանտապետին այնպիսի միտք տուաւ, որ նրան սիրէ: Սա բոլոր յանցաւորներին և բանտը Յովսէփին էր յանձնել:

Մի քանի ժամանակից ետոյ թագաւորի տակաւնապետը և մատակարարի յանցանք գործեցին իրանց տիրոջ դէմ: Թագաւորը երկուսի վրայ ևս բարկացաւ և բանտ ուղարկեց: Մի գիշեր երկուսն էլ երազ տեսան: Առաւօտը Յովսէփը նըրանց մօտ եկաւ, շատ տխուր գտաւ ու հարցրեց. «Ի՞նչ է ձեր տխրութեան պատճառը»: Նըրանք պատասխանեցին. «Երազ ենք տեսել, մեկնող չկայ»: Յովսէփն ասաց. «Դա Աստծու գործն է, բայց և այնպէս ինձ էլ պատմեցէ՛ք»:

Տակաւնապետը առաջինն սկսաւ պատմել երազը. «Ես տեսայ մի որթ, նրա վրայ երեք հա-

սած ողկոյց կար: Փարաւոնի բաժակը ձեռիս էր, ողկոյզի հատիկները ճմլում էի բաժակիս մէջ և թագաւորին էի տալիս»: Յովսէփը պատասխանեց. «Քո երազի մեկնութիւնն այս է—երեք ողկոյզը երեք օր է նշանակում, որից ետոյ թագաւորը պաշտօնդ քեզ կդարձնէ: Երբ քո գործը յաջող անցնի, չմոռանաս ինձ—խնդրիր թագաւորին, որ ինձ ազատեն, ես յանցանք չունեմ, իզուր տեղը բանտ եմ ձգել ինձ»:

Մատակարարը, երբ տեսաւ, որ Յովսէփը ընկերոջ երազին լաւ մեկնութիւն տուաւ, սիրտ առաւ, սկսաւ ինքն էլ պատմել. «Ես էլ տեսայ երազումս երեք խան գլխիս դրած. վերին խանի մէջ հացագործի պատրաստած՝ թագաւորի սիրած կերակուրներն էին: Այս վերջին խանի կերակուրներից գալիս և ուտում էին թռչունները»: Քո երազի մեկնութիւնն էլ այս է—երեք խանը երեք օր է նշանակում. երեք օրից ետոյ Փարաւոնը գլուխդ կտրել կտայ. մարմինդ փայտից կկտրէ. թռչունները կգան և կուտեն դիակդ»:

Իսկ երեք օր այդ բանից ետոյ՝ թագաւորի ծննդեան տօնն էր: Թագաւորն ուրախութեան մէջ յիշեց տակառապետին և մատակարարին ևս—առաջինին իւր պաշտօնը յանձնեց, իսկ երկրորդին՝ փայտից կախել տուաւ: Տակառապետը ուրախութիւնից՝ մոռացաւ Յովսէփին:

Ք. Երկու տարուց ետոյ Փարաւոնը մի երազ

տեսաւ, որպէս թէ ինքը կանգնած է նեղոս գետի ափին, որտեղից դուրս եկան Եօթը գեղեցիկ եւ գնը երինջ ու սկսեցին դաշտի վրայ արածել: Սրանից ետոյ Եօթը տգեղ ու լղար երինջ դուրս եկան և կուլ տուին առաջին Եօթը գեղեցիկ ու գեղ երինջներին: Փարաւոնը զարթեց ու նորից քնեց:

Երկրորդ անգամ երազ տեսաւ, որպէս թէ մի փնջից Եօթը գեղեցիկ ու ընտիր հասկ դուրս եկան: Ետոյ տեսաւ Եօթը ժանգոտած ու լղար հասկ դուրս եկան և նախկին Եօթը գեղեցիկ, ընտիր հասկերին կուլ տուին. Փարաւոնը զարթեց, կանչել տուաւ Եգիպտոսի երազահաններին և պատմեց նրանց, բայց ոչ ոք չկարողացաւ մեկնել:

Այն ժամանակ տակառապետն ասաց. «Այսօր յիշեցի իմ յանցանքը—երբ թագաւորն ինձ և մատակարարին բանտարկել տուաւ, զիշերը երկուսս էլ երազ տեսանք: Մեզ մօտ մի երբայեցի տղայ եկաւ. մեր երազները մեկնեց և ինչպէս մեկնեց, այնպէս էլ կատարուեց—ես իմ պաշտօնն ստացայ, իսկ մատակարարը փայտից կախուեց»:

Թագաւորը հրամայեց բանտից դուրս բերել Յովսէփին և իրան ներկայացնել: Թագաւորն ասաց. «Ես երազ եմ տեսել, ոչ ոք չէ կարողանում մեկնել. ինձ պատմեցին՝ որ դու կարող ես մեկնել»: Յովսէփը պատասխանեց. «Տէր արքայ,

ինքս ոչինչ չեմ կարող, այդ Աստծու գործն է»:

Փարաւոնը պատմեց Յովսէփին իւր երազները: Յովսէփը պատասխանեց. «Երկու երազն էլ միևնոյն նշանակութիւնն ունեն: Եօթը տարի Եգիպտոսում առատութիւն կլինի, իսկ եօթը տարի՝ սով Առատութեան տարիները կանցնեն,

սովի տարիներում մարդիկ կկերակրուեն առատութեան տարիների բերքերով: Ուրեմն, թագաւոր, պէտք է մի խելօք մարդ գտնես և Եգիպտոսի կառավարիչ նշանակես, որպէսզի առատութեան եօթի տարիներում կերակրի պաշար հաւաքէ եօթը սովի տարիների համար»:

Փարաւոնն ասաց Յովսէփին. «Էլ ո՞վ պէտք է լինի քեզնից խելօքն ու իմաստունը — ամբողջ Եգիպտոսը քեզ եմ յանձնում՝ միայն ես քեզնից մեծ կյիշուեմ»:

Սրանից ետոյ Փարաւոնը պատուիրեց, որ Յովսէփին իւր կառքով քաղաքի մէջ շրջել տան: Ամենքն էլ նրա առաջ ծունկ էին չոքում: Քուրմերի աղջիկներից մէկի հետ էլ ամուսնացրեց: Յովսէփը երկու որդի ունեցաւ, մինի անունը Եփրեմ, իսկ միւսինը՝ Մանասէ գրաւ:

Յովսէփը երեսուն տարեկան էր: Լիութեան եօթը տարիներում ժողովել տուաւ ցորենը Փարաւոնի շտեմարանների մէջ: Ժողոված ցորենը նման էր ծովի աւազին:

Անցան լիութեան և եկան սովի տարիները: Ժողովուրդն աղաղակում էր և հաց խնդրում թագաւորից: Փարաւոնը պատասխանում էր եգիպտացիներին. «Գնացէ՛ք Յովսէփի մօտ և ինչ որ կասէ ձեզ, այնպէս էլ արէ՛ք»: Յովսէփը բաց աւանել տուաւ շտեմարանները և ամեն տեղ ցորեն էր ծախում եգիպտացիներին: Հեռաւոր երկրներից ևս Եգիպտոս էին գալիս ցորեն գնելու:

24. ՅՈՎՍԷՓԻ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐԸ ԳԱՆՄ ԵՆ Ե- ԳԻՊՏՈՍ

Ա. Սովը ընդարձակուելով՝ հասել էր Քա-

նան: Յակովբը կանչեց իւր որդիներին և ասաց. «Գնացէ՛ք Եգիպտոս ցորեն գնելու, որ սովից չմեռնենք»: Յովսէփի տասն եղբայրները Եգիպտոս եկան: Յակովբը Բենիամինին չուղարկեց միւսների հետ, որովհետեւ վախենում էր, թէ մի գուցէ փորձանք պատահէ նրան:

Յովսէփի եղբայրները Եգիպտոս եկան: Նրանք Յովսէփին չճանաչեցին. երկրպագութիւն տուին և գլուխները քաշ՝ նրա առաջ կանգնեցին: Յովսէփը ճանաչեց եղբայրներին և յիշեց իւր երազները: Նա իբրեւ օտարական ներկայացաւ, խիստ լեզուով խօսեց նրանց հետ և հարցրեց. «Ո՞ր տեղից էք գալիս»: Նրանք պատասխանեցին. «Քանանից, որ ցորեն գնենք»: Յովսէփն ասաց. «Դուք լրտեսներ էք, եկել էք իմանալու մեր երկրի վիճակը»: Նրանք ասացին. «Ո՛չ, տէր, քո ծառաները եկել են ցորեն գնելու. լրտեսներ չենք. մենք տասներկու եղբայր ենք՝ մի հօր որդի. կրտսեր եղբայրներս տանն է՝ հօր մօտ, իսկ միւսը՝ այլ ևս չկայ»: Յովսէփը կրկնեց. «Դուք լրտեսներ էք» և երեք օր բանտարկել տուաւ նրանց:

Ներորդ օրը Յովսէփն ասաց եղբայրներին. «Ձեզնից մէկը բանտում կապուած կմնայ. իսկ միւսներդ ազատ էք: Վերադարձին ձեր կրտսեր եղբօրն ինձ մօտ կբերէք, այն ժամանակ միայն կհաւատամ ձեզ»: Եղբայրներն սկսեցին մի-

մեանց նայել և ասել. «Այս բոլոր անբաղտու թիւնը Յովսէփի պատճառովն է»:

Նրանք այնպէս էին կարծում, թէ Յովսէփն իրանց լեզուն չէ հասկանում, որովհետեւ թարգմանի բերանով էր խօսում: Յովսէփը երեւոյ շուտուաւ և սկսաւ լալ: Նստոյ Շմաւոնին կապել տուաւ, հրամայեց տոպրակները ցորենով լցնել և ծածուկ իւրաքանչիւրի ցորենի գինն էլ պարկի մէջ գնել:

Բ. Եղբայրները ցորենը բեռնեցին էշերին և հեռացան Եգիպտոսից: Ծանապարհին նրանցից մէկը՝ պարկի թուլացած բերանն ամրացնելիս՝ նկատեց, որ ցորենի գինը պարկի մէջն է դրած: Իսկոյն իմաց տուաւ եղբայրներին: Երկիւղից ամենքը զարհուրեցան եւ ասում էին իրար. «Այս քիչ փորձանք է, որ Աստուած մեր գլխին բերում է»:

Նրբ տուն հասան՝ ամեն բան պատմեցին հօրը:

Պարկերի ցորենները թափելիս՝ իւրաքանչիւրը ցորենի գինը տոպրակի մէջ գտաւ— ամենքն էլ զարհուրանքի մէջ էին: Հայրն ասաց. «Դուք ինձ անորդի արիք, Յովսէփը և Շմաւոնը չկան, հիմայ էլ Բենիամինին էք ուղղում տանել: Ձէ, նրան չեմ թոյլ տայ, նա միայն է մնացել Հռաքէլից, եթէ ճանապարհին մի վտանգ պատահէ, ես այլ ևս կենդանի չեմ մնայ»:

Գ. Սովը սաստկանում էր Քանանացւոց երկ-

րում: Բերած ցորենը վերջացաւ: Յակովբն ասաց որդիներին. «Էլի գնացէ՛ք եգիպտոս ու կերակուր գնեցէ՛ք»: Յուդան պատասխանեց. «Այն երկրի իշխանը մեզ ասաց—եթէ ձեր կրտսեր եղբօրը հետներդ չբերէք, երեսս չտեսնէք: Թոյլ տո՛ւր, հայրիկ, Բենիամինին, որ նա էլ մեզ հետ գայ: Եթէ հրան մի բան պատահէ, ինձնից պահանջիր»:

Յակովբը պատասխանեց. «Ուրեմն այնպէս արէ՛ք, ինչպէս ուզում էք—միայն վեր առէ՛ք հետներդ մեր երկրի ընտիր բերքերից և իշխանին ընծայ տարէ՛ք: Չմոռանաք ձեր պարկերում գըտնուած փողը ևս ետ տանել. ուրիշ փող էլ առէ՛ք հետներդ»: Եղբայրները ճանապարհ ընկան դէպի եգիպտոս:

դ. Երբ Յովսէփը եղբայրներին և Բենիամինին տեսաւ, ասաց հազարապետին. «Տուն տար

այս մարդկանց և հացի պատրաստութիւն տես, սրանք պէտք է ինձ մօտ ճաշեն»:

Յովսէփը տուն եկաւ, եղբայրներն ընծաները ձեռներին՝ երեսներ Վրայ ընկած՝ երկրպագութիւն տուին: Նա սիրով ողջունեց և հարցրեց. «Ի՞նչպէս է ձեր ծերունի հայրը»: Նրանք պատասխանեցին. «Մեր հայրը՝ քո ծառան ողջ և առողջ է» ու գլուխ տուին: Յովսէփը նայեց ամենին, ճանաչեց Բենիամինին և ասաց. «Կարծեմ սա պէտք է լինի ձեր կրտսեր եղբայրը»: Յովսէփը հեռացաւ իւր սենեակը ու սկսեց լաց լինել: Ետոյ երեսը լուաց. դուրս եկաւ և տատուիւրեց՝ հաց բերեն: Ամեն մէկի համար առանձին առանձին ճաշ բերին:

Յովսէփի եղբայրներին իրանց տարիքի համաձայն նստացրին՝ առաջ մեծերին, ետոյ՝ կարգով փոքրերին և սկսեցին կերակուր բաժանել: Բենիամինի բաժինը հինգ անգամ աւելի էր լցրած: Այս բանի վրայ ևս եղբայրները շատ զարմացան:

25. ՅՈՎՍԷՓԸ ՅԱՅՏՆԻՈՒՄ Է ԵՂԲԱՅՐՆԵՐԻՆ

Ա. Յովսէփը ծածուկ հրամայեց հազարապետին և ասաց. «Իրանց պարկերը ցորենով լցնել տուր և իւրաքանչիւրի փոզն էլ իրա պարկի մէջ դիր, իսկ իմ սկիհը՝ կրտսեր եղբոր պարկում»: Հազարապետը կատարեց Յովսէփի հրամանը: Հետեւալ օրը եղբայրները ճանապարհ ընկան: Դեռ քաղաքից նոր էին դուրս եկել, որ Յովսէփը

փը հազարապետին կանչեց ու ասաց. «Հասիր այն մարդկանցն ու ասա—ինչո՞ւ իմ տիրոջ սկիհը գողացաք»:

Հազարապետը հասաւ նրանց և այնպէս էլ ասաց: Եղբայրները սարսափած պատասխանեցին. «Աստուած մի՛ արասցէ, որ մենք այդպիսի բան արած լինենք: Ում մօտ սկիհը գտնուի, թող նա մեռնի, իսկ միւսները քո տիրոջ ծառաները լինեն»: Նա պատասխանեց. «Ո՛չ, ում մօտ սկիհը գտնուի, թող նա լինի իմ տիրոջ ծառան, իսկ միւսները ազատ էք»:

Շտապով վեր բերին պարկերը: Հազարապետը նայեց՝ մեծից մինչև փոքրն ու վերջը Բենիամինի պարկի մէջ գտաւ սկիհը: Եղբայրները սկսեցին իրանց շորերը պատառել—ամեն մէկը իւր էջը բեռնեց ու նորից վերադարձան Եգիպտոս:

Բ. Յուդան իւր եղբայրների հետ դարձաւ Յովսէփի մօտ: Յովսէփն ասաց. «Այդ ի՞նչ արիք»: Յուդան պատասխանեց. «Ինչ պատասխանենք կամ ինչպէս արդարանանք. ահա այստեղ ենք ամենքս և նա, որի մօտ սկիհը գտնուեց—մենք բոլորս էլ քո ծառաներն ենք»:

Յովսէփը պատասխանեց. «Այդպիսի բան ես չեմ անի, որի մօտ սկիհը գտնուել է, նա միայն կլինի իմ ծառան, իսկ միւսներն ազատ են»:

Այն ժամանակ Յուդան մօտեցաւ նրան և ասաց. «Տէր, թոյլ տուր ծառայիդ քո առաջ մի խօսք ասելու: Մենք առաջ քեզ ասացինք, որ տանը ծերունի հայր և կրտսեր եղբայր ունենք և թէ մեր հայրը նրան շատ է սիրում: Դու մեզ պատասխանեցիր, եթէ ձեր կրտսեր եղբորը ինձ չբերէք, երես չտեսնէք: Մենք մեր հօրը հարցրինք և կամենում էինք մեր կրտսեր եղբորը ևս բերել: Բայց նա ասաց մեզ—գիտէք որ Հռաքելից երկու որդի ունեմ—միւսից զրկուեցի, հիմա էլ սրան էք ուզում տանել: Եթէ ճանապարհին մի անբաղտութիւն պատահէ, ես էլ չեմ ապրի: Ես՝ քո ծառան երաշխաւոր եղայ հօրս: Դրա համար էլ ինձ ընդունիր մանկան փոխարէն, որպէս ծառայ, իսկ նա թող եղբայրների հետ հօր մօտ դառնայ—ի՞նչպէս տեսնեմ ես այն սրտեղուծութիւնը, երբ ծերունի հայրս Բենիամինին մեզ հետ չտեսնէ»:

Յովսէփն էլ չկարողացաւ իրան պահել, հրամայեց բոլոր եգիպտացիներին դուրս գնալ. սկսաւ բարձր ձայնով լաց լինել և ասել եղբայրներին. «Ես Յովսէփն եմ»: Եղբայրները վախից չգիտէին, թէ ինչ պատասխանեն նրան, իսկ Յովսէփը շարունակեց. «Մօտ եկէք. ես Յովսէփն եմ՝ ձեր եղբայրը. մի վախէք. տուն դարձէք և ասացէք հօրս, որ Աստուած ինձ ամբողջ Եգիպտոսի տէր է դարձրել—թող շուտով ինձ մօտ գայ:

Նա Գեսեմ երկրում կրնալի: Պատմեցէք հօրս՝ ինչ որ տեսաք»:

Նա ընկաւ Բենիամինի վզովն ու լաց եղաւ: Յովսէփը համբուրեց բոլոր եղբայրներին և շարունակ լաց էր լինում:

Գ. Երբ Փարաոնն իմացաւ, որ Յովսէփի եղբայրներն եկել են, շատ ուրախացաւ: Նա Յովսէփի բերանով յայտնեց եղբայրներին, որ շտապեն Քանան, հօրը Եգիպտոս բերեն և շատ բաւութիւններ խոստացաւ:

Յովսէփը կառքեր տուաւ, նմանապէս ճանա-

պարհի պաշար: Բացի դրանից հօր համար տասն էշ ուղարկեց՝ բարձած Եգիպտոսի բարիքներով, նոյնպէս տասը շորի ցորենով:

Եղբայրները հեռացան Եգիպտոսից. եկան Քանան և պատմեցին հօրն իրանց գլխովն անցածը: Յակովբը չէր հաւատում, բայց երբ կորած որդու ուղարկած կառքերը տեսաւ, սթափուեցաւ ու ասաց. «Մի՞թէ իմ Յովսէփը կենդանի է, շտապեմ նրան տեսնել՝ քանի որ չեմ մեռել»:

26. ՅԱԿՈՎԸԸ Ե ԳԻՊՏՈՍՈՒՄ

Ա. Յակովբը տեղափոխուեց Եգիպտոս 66 հոգով: Երբ Եգիպտոսի և Քանանի սահմանի մօտ գտնուող Բնրսարէ քաղաքը հասաւ, Աստուած ասաց նրան տեսիլքում. «Ես քո հօր ամենակարող Աստուածն եմ. մի վախենար, գնա Եգիպտոս. այնտեղ քեզ մեծ ազգ կդարձնեմ — ես քեզ հետ եմ գալիս»:

Այս խօսքերից ետոյ Յակովբը հեռացաւ Բերսաբէից: Նա Յուդային առաջուց Յովսէփի մօտ ուղարկեց՝ իր գալուստը յայտնելու: Յովսէփն այս լուրն առնելուն պէս՝ իսկոյն լծել տուաւ կառքը և եկաւ հօրն ընդունելու: Երբ Յովսէփը հօրը տեսաւ, վզովն ընկաւ ու երկար ժամանակ լաց էր լինում: Յակովբն ասաց. «Հիմա հանգիստ կմեռնեմ՝ քեզ տեսնելուց ետոյ»: Սրանից

ետոյ Յովսէփն ասաց. «Ես շտապում եմ Փարաւոնին իմաց տալու ձեր գալուստը»:

Ք. Յովսէփն եկաւ Փարաւոնի մօտ և ասաց. «Իմ հայրն ու եղբայրներն եկել են Քանանից ու Գեսեմումն են, թոյլ տուր գնամ նրանց ընդունելու»:

Փարաւոնն ասաց Յովսէփին. «Քո հօր և եղբայրների համար իմ երկրի ամենալաւ տեղն ընտրիր — բնակեցրո՛ւ նրանց Գեսեմում: Եթէ նրանց մէջ քաջ մարդիկ կան, նշանակիր խաշներին վրայ վերակացու»:

Յովսէփն ընդունեց հօրը և ներկայացրեց թագաւորին: Փարաւոնը հարցրեց Յակովբին. «Քանի տարեկան ես»: Յակովբը պատասխանեց. «Թէև ես 130 տարեկան եմ, բայց կեանքումս մի լաւ օր չեմ տեսել»: Յակովբն օրհնեց թագաւորին և հեռացաւ:

Յովսէփը հօրն ու եղբայրներին բնակեցրեց Գեսեմում:

Պ. Յակովբը իւր ընտանիքի հետ 17 տարի բնակուեց Գեսեմ երկրում: Երբ մահուան օրերը մօտեցան, կանչեց Յովսէփին և ասաց. «Իմ մարմինը կտանես Քանան և կթաղես պապերիս մօտ՝ Կրկին-Այրում»: Յովսէփը պատասխանեց. «Այնպէս կանեմ, ինչպէս քո կամքն է»:

Սրանից ետոյ նորից իմաց տուին Յովսէփին, որ հայրը հիւանդ է: Յովսէփն իսկոյն վեր առաւ իւր որդիներին՝ Նփրեմին և Մանասէին ու զնաց հօր մօտ: Յակովբը ոյժ ստացաւ. տեղից վեր կացաւ. նստեց անկողնի մէջ և ասաց Յովսէփին. «Քո երկու որդիներն էլ՝ Նփրեմն ու Մանասէն իմն են, ինչպէս Ռուբէնն ու Շմաւոնը»: Նա որդեգրեց թոռներին. ձեռները գլխներին դրաւ՝ օրհնեց և ասաց. «Իմ հայրերի Աստուածը թող օրհնէ այս մանուկներին, որպէսզի սրանք աճեն և բազմանան երկրիս վրայ»:

Ետոյ Յովսէփի հետ խօսեց՝ մարգարէացաւ ու ասաց. «Ահա ես մեռնում եմ, բայց Աստուած

մի օր նորից ձեր հայրերի երկիրը կդարձնէ ձեզ»:

Սրանից ետոյ Յակովբը կանչեց միւս որդիներ-

րին, օրհնեց իւրաքանչիւրին առանձին-առանձին
և ասաց. «Ինձ կթաղէք Քանանացոց երկրում,
Կրկին-Այրի մէջ»: Երբ իւր պատուէրը վերջաց-
րեց, խփեց աչքերը և բաժանուեց ամենից:
Յովսէփն ընկաւ հօր վրայ և լաց էր լինում: Ե-
գիպտացիները նոյնպէս սգում էին Յակովբի մա-
հը եօթնասուն օր շարունակ:

Երբ սգի օրերն անցան, Յովսէփն ասաց Փա-
րաւոնին. «Հայրս ինձ խնդրել է, որ նրան Քա-
նանում թաղեմ. ես գնում եմ. թաղելուց ետոյ՝
կվերադառնամ»: Փարաւոնն ասաց. «Գնա և թա-
ղիր քո հօրը»:

Յովսէփը մեծ բազմութիւնով ճանապարհ ըն-
կաւ: Դիակը տարան Քանան և թաղեցին Կըր-
կին-Այրի մէջ: Սրանից ետոյ ամենքն էլ Եգիպ-
տոս վերադարձան:

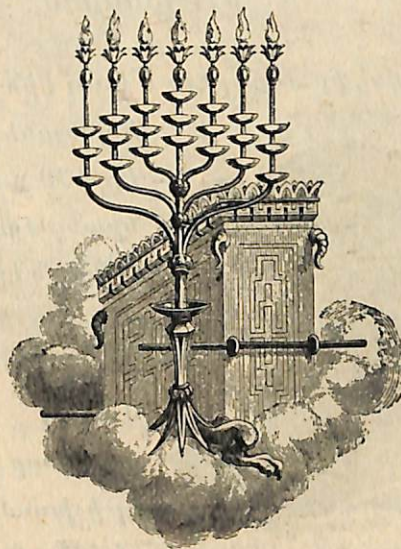
27. Յ Ո Վ Ս Է Փ Ի Մ Ա Հ Ը

ա. Յակովբի մահուանից ետոյ Յովսէփի եղ-
բայրները վախենում էին նրանք ասում էին.
«Յովսէփը մեր դէմ ոխ կունենայ»: Սրա համար
եկան նրա մօտ և ասացին. «Ներիր մեր յան-
ցանքը»: Այս բանի վրայ Յովսէփն սկսեց լաց
լինել և ասել. «Մի՛ վախենաք, դուք իմ մասին
չար մտածեցիք, իսկ Աստուած՝ բարի: Մի՛ վա-

խենաք, ես ձեզ էլ և ձեր որդիներին էլ կկե-
րակրեմ»:

բ. Երբ Յովսէփը 110 տարեկան դարձաւ, ա-
սաց եղբայրներին. «Ահա ես մեռնում եմ, Աս-
տուած ձեզ մի օր պէտք է հանէ այս երկրից
ու տանէ Քանան: Երբ դուք տեղափոխուէք,
չմոռանաք իմ ոսկորներն էլ ձեզ հետ տա-
նելու»:

Այսպէս մեռաւ Յովսէփը: Նրան զմուսեցին և
թաղեցին Եգիպտոսում:

Գ. ԻՄՐԱՅԵԼԱՅԻՈՅ ԱԶԳԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

Ա. ՄՈՂՍԻՍ

28. ԻՄՐԱՅԵԼԻ ՆԵՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԵԳԻՊՏՈՍՈՒՄ

Փարաոն

ուխէփը մեռել էր: Մեռել էին նրա բոլոր եղբայրները: Անցել էր 430 տարի, բայց նրանց ժառանգներն այնքան էին բազմացել, որ երկիրը լցուել էր: Այդ ժամանակ Եգիպտոսում նոր Փարաոն էր իշխում, որը Յուփսէփին մոռացել էր:

Նա ասաց եգիպտացիներին. «Իսրայելացիները չափից դուրս բազմացել են, եթէ մի պատերազմ պատահէ, կարող են թշնամու հետ միանալ ու

մեր դէմ պատերազմել, ուստի պէտք է նրանց ոչնչացնել»:

Սրա համար թագաւորը վերակացուններ նշանակեց, որ չարչարեն նրանց: Եւ նրանք անգուլթ

կերպով ստիպում էին իսրայելացիներին աշխատելու թէ աղիւսի գործարաններում և թէ դաշտերում: Փարաւոնի համար ձրի՝ ամուր քաղաքներ և շտեմարաններ պէտք է շինէին: Բայց որքան եգիպտացիները չարչարում էին իսրայելացիներին, այնքան նրանք աճում և բազմանում էին: Փարաւոնը տեսաւ, որ այս միջոցով իւր նպատակին չէ հասնում, հրամայեց երրայեցիների նորածին արու գաւակներին ջուրը ձգեն, իսկ աղջիկներին՝ խնայեն:

29. ՄՈՎՍԷՍԻ ԾՆՈՒՆԴԸ ԵՒ ԱԶՍՏՈՒԹԻՒՆԸ

Ալի ցեղից մէկը՝ Ղեւի անունով մի մարդու աղջկայ հետ ամուսնացաւ և նրանից մի գեղեցիկ արու գաւակ ունեցաւ: Մայրը երեք ամիս ծածուկ էր պահում: Երբ այլ ևս անկարող եղաւ թաք կացնել, եղեգնից մի գամբիւղ հիւսեց. կպրածիւթով ծեփեց. տղային նրա մէջը դրաւ և Նեղոսի եղեգնուտ ափը թողեց: Մանկան քոյրը հեռուից դիտում էր՝ տեսնելու թէ եղբօրն ինչ կպատահէ:

Փարաւոնի աղջիկը Նեղոսի ափին իջաւ լողանալու: Նաժիշտները գետի ափում շրջում էին: Թագաւորի աղջիկը հեռուից նկատեց գամբիւղը, նաժիշտներից մէկին ուղարկեց, որ բռնէ: Հրամանը կատարուեց, գամբիւղն իրան բերին, բաց

արեց ու տեսաւ, որ մէջը մի մանուկ լաց էր լինում: Թագաւորի դուստրը զթաշարժուեց և ասաց. «Սա երրայեցի մանուկներից պիտի լինի»: Մանուկի քոյրը մօտեցաւ և ասաց Փարաւոնի

աղջկան. «Արդեօք չես կամենայ մի երրայեցի ծծմայր կանչեմ, որ մանկանը կերակրէ»: Փարաւոնի աղջիկն ասաց. «Գնա և կանչիր»:

Աղջիկը շտապեց հարազատ մօրը կանչելու: Մայրն եկաւ: Փարաւոնի աղջիկն ասաց. «Տար այս մանուկը քեզ մօտ, մեծացրո՛ւ, ես քո վարձը կվճարեմ»: Մայրն առաւ մանկանը և պահում էր: Երբ մեծացաւ, թագաւորի աղջկայ

մօտ բերաւ: Իշխանուհին որդեգրեց նրան և անուանեց Մովսէս, որ նշանակում է ջրից հանած: Մովսէսն ուսաւ եգիպտոսում այն բոլոր գիտութիւնները, որոնք յայտնի էին այն ժամանակ և դարձաւ մի իմաստուն մարդ:

30. Մ Ո Վ Ս Է Ս Ի Փ Ա Խ Ո Ի Ս Տ Ը

Երբ Մովսէսը չափահաս դարձաւ, գնաց իսրայէլացիների մօտ նրանց չարչարանքները տեսնելու: Մի անգամ նկատեց, որ վերակացուն մի իսրայէլացու ծեծում էր: Նայեց իւր շուրջը և երբ ոչ ոքի չտեսաւ, սպանեց եգիպտացուն և թաղեց աւազի մէջ:

Միւս անգամ ևս դուրս գնաց և տեսաւ, որ երկու իսրայէլացիներ են միմեանց հետ կռուում: Մովսէսը դարձաւ յանցաւորին ու ասաց. «Ի՞նչու ես քո ընկերին ծեծում»: Նա պատասխանեց. «Քեզ ով նշանակեց մեզ վրայ դատաւոր, չլինի՞ ինձ էլ այն եգիպտացու նման ուզում ես սպանել»: Մովսէսը զարհուրեց, երբ իմացաւ՝ իւր սպանութեան յայտնի լինելը: Այս բանը փարաւոնի ականջին հասաւ: Նա կամենում էր Մովսէսին սպանել, բայց սա փախաւ Մադիամացոց երկիրը:

Մադիամի քուրմը եօթն աղջիկ ունէր: Նրանք եկան ջրհորի մօտ՝ խաշները ջրելու համար: Ու-

րիշ հովիւներ ևս եկան և աղջիկներից խլեցին ջրի հերթը: Մովսէսը տեղից վեր կացաւ, օգնեց աղջիկներին և խաշներին խմացրեց:

Երբ աղջիկները տուն դարձան, հայրը հարցրեց. «Ի՞նչու այսօր վաղ եկաք»: Նրաք պա-

տասխանեցին. «Մի եգիպտացի օգնեց մեզ, ջուր հանեց և մեր ոչխարներին խմացրեց»: Եղիշտն ասաց. «Ո՞րտեղ է այն մարդը, ի՞նչու նրան հացի չկանչեցիք»: Մովսէսին տուն հրաւիրեցին: Յոթօրը յանձնեց նրան իւր ոչխարները, որ արածացնէ և վերջը իւր Սեպոփրա աղջկայ հետ էլ ամուսնացրեց:

31. ԱՍՏՈՒԱԾ ԿԱՆՉՈՒՄ Է ՄՈՎՍԷՍԻՆ

Մովսէսն անապատում արածացնում էր Յոթորի խաշները: Մի անգամ մօտեցաւ Քորնը լեռանը և տեսաւ, որ մի մորենի վառվում էր, ըայց չէր այրվում: Մովսէսը մօտեցաւ իմանալու, թէ սա ինչ բան է: Իսկոյն թփի միջից ձայն եկաւ. «Մովսէս, Մովսէս»: Նա պատասխանեց. «Ի՞նչ է, Տէր»: Ձայնը կրկնեց. «Հան կօշիկներդ, այդ տեղը սուրբ է: Ես եմ Աբրահամի, Իսահակի և Յակովբի Աստուածը: Ես տեսայ իմ ժողովրդի նեղութիւնները եգիպտոսում, ես կամենում եմ նրան Քանան տանել, ուր մեղր և կաթն է բոխում: Գնա՛ եգիպտոս փարաւոնի մօտ և ասա, որ իմ ժողովուրդն ազատէ»: Մովսէսն ասաց Աստծուն. «Եթէ ես իսրայէլացիների մօտ գնամ և ասեմ, թէ ձեր հայրերի Աստուած Եհովան ինձ ուղարկել է, չեն հաւատայ»: Աստուած ասաց. «Ձեռիդ գաւազանը գետին ձգիր»: Նա էլ ձգեց և գաւազանն օձ դարձաւ: Մովսէսը վախեց ու փախաւ: Աստուած ասաց, «Բռնիր օձին»: Նա բռնեց և օձն իսկոյն գաւազան դարձաւ: Աստուած շարունակեց. «Ձեռդ ծոցդ դիր»: Դրաւ, բայց դուրս հանելիս՝ տեսաւ, որ բորոտուել է՝ սպիտակ ինչպէս ձիւն: Աստուած ասաց նրան. «Ձեռդ նորից ծոցդ դիր»: Նա էլ կատարեց և տեսաւ, որ միւս ձեռի նման ա-

ռոզ է: Աստուած ասաց. «Եթէ այս երկու-

հրաշքներին չեն հաւատայ. Նեղութից ջուր կառ-

նես, կարսկես գետնի վրայ—գետի ջուրն իսկոյն արինն կդառնայ»:

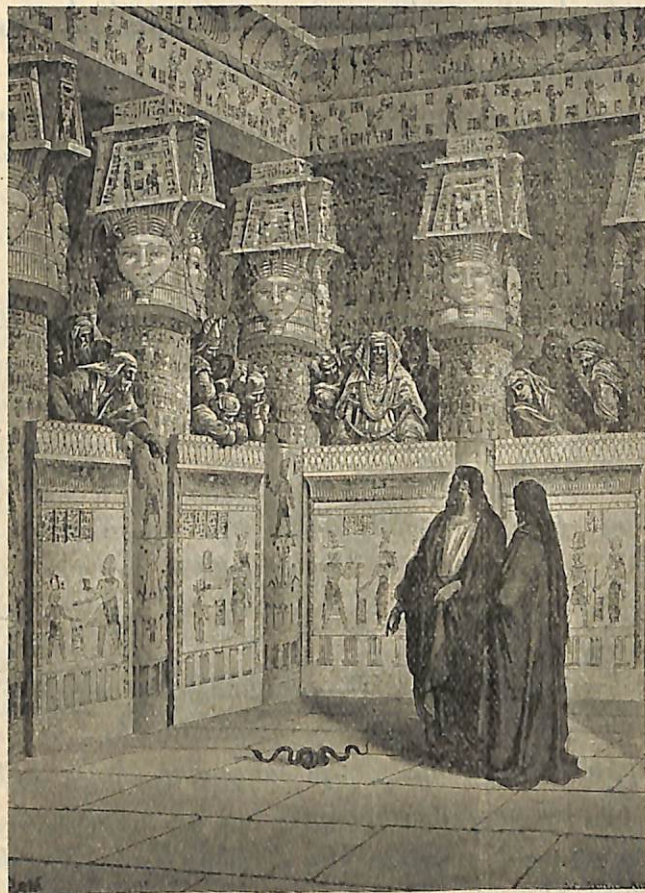
Մովսէսն ասաց Աստծուն. «Տէր, ես ծանրաւեզու եմ»: Աստուած ասաց. «Քո ճարտարախօս եղբայր Ահարոնը քեզ հետ կգայ, քո փոխարէն ժողովրդի հետ նա կխօսէ»:

Այս բանից ետոյ Մովսէսը Յոթորի մօտ գնաց և ասաց. «Ուզում եմ Նգիպտոս դառնալ և տեսնել, թէ իմ եղբայր իսրայէլացիները կենդանի են թէ ոչ»: Յոթորն էլ ասաց Մովսէսին. «Գնա խաղաղութեամբ»: Մովսէսն անապատում հանդիպեց Ահարոնին և յայտնեց նրան Աստծու կամքը: Մովսէսը տեղեկացաւ, որ հին փարաւոնն արդէն մեռել է: Երկու եղբայրները գնացին և իսրայէլի ժողովրդի ծերերին մի տեղ հաւաքեցին: Ահարոնը յայտնեց նրանց Աստծու կամքը, իսկ Մովսէսը ցոյց տուաւ հրաշքները ժողովրդի առաջ: Երբ ծերերն իմացան, որ Աստուած ուզում է իրանց ազատել, սկսեցին աղօթել և շնորհակալութիւն անել:

32. Ե Գ Ի Պ Տ Ո Ս Ի Յ Դ Ո Ի Բ Ս Գ Ա Լ Ը

Իսրայէլացիների համաձայնութիւնն առնելուց ետոյ՝ Մովսէսն ու Ահարոնը գնացին փարաւոնի մօտ և ասացին. «Իսրայէլի Աստուածն ասում է—արձակիր իմ ժողովրդին» և ցոյց

տուին հրաշքները: Փարաւոնը բարկացաւ և ասաց. «Այդ Աստծուն ես չեմ ճանաչում»:

Փարաւոնն իսկոյն հրամայեց վերակացուններին, որ ժողովրդին աւելի չարշարեն: Վերակա-

ցունները թագաւորի կամքը կատարեցին:

Իսրայէլացիները դանգատուեցին Մովսէսին, Ահարոնին և ասացին. «Աստուած ձեր դատաստանն անէ. դուք թագաւորին բարկացրիք մեզ վրայ»: Մովսէսն սկսեց խնդրել Աստծուն և ասել. «Տէր, ի՞նչու ես քո ժողովրդին չարչարում, այն օրից, երբ ես փարաւոնի մօտ գնացի, նրանց աւելի են նեղացնում»: Աստուած ասաց Մովսէսին. «Այժմ դու կտեսնես, թէ ես Փարաւոնին ի՞նչ կանեմ»:

Սրանից ետոյ Աստուած մինը միւսի ետևից պատիժներ ուղարկեց եգիպտացիներին համար--գորտ, մուկ, կարկուտ, մորեխ..., միայն Գեսեմ երկիրն ազատ մնաց: Այն ժամանակ եգիպտացիներն ասացին. «Աստուած սրանց հետն է»: Հենց որ մի պատիժ գալիս էր, փարաւոնն ասում էր Մովսէսին և Ահարոնին. «Ժողովրդին կարձակեմ», իսկ երբ պատիժն անցնում էր, խօսքը փոխում էր:

Աստուած ասաց Մովսէսին. «Մի պատիժ էլ կուղարկեմ և Փարաւոնը կարձակէ ձեզ: Կէս գիշերին Նգիպտոսի բոլոր անդրանիկները կ'մեռնեն, իսկ իսրայէլացիներէից ոչ ոք չի մնասուի»:

Աստուած շարունակեց խօսել Մովսէսի հետ. «Յայտնի՛ր ժողովրդին, որ այս ամիսը նրանց համար առաջին ամիսը (նիսան) պիտի լինի. այս ամսի տասն եւ չորսին ամեն տան տէր երեկո-

յեան պէտք է մի գառը մորթէ, ամբողջապէս խորովէ և իւր ընտանիքի հետ գիշերն ուտէ: Դրա հետ պէտք է ուտեն ընդարձ հաց. Ընթրիքն այսպէս կանեն—գօտին կապած, կօշիկները հագած, գաւազանը ձեռին»: Այդպէս էլ արին:

Այդ միևնույն գիշերն Աստուած սպանեց Նգիպտոսի բոլոր անդրանիկներին: Փարաւոնը կանչեց Մովսէսին, Ահարոնին և ասաց. «Շտապեցէք, հեռացէք իմ երկրից»: Այսպէս իսրայէլացիները Նգիպտոսից դուրս եկան՝ թուով վեց հարիւր հազար՝ չհաշուելով կանանց և երեխաներին: Իս-

արաւ և ծովը միացաւ: Եգիպտացիներն սկսեցին փախչել, իսկ ջուրը ծածկեց Փարաւոնի գորբին: ոչ մէկն էլ կենդանի չմնաց:

Մովսէսի քոյր Մարիամը շատ խորայելացի կանանց հետ սկսեցին երգել և ասել. «Օրհնեցէ՛ք Աստուծոն, նա փառաւոր գործ կատարեց—Փարաւոնին պատժեց, Աստուած մեր օգնականն է»:

34. ԻՍՐԱՅԷԼԱՅԻՆԵՐՆ ԱՆՑՆՈՒՄ ԵՆ ԱՆԱՊԱՏՈՎ

Մովսէսը շարունակեց ճանապարհը Կարմիր ծովից դէպի անապատ՝ երեք օր շարունակ: Վերջապէս հասան Մնուա, որտեղի ջուրը դառն էր: Ժողովուրդը գանգատուեց Մովսէսին և ասաց. «Ի՞նչ պէտք է խմենք»: Մովսէսն աղօթեց Աստուծուն: Աստուած Մովսէսին մի փայտ ցոյց տուաւ, որը ջուրը ձգեց և իսկոյն քաղցրացաւ:

Այդ տեղից խորայելացիները եկան Սին անապատը: Իսրայելացիները նորից գանգատուեցին Մովսէսին և Ահարոնին. «Երանի մենք Եգիպտոսում մեռնէինք. այնտեղ կաթսաներով միս ունէինք և առատ հաց. դուք բերիք մեզ այս անապատ տեղը սովամահ անելու»: Աստուած ասաց Մովսէսին. «Ես երկնքից հաց կթափեմ նրանց համար. ժողովուրդը թող ամեն օր մի օրուայ պաշար ժողովէ, իսկ վեցերորդ օրը թող

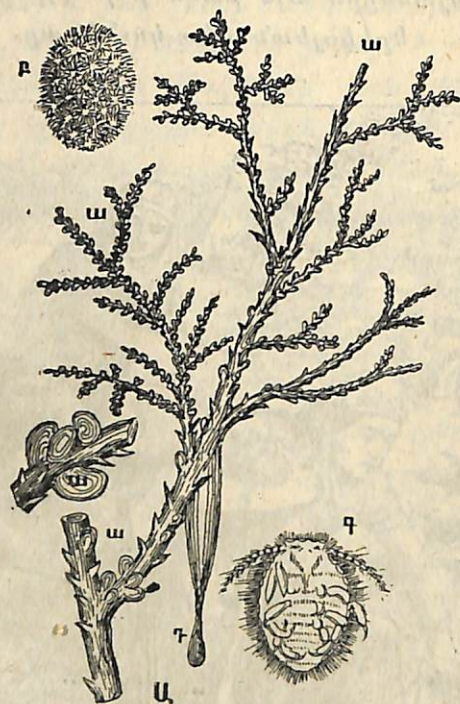
երկու անգամ աւելի հաւաքէ»: Մովսէսն ու Ահարոնը յայտնեցին այս բանն խորայելացիներին և ասացին. «Երեկոյեան միս կունենաք, իսկ ա-

առաւօտեան՝ հաց»: Երեկոյեան դէմ եկան լորսմարգիները և ծածկեցին ամբողջ բանակը, իսկ առաւօտը գետինը պատած էր ցօղով: Երբ ցօղը

հեռանում էր, գետնի վրայ մնում էր կլոր և սպիտակ՝ եղեամի նման մի բան: Իսրայելացիները,

Մանանայի ծառ *

Երբ այս բանը տեսան, հարցնում էին իրար. «Այս ի՞նչ բան է»: Մովսէսն ասաց. «Սա Աստու-

*) Արաբական թերակղզու վրայ, որտեղով Մովսէսը իսրայելացիներին Քանան պիտի տանէր, մի տեսակ թուփ կալ՝ տամարիսի անունով: Արաբնի և ճիւղերի վրայ կլոր, բրժոտ հատիկներ են դրանում (ա.), (բ. նոյնը մեծացրած), (գ. հատիկի ներքին մասը): Այդ հատիկները՝ արեւի ջերմութիւնից հալւում և վաչր են ծոռում (դ.): Այս կլոր, սպիտակ և բրժոտ հատիկները կոչւում են մանանայ:

ծու ուղարկած հացն է»: Իսրայելացիներն այս հացի անունը մանանայ դրին և առաւօտներն էին հաւաքում: Այսպէս նրանք միշտ մանանայ էին ուտում, քանի որ անապատումն էին:

35. Ս Ի Ն Ա Յ Ի Օ Ր Է Ն Ս Տ Ի Ո Ի Թ Ի Ի Ն Ը

Եգիպտոսից դուրս գալու երրորդ ամսում իսրայելացիները հասան Սինա լեւոր: Մովսէսը սարը բարձրացաւ: Աստուած ասաց նրան. «Իսրայելացիներին այսպէս կասես—դուք տեսաք, թէ ես եգիպտացիներին ի՞նչ արի. ինչպէս ձեզ ազատեցի. եթէ ինձ լսէք, ընտրեալ ժողովուրդս կլինէք բոլոր ազգերի մէջ: Դուք քահանաների նման ուսուցիչ պիտի լինէք և բոլոր ազգերին քարոզէք իմ կամքը»: Մովսէսն իջաւ լեռնից և Աստծու կամքը յայտնեց նրանց, Բոլոր ժողովուրդն ի միասին պատասխանեց. «Աստծու բոլոր պահանջները կկատարենք»: Մովսէսը յայտնեց այս բանն Աստծուն: Աստուած ասաց նրան. «Եթէ այդպէս է, գնա ժողովրդի մօտ և պատուիրիր, որ լուացուեն, մաքրուեն և երրորդ օրը մաքուր շորերով ինձ մօտ բեր»: Մովսէսն այդպէս էլ արաւ:

Վերջապէս հասաւ երրորդ օրը: Առաւօտը վաղ՝ լեռոն սկսաւ որոտալ և կայծակել. մութ ամպերը ծածկեցին սարի գլուխը և փողի ձայն էր

լսում: Մովսէսը ժողովրդին բանակից դուրս հանեց ու տարաւ սարի մօտ: Սինա լեռնն ամբողջապէս ծխի մէջ կորած էր. կրակի բոցեր էին բարձրանում և շարժւում էր—փողի ձայնը հետզհետէ սաստկանում էր:

Հէնց այդ ժամանակ Աստուած սկսաւ խօսել ժողովրդի հետ և ասել.

ա. 1. «Ես եմք քո Տէր Աստուածը—բացի ինձնից ուրիշ Աստուած չունենաս,

բ. 2. Կուռք չշինես ու երկրպագութիւն չտաս նրան,

գ. 3. Բո Աստծու անունով սուտ մի՛ նրդուիր,

դ. 4. Շաքաթ օրը տուրք պահի՛ր,

ե. 5. Պատուի՛ր քո հօրն ու մօրը, որ երկաբ կեանք ունենաս,

զ. 6. Մի՛ սպանիր,

է. 7. Մի՛ շնար,

ը. 8. Մի՛ գողանար,

թ. 9. Բո ընկերոջ մասին սուտ վկայութիւն մի՛ տուր,

ժ. 10. Մի՛ ցանկանար քո ընկերոջ աղախնին, ծառային, տանը, արտին, եղանը, էջին ևս ինչ որ նրանն է»:

Ժողովուրդը հեռացաւ, իսկ Մովսէսը նորից լեռը բարձրացաւ: Աստուած խօսում էր Մովսէսի հետ: Մովսէսը լեռնից վայր իջաւ և յայտնեց ժողովրդին Աստծու բոլոր պատուէրները:

Մովսէսը դարձեալ բարձրացաւ լեռը և քառասուն օր այնտեղ մնաց. երբ Աստուած իւր խօսակցութիւնը վերջացրեց Մովսէսի հետ Սինա լեռնի վրայ:

նա լեռան վրայ, երկու քարէ տախտակներ տուաւ նրան, որի վրայ գրուած էին պատուիրանները, որպէսզի չմոռանան:

36. Ո Ս Կ Է Հ Ո Ր Թ Ը

Երբ ժողովուրդը տեսաւ, որ Մովսէսն ուշացաւ, մի քանի խռովարար մարդիկ եկան Ահարոնի մօտ և ասացին. «Շինիր մեզ համար աս-

առաձներ, որոնք մեզ առաջնորդեն, Մովսէսը
չգիտենք, ինչ եղաւ»: Ահարոնը պատասխանեց-
«Բերէ՛ք ինձ ձեր կանանց և աղջիկների ոսկէ

գնդերը»: Նրանք էլ բերին: Ահարոնն այդ դար-
դերից մի ոսկէ հորթ ձուլեց: Նոր Աստուած ցան-
կացողները, երբ տեսան, որ իրանց գործը յա-

ջողեց, ժողովրդին ասացին. «Ահա ձեր Աստուա-
ծը»: Ահարոնն էլ սեղան շինեց և ասաց. «Վաղը
Աստծու տօնն է»: Առաւօտը վաղ՝ ժողովուրդը
ողջակէզ արաւ, սկսեց ուտել, խմել և պարել
ոսկէ հորթի շուրջը

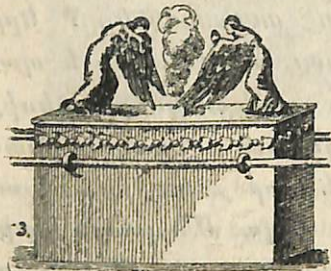
Հէնց այդ ժամանակ Մովսէսն իջաւ լեռնից՝
ձեռին բռնած նրկու քարէ տախտակները: Երբ
բանակին մօտեցաւ, տեսաւ ոսկէ հորթը և պա-
րաւորներին, բարկացաւ, տախտակները ձեռից
վայր ձգեց և կոտրատեց: Ետոյ նրանց շինած
ոսկէ հորթն այրեց. փոշի դարձրեց. ջրի մէջ ա-
ծեց և իրանց խմացրեց: Ապա Ահարոնին դար-
ձաւ և ասաց. «Այս ժողովուրդը քեզ ինչ արեց,

որ այսպիսի յանցանքի մէջ ձգեցիր»։ Ետոյ դարձաւ ժողովրդին ու ասաց. «Ճշմարիտ Աստծուն պաշտողները թող ինձ մօտ գան»։ Ղևիի բոլոր ցեղը նրա մօտ հաւաքուեց։ Մովսէսն ասաց. «Հանէք ձեր սրերը, անցէք բանակի մի ծայրից միւսը և սպանեցէք կուռք պաշտողներին»։ Ղևիի որդիները կատարեցին Մովսէսի հրամանը։ Այդ օրը երեք հազար մարդ սպանուեց։

Առաւօտը Մովսէսն ասաց ժողովրդին. «Դուք մեծ յանցանք էք գործել. ես լեառը կբարձրանամ. Աստծուն կխնդրեմ, որ ձեր յանցանքը ներէ»։ Մովսէսն ասաց Աստծուն. «Ժողովուրդը մեծ յանցանք է գործել, ներիր, իսկ եթէ չես ների, այն ժամանակ իմ անունն էլ քո ցուցակից ջնջիր»։ Աստուած ասաց Մովսէսին. «Յանցաւորների անունները կջնջեմ, իսկ դու գնա և առաջնորդիր նրանց»։ Աստուած ասաց Մովսէսին. «Երկու քարէ տախտակներ բեր, որ առաջին տախտակների պատգամները գրեմ»։ Մովսէսը կատարեց Աստծու պատուէրը։ Աստուած նորից գրեց տախտակների վրայ պատգամները։

Այդ տախտակները կոչւում են տասնաբանեայ պատգամներ, որոնց պահում էին մի ոսկէզօծ արկղի մէջ, որ կոչւում էր ուխտի տապանակ։

Տասանակ ուխտի

37. Լ Ր Տ Ե Ս Ն Ե Ր

Իսրայէլացիները մի ամբողջ տարի մնացին Սինա լեռան մօտ։ Դրանից ետոյ գնացին դէպի Փառան անապատը։ Այնտեղ Աստուած խօսեց Մովսէսի հետ և ասաց. «Իւրաքանչիւր ցեղից մի մարդ ընտրիր և ուղարկիր, որ Բանանը լրտեսեն»։ Մովսէսը տասներկու մարդ ընտրեց և Քանան ուղարկեց։ Դրանց մէջն էր և Յեսու անունով մէկը։ Մովսէսը պատուիրեց նրանց և ասաց. «Գնացէք և տեսէք, թէ ինչպիսի երկիր է Քանանը. ուրբեր են նրա բնակիչները. զօրեղ թէ՛ թոյլ մարդիկ են. բազմամարդ է երկիրը, թէ՛ սակաւամարդ. հաստատուն և ամուր քաղաքներում են ապրում, թէ վրանների տակ. երկիրը պտղաւէտ է՝ թէ ոչ։ Վերադառնալիս երկրի պտուղներից հետներդ բերէք»։

Սրանք գնացին և լրտեսեցին ամբողջ երկիրը։ Ետ դարձան Քեբրոն, ուր մի հատ ուրթ կտրեցին ողկուղով և երկու մարդիկ լծակով հետները բերին։ Քառասուն օրից ետոյ վերադառնալիս Փառան և ցոյց տուին հետները բերած պտուղները։ Լրտեսողներից տասը հոգի ասում էին. «Մենք գնացինք այն երկիրը, ուր մեղր ու կաթն է թղխում. բնակիչները զօրեղ մարդիկ են. քաղաքներն ամուր են և մեծ»։ Իսկ Յեսուն և Բաղէբն ասում էին. «Մենք կարող ենք Քանանը

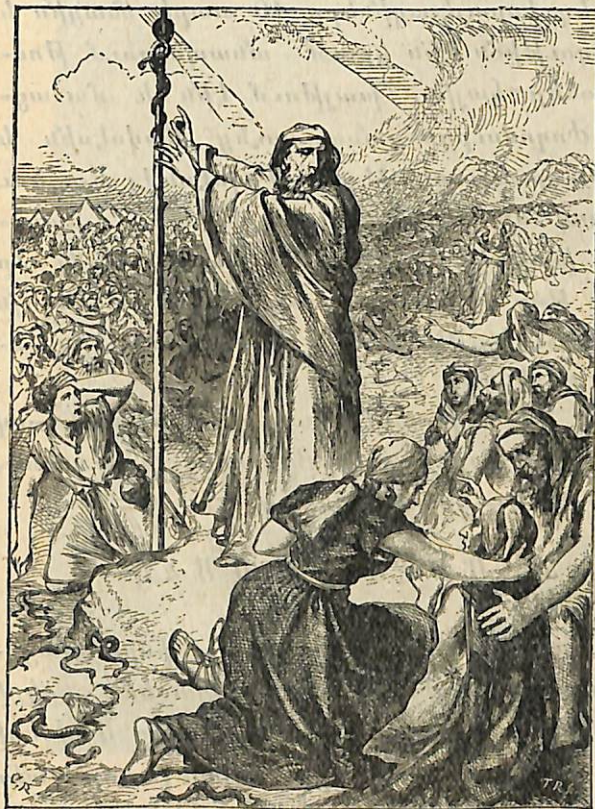
նուաճել: Միւսները հակառակում էին և ասում: «Մենք չենք կարող նրանց հետ կռուել, նրանք մեզնից շատ զօրեղ են—Քանանում այնպիսի հսկայ մարդիկ տեսանք, որ մենք մորեխ էինք երևում նրանց առաջ:

Ամբողջ ժողովուրդը ոտի կանգնեց, սկսաւ աղաղակել և լաց լինել: Կրկին արտնջացին Ահարոնին Մովսէսից և ասացին. «Նրանի՛ն Եգիպտոսում մեռած լինէինք: Ընտրենք նոր առաջնորդներ և վերադառնանք Եգիպտոս»: Ժողովուրդը քիչ մնաց որ քարկոծէր երկուսին էլ:

Այս բանից ետոյ Աստուած ասաց Մովսէսին. «Մինչև Էրբ պէտք է այս ժողովուրդն ինձ բար-

կացնէ և իմ հրաշքներին չհաւատայ. ես կպատժեմ դրանց. նրանցից ոչ մինը չպիտի տեսնէ Սոստացեալ երկիրը. նրանց ոսկորները պիտի

փտեն անապատում. քսան տարեկանից մեծը չի մտնի Քանան, իսկ դուք քառասուն տարի անապատում հովիւներ կլինէք: Առաւօտը վերա-

դարձէք Կարմիր ծովի անապատը»։ Մովսէսն այս բոլորը յայտնեց իսրայէլացիներին։ Ժողովուրդը լաց էր լինում։ Նրանք ետ դարձան անապատ։

Այստեղ իսրայէլացիները 40 տարի մնացին և մեծ նեղութիւն էին կրում—անապատում թունաւոր օձեր կային, խայթում էին և մահացնում։ Ժողովուրդը գանգատուեց Մովսէսին և խնդրեց, որ ազատէ օձերից։ Մովսէսն էլ Աստծու հրամանով մի պղնձե օձ շինել տուաւ, բարձրացրեց խաչաձև ձողի վրայ և ասաց. «Ումն օձը խայթէ, թող նայէ այս պղնձե օձին և իսկոյն կբժշկուէ»։ Խայթողներն էլ այդպէս էին անում և բժշկուում։

Պղնձե օձն օրինակ է Յիսուս Քրիստոսին—ով խաչի վրայ բարձրացած Յիսուսին կհաւատայ, նա կբժշկուէ—երջանիկ կլինի։

38. Մ Ո Վ Ս Է Ս Ի Մ Ա Հ Ը

Երբ քառասուն տարին անցաւ, իսրայէլացիները նորից գնացին դէպի Խոստացեալ երկրի սահմանները։ Այնտեղ Աստուած խօսեց Մովսէսի հետ և ասաց. «Բարձրացիր Նաբաւ լեռը և տես Քանանը, իսկ տեսնելուց ետոյ՝ պիտի մեռնես»։ Մովսէսը պատասխանեց. «Տէր, Ժողովրդի վրայ մի առաջնորդ նշանակիր»։ Աստուած պատասխանեց. «Վեր առ Նաւեայի որդի Յեսուին, տա՛ր

Ժողովրդի մօտ, կանգնացրո՛ւ Նդիագար քահանայի առաջ. ղի՛ր քո ձեռը նրա գլխին և տո՛ւր նրան քո իշխանութիւնն ու ղօրութիւնը»։

Մովսէսը կանչեց Ժողովրդին և Աստծու պատուէրը յայտնեց նրանց։ Նա ասաց. «Ես արդէն հարիւր քսան տարեկան ծերունի եմ. ձեզ այլևս առաջնորդել չեմ կարող. Աստուած ասաց ինձ, որ ես Քանան չեմ մտնի։ Բայց մի վախենաք.

Աստուած ինքը կառաջնորդէ ձեզ. Յեսու Նաւեան կանցնէ ձեզ հետ Յորդանանը»:

Մովսէսը դարձաւ Յեսուին և ժողովրդի ներկայութեամբ ասաց. «Քաջացիր և զօրացիր, դու պէտք է տանես սրանց Աստծու Խոստացած երկիրը, դու պէտք է բաժանես երկիրը նրանց մէջ»:

Սրանից ետոյ Մովսէսը Նաքաւ լեառը բարձրացաւ: Աստուած ցոյց տուաւ նրան Քանանը, որից ետոյ Մովսէսը մեռաւ Մովաքացոց երկրում: Նրա գերեզմանի տեղը ոչ ոք չգիտէ մինչև այժմ: Էլ: Իսրայէլացիները Մովսէսի վրայ երեսուն օր սուգ արին:

Բ. ՅԵՍՈՒ

39. ՅԵՍՈՒՆ ՆՈՒԱՃՈՒՄ Է ՔԱՆԱՆԸ

Մովսէսի մահուանից ետոյ Աստուած ասաց Յեսուին. «Իմ ծառայ Մովսէսը մեռաւ, վեր կաց, անցիր Յորդանանը: Ինչպէս որ Մովսէսի հետ եմ եղել, այնպէս էլ քեզ հետ կլինեմ: Զօրացիր և քաջացիր. իմ պատուիրանները չմոռանաս, զիշեր ու ցերեկ նրանց վրայ մոռձիր ու կատարիր»:

Յեսուն էլ պատուիրեց նրանց գլխաւորներին ու ասաց. «Ժողովրդին ասացէք, որ պաշար պատրաստեն, երեք օրից ետոյ պէտք է անցնենք Յորդանանը»: Յեսուն ծածուկ երկու մարդ ուղարկեց Նրիքովը լրտեսելու: Նրանք վերադարձան և պատմեցին, որ Աստուած Քանանը և Նրիքովը մեզ կտայ»:

Սրանից ետոյ Յեսուն ասաց քահանաներին. «Առէք տապանակ ուխտին և անցէք ժողովրդի

Քահանայ

առաջով»։ Քահանաներն առաջանցան, իսկ ժողովուրդը հետեւում էր նրանց Յորդանանի միջով։ Այսպէս եկան մինչև Երի-

ք. Երիքովի դռները կողպած էին։ Աստուած ասաց Յեսուին. «Ահա քաղաքը քեզ եմ յանձնում, պատուիրի՛ր զինուորներին, որ վեց օր շարունակ՝ օրը մի անգամ քաղաքի

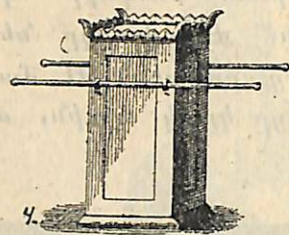
շուրջը պտտեն։ Եօթներորդ օրը քահանաները թող փողերը փչելով տապանակի առջևից զնան։ Վերջին օրը եօթն անգամ պտտեցէք պարսպի շուրջը։ Եօթներորդ անգամին փողերը փչեցէք և փողի ձայնը լսելուն պէս՝ աղաղակ բարձրացրէք — այս աղաղակի ժամանակ պարիսպները կկործանուեն»։

Յեսուն այնպէս էլ արաւ։ Քաղաքի պարիսպները կործանուեցան. ժողովուրդը ներս մտաւ. աւերեց և կոտորեց բոլորին՝ թէ մարդ և թէ կենդանի, իսկ մնացը կրակ տուին, այրեցին։

Վ. Յեսուն երեսուն և մէկ թագաւորի ևս յաղթեց, նրանց երկիրները նուաճեց ու բաժանեց իսրայէլի 12 ցեղի մէջ՝ իւրաքանչիւրին իրեն յարմար բաժինը տալով։ Տապանակ ուխտին բերին Սնշով քաղաքը և դրին վկայութեան խորանի մէջ։

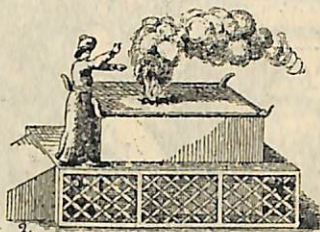
4. Խնկոց

Այն երկիրը, որ Աստուած
խոստացել էր իսրայէլացի-
ներին, ստացան:

Յետո՛ւն մեռաւ հարիւր
տասը տարեկան հասա-
կում: Յովսէփի ոսկորները
թաղեցին Սիւքէմ քաղա-
քում:

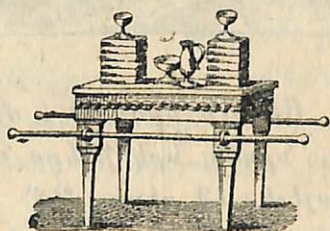
1. Աւղան

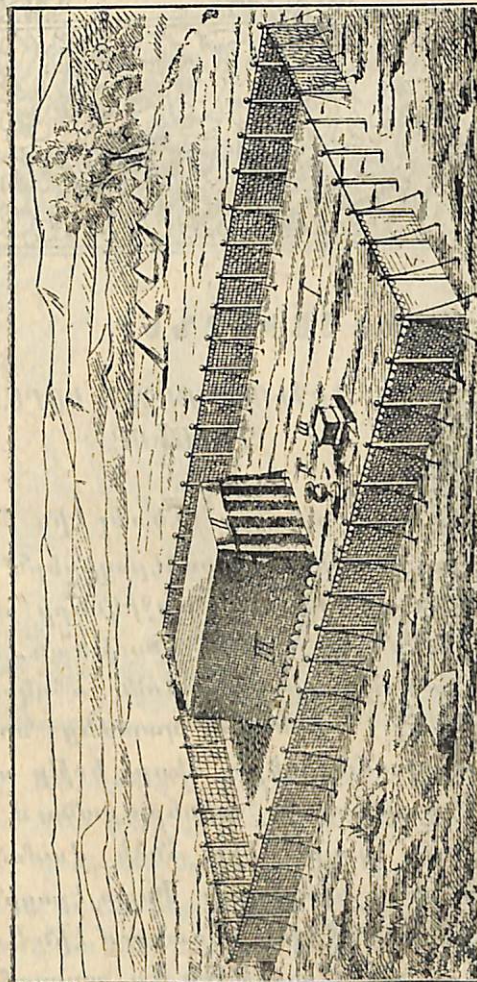
2. Զոհի սեղան

5. Աշտանակ

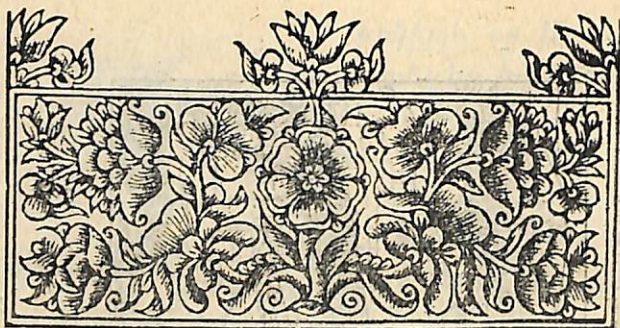

6. Առաջաւորաց սեղան

Վկայութեան խորան
I, Գաւթ. II, Սրբութիւն. III, Սրբութիւն Սրբոց.
ա, Զոհի սեղան. բ, Աւղան:

Գ. ԴԱՏԱԻՈՐՆԵՐ

40. ԳԵԴԵՈՆԸ ՈՐՊԷՍ ԻՄՐԱՅԷԼԻ ԴԱՏԱԻՈՐ

Ս. Եստև մեռաւ: Մեռել էին և նրա ժամանակակից մարդիկը: Իսրայէլացիներն սկըսեցին ամուսնանալ հեթանոս աղջիկների հետ և իրանց աղջիկներն էլ նրանց կնութեան տալ: Կրկին մոռացան ճշմարիտ Աստծուն և սկսեցին կուռքեր պաշտել: Աստուած պատժեց նրանց՝ մատնելով մադիամացիների ձեռք եօթը տարի շարունակ: Ինչ որ իսրայէլացիները ցանում էին, մադիամացիները զալիս էին հնձի ժամանակ, յափշտակում և ոչնչացնում: Իսրայէլացիները երբ յաջողութեան մէջ էին, մոռանում էին Աստուծուն, իսկ երբ անյաջողութիւն էր պատահում, յիշում էին նրան, այս պատճառով յիշեցին Աստուծուն և օգնութիւն խնդրեցին նրանից:

Աստուած էլ երևաց Գեդեոնին, որ Մանասէի ցեղիցն էր ու ասաց. «Գնա, ազատիր իսրայէլացիներին»: Գեդեոնը պատասխանեց. «Ի՞նչպէս ազատեմ նրանց. ես Մանասէի ցեղի մէջ շատ քիչ բարեկամներ ունեմ, բացի դրանից՝ մեր

տանը ես ամենից փոքրն եմ»: Աստուած ասաց նրան. «Ես քեզ կօգնեմ—կործանիր Բաշառի սեղանը, կոտորիր նրա շուրջը գտնուող անտառը և Աստծու համար սեղան շինիր»:

Գեդեոնը հետն առաւ իւր ծառաներից տասը հոգի և զիշերով կատարեց Աստծու հրամանը: Առաւօտը, երբ քաղաքի բնակիչները զարթեցին,

տեսան, որ Բահաղի սեղանը կործանուել է, իսկ անտառը կտրատուած ու մի ողջակէզ զրած Նոժկայի սեղանի առաջ: Սկսեցին միմեանց նայել և ասել. «Այս բանն անշուշտ Յովասի որդի Գեղէնն արած կլինի»:

Քաղաքացիները Յովասի մօտ եկան և ասացին. «Մեզ յանձնիր քո որդուն, նա պէտք է մեռնի, որովհետեւ Բահաղի սեղանը կործանուել է»:

Իսկ Յովասն ասաց. «Գուք կամենում էք Բահաղի փոխարէն դատաւոր լինել. եթէ նա աստուած է, թող ինքն իրան պաշտպանէ և վրէժխնդիր լինի իւր սեղանը կործանողից»:

Ր. Սրանից ետոյ Գեղէնը հրամայեց իսրայէլի միւս ցեղերին, որ իւր մօտ ժողովուեն: Անթիւ գէնք կրող մարդիկ հաւաքուեցան Գեղէնի մօտ և նա առաջնորդեց նրանց դէպի մադիամացիները: Աստուած ասաց Գեղէնին. «Քո հետ եղած ժողովուրդը շատ շատ է. թերեւ իսրայէլացիները պարծենան և ասեն՝ մենք ազատեցինք մեզ—երկշտուններին հեռացրո՛ւ»: Քսան երկու հազար հոգի ետ դարձան, մնաց տասն հազար: Աստուած կրկին անգամ ասաց Գեղէնին. «Դարձեալ շատ է զօրքդ, երեք հարիւր մարդ բաւական է»: Գեղէնը կատարեց Աստծու հրամանը: Մադիամացիների բանակը հովտի մէջն էր, իսկ իսրայէլացիներին՝ լեռան վրայ:

Կէս գիշերին Գեղէնը երեք հարիւր հոգին ե-

րեք մասի բաժանեց, իւրաքանչիւրին մի հատ եղջիւրէ փող և մի հատ էլ վառած սափոր տուաւ ու ասաց. «Ինձ նայեցէք, ինչ որ ես անեմ, նոյնն էլ դուք արէք»:

Գեղէնը գիշերով մադիամացիների բանակը մտաւ, հրամայեց փողերը փչել ու սափորները կոտրատել: Այդպէս էլ արին միւսները ու սկսեցին աղաղակել. «Ահա Աստծու և Գեղէնի սուրը»: Մադիամացիների զօրքը զարհուրեց—կարծեցին թէ իսրայէլացիները բազմաթիւ են, ուստի սկսեցին փախչել:

Այս յաղթութիւնից ետոյ իսրայէլացիներից

ոմանք ասացին Գեղէոնին. «Մեզ վրայ իշխան եղիր՝ դու, քո որդին և քո որդու որդին»։ Գեղէոնը մերժեց. «Ո՛չ ես և ոչ իմ որդին, այլ Աստուած է ձեր իշխանը»։ Գեղէոնը դարձաւ դատաւոր և քառասուն տարի շարունակ երկիրը նրա կենդանութեան ժամանակ խաղաղ էր։

41. Ս Ա Մ Փ Ս Ո Ն

ա. Իսրայէլացիները նորից հեռացան Ասոր-ծուց և սկսեցին Բահաղին պաշտել։ Աստուած նորից պատժեց նրանց և այս անգամ մատնեց փղշտացիների ձեռք։ Աստուած Սամփսոն անու-նով մէկին դատաւոր ընտրեց։ Սա փղշտացիների երկիրը գնաց՝ այնտեղի աղջիկներից իրեն համար մի կին ընտրելու։ Երբ նրանց այգիների հասաւ, մի երիտասարդ առիւծ նրա առաջը դուրս եկաւ։ Սամփսոնն այս գազանի վրայ յարձակուեց և բերանը ձեղքեց։ Մի ուրիշ անգամ, երբ նոյն ճանապարհով անցնում էր, կամեցաւ առիւծի գէշը տեսնել և գտաւ նրա բերնի մէջ մի գունդ մեղու և մեղր։

Սամփսոնը փղշտացիներից մի աղջիկ ընտրեց ու հարսանիք արաւ։ Երեսուն փղշտացի երիտասարդ հիւր էին հարսանիքին։ Սամփսոնն ասաց. «Ես ձեզ մի հանելուկ կասեմ, եթէ մինչև հարսանիքի եօթներորդ օրը լուծէք, երեսուն ձեռք

զգեստ կտանաք, իսկ եթէ չկարողանաք, դուք տուէք ինձ նոյնքան զգեստ»։ Համաձայնեցան և նա պատմեց։ Հանելուկն այս էր—«Ուտողից ուտելիք դուրս եկաւ, իսկ հօգորից՝ քաղցր»։ Նրանք

չկարողացան դանել այս հանելուկի միտքը, գնացին Սամփսոնի կնոջ մօտ և ասացին. «Նաբիր քո մարդուն և այս հանելուկն իմացիր, իսկ եթէ չես անի, մենք քեզ էլ, քո հօր տունն էլ կայ-

րենք»։ Կինն այնքան խնդրեց և լաց եղաւ՝ մինչև որ մարդը յայտնեց գաղտնիքը և նա էլ իւր հայրենակից երիտասարդներին պատմեց։ Նոթներորդ օրը փղշտացիներն ասացին Սամփսոնին. «Ի՞նչ կայ մեղրից քաղցր և առիւծից հզօր»։ Սամփսոնը պատասխանեց. «Նթէ դուք իմ կնոջը չստիպէիք, չէիք կարող իմանալ»։

Սամփսոնը գնաց փղշտացիների մի ուրիշ քաղաք, երեսուն մարդ սպանեց, զգեստները բերեց և տուաւ հանելուկը լուծողներին, իսկ ինքը վերադարձաւ Յուդայի երկիրը։ Այդ ժամանակ Սամփսոնի աները նրա կնոջն ամուսնացրեց մի ուրիշի հետ։ Երբ Սամփսոնը իւր կնոջ մօտ վերադարձաւ, այս բանն իմացաւ, բարկացաւ և կամեցաւ պատժել բոլոր փղշտացիներին—երեք հարիւր աղուէս բռնեց, զոյգ-զոյգ ագիներից կապեց. ագիների մէջ վառած ջահ դրաւ. արձակեց փղշտացիների ցորենի արտերի մէջ և այրեց նրանց այգիները, ձիթենու ծառերն ու արտերը։ Դրա համար փղշտացիները եկան և Սամփսոնի աներոջն ու կնոջը միասին այրեցին։

Սամփսոնին բռնելու համար փղշտացիները յարձակուեցան Յուդայի երկրի վրայ և ստիպեցին իսրայէլացիներին՝ Սամփսոնին կապած իրենց յանձնել։ Բայց նա իւր կամքով թոյլ տուաւ հայրենակիցներին, որ կապեն իրան և թշնամու ձեռը մատնեն։ Երբ փղշտացիները տեսան նրան,

ուրախացան։ Սամփսոնը կտրատեց կապանքը՝ բարակ թելի նման, գտաւ մի սատկած իշի ծնօտ և նրանով հազար մարդ սպանեց։ Սամփսոնը չխրատուելով առաջին օրինակից՝ երկրորդ անգամ ամուսնացաւ փղշտացի աղջկայ հետ։

Ք. Փղշտացի իշխաններն եկան Սամփսոնի կնոջ մօտ և ասացին. «Նթէ քո մարդուն մեր ձեռը մատնես, ամեն մէկս կտանք քեզ հազար և հարիւր արծաթ»։ Երբ Սամփսոնը քնեց, կինը փղշտացիներին իւր մօտ կանչեց։ Նրանք բռնեցին Սամփսոնին. երկաթէ շղթաներով կապեցին. աչքերը բրեցին. Գազա քաղաքը տարան և բանտ դրին, որտեղ նա աղում էր։

Սրանից ետոյ փղշտացիները հաւաքուեցան Դաշոն կուռքին զոհ մատուցանելու, որ թշնամուն իրենց ձեռն է մատնել։ Սամփսոնին էլ բանտից դուրս բերին և կանգնեցրին տան երկու սիւնների մէջ տեղում։ Տունը լիքն էր բազմութիւնով, իսկ տանիքի վրայ մօտ երեք հազար հոգի էր կանգնած։ Սամփսոնը բռնեց երկու սիւններից և աղաղակեց. «Թող ես էլ այս այազգիների հետ մեռնեմ»։ Այս ասաց և ինչքան ոյժ ունէր, շարժեց երկու սիւնները—տունը քանդուեց ուրախացողների գլխին։

Սամփսոնը 20 տարի դատաւոր եղաւ։

Դատաւորները կառավարութեան ժամանակ իսրայէլացիները երկրում սով ընկաւ: Մի մարդ՝ Նոյմիէք անունով՝ իւր Նոյոմին կնոջ և երկու որդիների հետ Յուդայի Բէթղեհէմ քաղաքից գնաց Մովաբացիների երկիրը: Նոյմիէքն այնտեղ մեռաւ, իսկ որդիներն ամուսնացան հեթանոս մովաբացի աղջիկների հետ, որոնցից մինի անունը Որփա էր, իսկ միւսինը՝ Հոուլթ:

Տասը տարուց ետոյ Նոյոմինի երկու որդին էլ մեռան: Սոֆե արդէն անցել էր: Նոյոմինը կամեցաւ հարսների հետ Յուդայի երկիրը վերադառնալ: Ճանապարհին սկեսուրն ասաց հարսներին. «Դարձէք ձեր ծնողների մօտ. Աստուած օրհնէ ձեզ. դուք լաւ կ'ընթերցնաք իմ որդիների համար և ըստ հարսներ եղաք ինձ»: Որփան փաթաթուեց սկեսրոյը, համբուրեց և հրաժարական ողջոյն առաւ, իսկ Հոուլթը չկամեցաւ դառնալ: Այն ժամանակ Նոյոմինն ասաց. «Տեսնում ես՝ Որփան ետ դարձաւ իւր ծնողների մօտ, դու ևս հետևիր նրան»: Հոուլթը պատասխանեց. «Աստուած մի՛ արասցէ, որ ես քեզ միայնակ թողնեմ—ուր դու կ'լինես, այնտեղ էլ ես. քո ազգը իմ ազգը կ'լինի և քո Աստուածն՝ իմ Աստուածը. ուր դու կ'մեռնես, այնտեղ էլ ես —մահը միայն ինձ կ'բաժանէ քեզնից»: Երբ Նո-

յոմինը տեսաւ Հոուլթի որոշումը, էլ ոչ մի խօսք չասաց: Այսպէս նրանք գնացին մինչև Բեթղեհէմ: Երբ տեղ հասան, Նոյոմին ասաց իւր ազգականներին. «Հարուստ հեռացայ ձեզնից, աղքատ դառնում եմ ձեզ մօտ»: Սկեսուրն ու հարսը բնակւում էին Բեթղեհէմում:

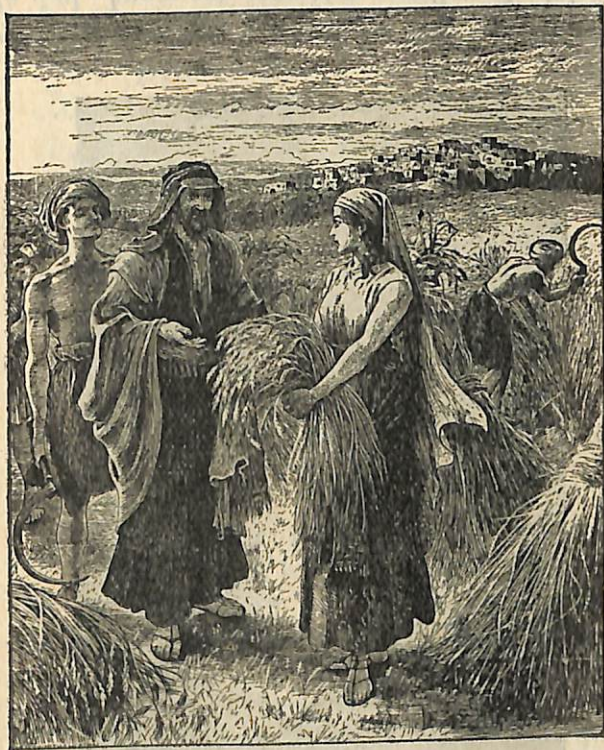
Հունձի ժամանակ էր: Հոուլթը դաշտ էր գնում և հասկ էր հաւաքում, որովհետև աղքատ էին: Մի օր Հոուլթը գնաց Բոոսի արտը: Այդ ժամանակ Բոոսն էլ եկաւ հնձուորների մօտ, ողջունեց նրանց և ասաց. «Աստուած ձեզ հետ լինի»: Հնձուորները պատասխանեցին. «Աստուած օրհ-

նէ քեզ»։ Բոոսը հարցրեց Հոութին. «Ո՞ւմ աղջիկն ես»։ Վերակացուն պատասխանեց. «Սա այն մովաբացի աղջիկն է, որ Նոյոմինի հետն է եկել»։ Բոոսն ասաց Հոութին. «Աղջիկս, մի գնա ուրիշի արտը հասկ ժողովելու, ամեն օր արի մեր արտը, կ'աց իմ աղջիկների մօտ, որտեղ նրանք կ'հնձեն, դու էլ նրանց ետևից հասկեր հաւաքիր, եթէ ծարաւես, իմ ծառաների ամաններից խմիր»։ Հոութը պատասխանեց. «Ես մի օտարական կ'իմ եմ, իմ ռը արժանաւորութեան համար է այդ ողորմութիւնը»։ Բոոսը պատասխանեց. «Ինձ ամեն բան պատմել են, թէ դու ինչպէս ես վարուել սկեսրոջ հետ՝ քո մարդու մահուանից ետ, ինչպէս թողել ես քո հօրն ու մօրը, հայրենիքդ և սկեսրոջ համար եկել ես քեզ անծանօթ երկիր»։ Ճաշի ժամանակ Բոոսը Հոութին հաց էլ տուաւ։ Նա կերաւ, բայց մի կտոր էլ պահեց սկեսրոջ համար։ Երբ Հոութը սկսաւ դարձեալ հասկ ժողովել, Բոոսը պատուիրեց ծառաներին ու ասաց. «Թողէ՛ք այդ կնոջը խուրձերի միջից ևս հաւաքէ և մի փոքր էլ աւելորդ թափեցէ՛ք, որ նա ժողովէ»։ Այսպէս Հոութը մինչև երեկոյ հասկ հաւաքեց։ Երբ մութն ընկաւ, շալակեց հաւաքածը և տուն դարձաւ։

Նոյոմին հարսի հաւաքած հասկերը և հետը բերած հացի կտորը որ տեսաւ, հարցրեց. «Այսօր ռըտեղ էիր հասկ հաւաքում»։ Հոութը պա-

տասխանեց. «Բոոսի արտում»։ Նոյոմին ասաց. «Աստուած օրհնէ նրան, նա մեր ազգականն է»։ Այսպէս Հոութն ամեն օր գնում էր Բոոսի արտը և հասկ էր ժողովում մինչև հնձի վերջնալը։

Բոոսը Հոութին հաւանեց և նրա հետ ամուսնացաւ։ Աստուած նրանց մի որդի պարգևեց, որին անուանեցին Ովրէթ։ Նոյոմին էլ երեխայի դայեակը դարձաւ։ Ովրէթը Յէսսէյի հայրն էր, իսկ Յէսսէն էլ՝ Դաւիթ թագաւորի։

43. ՀԵՂԻ ԵՒ ՍԱՄՈՒԷԼ

ա. Հեղիի քահանայապետութեան ժամանակ մի մարդ էր եպրում Նղկանա անունով՝ իւր կին Աննայի հետ: Նրանք անգաւակ էին: Սովորու-

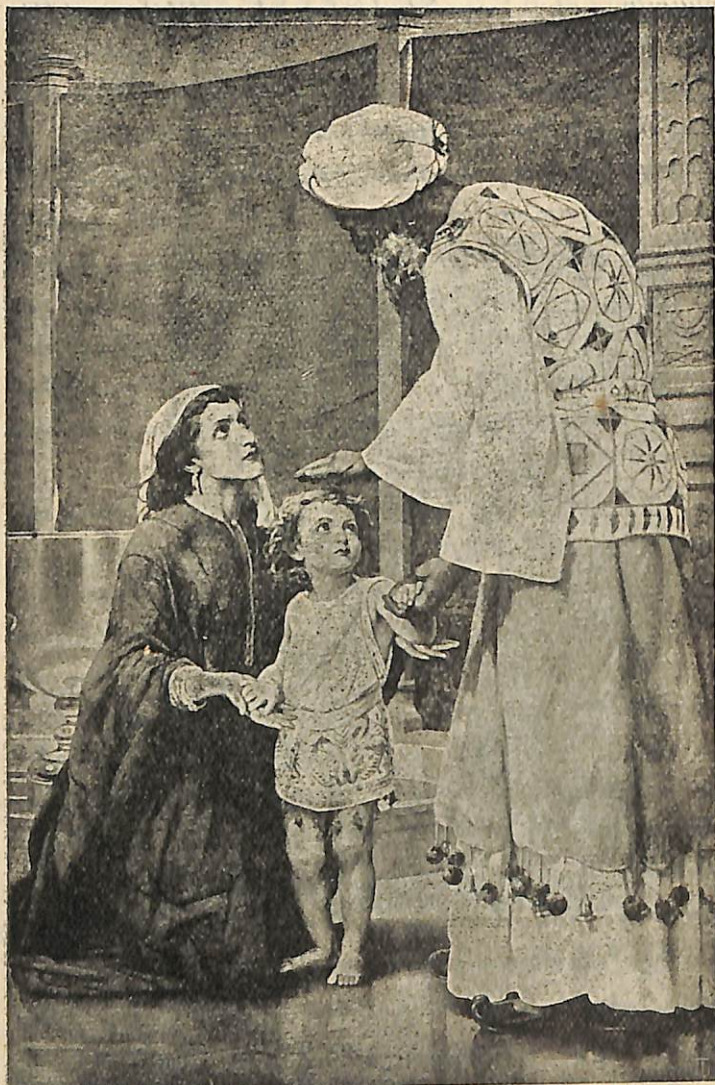
թիւն ունէին ամեն տարի Սելով քաղաքը ուխտ գնալու և Աստծուն զոհ մատուցանելու: Աննան մի անգամ Սելով գնալիս՝ խիստ տրտմեց. լաց եղաւ. աղօթեց Աստծուն և ասաց. «Տէր Սա-

աւովդ, քեզ յայտնի է իմ նեղութիւնը. եթէ դու ինձ մի որդի պարգևես, քեզ կնուիրեմ, որ մինչև իւր մահը ծառայէ»: Հեղի քահանայապետը նստած էր վկայութեան խորանի դռանը և ուշադրութեամբ նայում էր Աննային: Եւ որովհետեւ երկար տեւեց նրա աղօթքը, Հեղին ասաց. «Աննա, քանի՜ աղօթես»: Աննան պատասխանեց. «Ես մի վշտացած կին եմ, սիրտս Աստծու առաջ բաց եմ անում»: Հեղին ասաց. «Թող իւրայէլի Աստուածը քո խնդիրը կատարէ»: Կինը վերադարձաւ տուն, նրա սիրտն այլ ևս այնպէս տխուր չէր:

Աստուած լսեց Աննայի աղօթքը և նրան մի որդի պարգևեց, որին անուանեցին Սամուէլ, որ նշանակում է «Աստուածանից խնդրած—Աստուածատուր»: Երբ մանուկը մի քանի տարեկան դարձաւ, մայրը Սելով բերաւ՝ Հեղի քահանայապետի մօտ և ասաց. «Տէր, ես այն կինն եմ, որ քեզ մօտ կանգնած աղօթում էի այս մանկան համար. Աստուած լսեց իմ աղօթքը, դրա համար էլ ես նրան եմ ընծայում իւր տուածը»: Աննան շնորհակալութիւն արաւ Աստծուն և տուն դարձաւ, իսկ մանուկ Սամուէլը մնաց Հեղիի մօտ և Տիրոջ տանը սպասաւորութիւն էր անում:

բ. Հեղիի որդիները շատ վատ մարդիկ էին, խլում էին իւրայէլացի ուխտաւորներին զոհի-

մեծ մասը—փոխանակ էրին և մորթին ստանալու, որ օրէնքով Մովսէսը քահանաներին էր յատկացրել, պղնձի միջից էլ ջրկում էին եփած զոհի լաւ կտորները և տանում էին: Ծերունի Հեղին գիտէր այս ամենը—հա յաճախ խրատում էր, բայց չէին լսում: Իսկ մանուկ Սամուէլը աճում էր և զօրանում: Նրան սիրում էին և Աստուած և՛ մարդիկ:

Մի անգամ, երբ Սամուէլը վկայութեան խորանի առաջ քնած էր, ձայն լսուեց, որ ասում էր. «Սամուէլ, Սամուէլ»: Սամուէլը վազեց Հեղիի մօտ և ասաց. «Այստեղ եմ, ինչո՞ւ կանչեցիր»: Հեղին պատասխանեց. «Ես քեզ չեմ կանչել, դարձիր և քնիր»: Աստուած Սամուէլին երկրորդ, երրորդ անգամ կանչեց: Սամուէլը կրկին անգամ գնաց Հեղիի մօտ: Հեղին հասկացաւ, որ Աստուած է նրան կանչողը, ասաց. «Դարձիր և քնիր, եթէ մի անգամ էլ ձայն լսես, ասա, Տէր, քո ծառան լսում է քեզ»: Սամուէլը դարձաւ իւր տեղը: Աստուած նորից ձայն տուաւ. «Սամուէլ, Սամուէլ»: Սամուէլը պատասխանեց. «Ասա, Տէր, քո ծառան լսում է քեզ»: Աստուած ասաց. «Ես կամենում եմ Հեղիին և իւր որդիներին պատժել»: Սամուէլը վախենում էր այս բանը Հեղիին յայտնելու:

Այն ժամանակ Հեղին կանչեց նրան և ասաց. «Աստուած ի՞նչ ասաց քեզ, մի ծածկիր ինձնից»:

Սամուէլը պատմեց նրան իւր լսածը: Հեղին ասաց. «Ի՞նչ որ բարի է, թող Աստուած այն կատարէ»:

Փ. Իսրայէլացիները պատերազմ ունեցան փղշտացիների հետ և յաղթուեցան: Իսրայէլի ձեռքերն ասա-

ցին. «Ուխտի տապանակը Սելովից բանակ բերենք, որ ազատէ մեզ» և բերել տուին: Տապանակի հետ եկան և Հեղիի երկու որդիները: Երբ տապանակը բանակ բերին, իսրայէլացիները սկսեցին ուրախանալ, իսկ փղշտացիներն ասուժէին միմեանց. «Իսրայէլի Աստուածը բանակ է եկել, ով փղշտացիներ, քաջ պատերազմեցէք, որ ծառայ չլինենք նրանց»: Պատերազմում իսրայէլացիները յաղթուեցան: Հեղիի երկու որդիները սպանուեցան, ուխտի տապանակն էլ գերի ընկաւ:

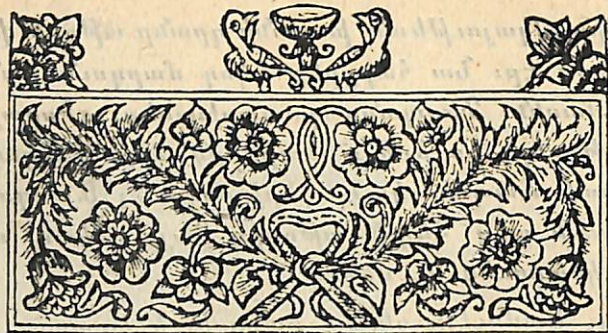
Մինը պատերազմի դաշտից՝ հանգերձները պատառելով և գլխին հող ցանելով՝ եկաւ Սելով:

Հեղին վկայութեան խորանի դրանը աթոռի վրայ նստած էր: Նա հարցրեց եկող մարդուն բանակի մասին: Դեսպանը պատասխանեց. «Իսրայէլը յաղթուեց, քո երկու որդիներն սպանուեցան և ուխտի տապանակն էլ գերի ընկաւ»: Այս գուժը լսելուն պէս՝ Հեղին աթոռից վայր ընկաւ, մէջքը կոտրուեց ու մեռաւ:

Դ. Սամուէլը սկսաւ քարոզել և խրատել իսրայէլացիներին: Ժողովուրդը խոստովանեց, որ նա Աստուծոյ ճշմարիտ մարգարէն է, ուխտի և նրան դատաւոր ընտրեց: Սամուէլը հաւաքեց բոլոր իսրայէլացիներին և ասաց. «Եթէ դուք սրտանց դառնաք դէպի ճշմարիտ Աստուածը, թողնէք օտար աստուածներին, այն ժամանակ ձեզ կազատէ փղշտացիների ձեռից»: Իսրայէլացիները հեռացան կուռքերից:

Երբ փղշտացիները Սամուէլի դատաւոր ընտրուեցին իմացան, նորից եկան պատերազմելու: Թշնամին յաղթուեց: Փղշտացիները փախան և Սամուէլի կենդանութեան ժամանակ այլ ևս չհամարձակուեցան իսրայէլացիների դէմ գէնք բարձրացնել:

Ե. Թ Ա Գ Ա Ի Ո Ր Ն Ե Ր

Ը. Ս Ս Ի Ո Ւ Ղ

44. Ս Ա Ի Ո Ի Ղ Ի Թ Ա Գ Ա Ի Ո Ր Ը Ն Տ Ր Ո Ի Ե Լ Ը

Մ. **Ե**րբ Սամուէլը ծերացաւ, իւր որդիներին իսրայէլի վրայ դատաւոր նշանակեց։ Սրանք հօր ճանապարհով չէին գնում—կաշառքներ էին վերցնում և օրէնքից դուրս գործեր կատարում։ Սրա համար ծերերը հաւաքուեցան Սամուէլի մօտ Արիմաթէմ՝ քաղաքում և ասացին. «Պու ծերացել ես. որդիներդ քո ճանապարհով չեն գնում. մեզ մի թագաւոր տո՛ւր, ինչպիսին այլազգիներն ունին, որ մեզ դատէ և պատերազմում առաջնորդէ»։ Նրանք կարծում էին՝ թշնամին նրա համար է յաղթում, որ թագաւոր ունէ։ Այս բանը թէև դուր չեկաւ Սա-

մուէլին, բայց և այնպէս խնդրեց Աստծուն այդ մասին։ Աստուած ասաց նրան. «Հնազանդուի՛ր ժողովրդի պահանջին և նրան մի թագաւոր տո՛ւր»։

Ք. Բենիամինի ցեղից մի մարդ՝ Կիս անունով մի որդի ունէր՝ անունը Սաւուղ։ Սա գեղեցիկ մարդ էր։ Մի անգամ Կիսի էշերը կորան։ Սաւուղը փնտռելու գնաց և հասաւ մինչև Արիմաթէմ։ Հէնց որ Սամուէլը Սաւուղին տեսաւ, Աստուած ասաց նրան. «Ահա, սա է իմ ժողովրդին կառավարողը»։

Այն ժամանակ Սամուէլն առաւ իւղի սրուակը, օծեց, համբուրեց և ասաց. «Աստուած քեզ իւր ժողովրդի վրայ կառավարիչ է նշանակում»։ Սրանից ետոյ Աստուած Սաւուղին մի ուրիշ սիրտ, ուրիշ հոգի տուաւ։

Սամուէլը հաւաքեց իսրայէլացիներին և յայտնեց, որ Աստուած Սաւուղին թագաւոր է ընտրել։ Սաւուղը համեստութիւնից սկզբում կարասի տակ թաք կացաւ, բայց վերջը ժողովրդին ներկայացաւ։ Նա ամենից բարձրն էր—միւսներին հասակը հազիւ էր նրա ուսերին հասնում։ Ժողովուրդը շատ ուրախացաւ և աղաղակեց. «Կեցցէ թագաւորը»։ Բայց մի քանի մարդիկ ծաղրում էին և ասում. «Մի՛թէ սա պիտի փրկէ մեզ»։ Սաւուղն այնպէս էր ցոյց տալիս իրան՝ որպէս թէ չէ լսում։

Գ. Ամուլնացիների թագաւորը պաշարեց իս-

բայելացիներին՝ Յաքոբ քաղաքը և ասաց քաղա-
ցիներին. «Ես ձեր ամենի աջ աչքը պէտք է
հանեմ»: Յաքոբացիները մարդ ուղարկեցին ի-

քենց եղբայր իսրայելացիներին մօտ և օգնութիւն
խնդրեցին: Սաւուղին էլ պատմեցին այս բանը:
Նա խիստ բարկացաւ, երկու եզն առաւ, կտոր-

կտոր արաւ. իսրայելի քաղաքներն ուղարկեց՝
ասելով. «Ով Սաւուղին և Սամուէլին չի հետևի,
նրա եզներն էլ այսպէս պատառ-պատառ կլի-
նեն»: Ժողովուրդը նոր թագաւորի շուրջը հա-
ւաքուեց: Սաւուղը մարդ ուղարկեց Յաքոբի
բնակիչներին մօտ, որ նրանց ասեն. «Վաղը ա-
րևը տաքանալուն պէս՝ ձեզ օգնութեան կգամ»: Յաքոբացիները շատ ուրախացան: Սաւուղը զօր-
քը երեք գնդի բաժանեց, յարձակուեց ամոլնա-
ցիներին վրայ և ջարդեց նրանց մինչև արևի տա-
քանալը:

Այն ժամանակ Սաւուղի մարդիկն ասացին.
«Մօտ բերէք թագաւորի ծաղրողներին, նրանք
պէտք է պատժուեն»: Սաւուղը պատասխանեց.
«Այսօր՝ երբ Աստուած մեզ յաղթութիւն է պար-
գեւել, ոչ մի իսրայելացի չպիտի մեռնէ»: Սա-
մուէլը Գաղգաղա հաւաքեց բոլոր իսրայելացի-
ներին և Սաւուղին նորից թագաւոր օծեց ժողո-
վրդի ներկայութեամբ: Նորընտիր թագաւորը
ժողովրդի հետ միասին ուրախանում էր:

45. ՍԱԻՈՒՂԻ ԱՆՀՆԱԶԱՆ ԴՈՒԹԻՒՆԸ

Նոր պատերազմ ծագեց փղշտացիների և իս-
րայելացիների մէջ: Սամուէլը զօրք հաւաքեց և
եկաւ Գաղգաղա թագաւորի հետ: Սամուէլն ա-
սաց թագաւորին՝ «Սպասիր ինձ այստեղ, չպա-

տերազմես՝ մինչև ես գամ և զոհ մատուցանեմ, որ Աստուած մեզ յաղթութիւն տայ»: Սաւուղը եօթն օր անհամբեր սպասում էր: Սամուէլն ուշացաւ: Ժողովուրդն սկսեց ցրուել: Թագաւորն այս ուր տեսաւ, ասաց. «Բերէք ողջակէզը, որ զոհեմ»: Բայց դեռ զոհը չվերջացրած՝ մարգարէն եկաւ:

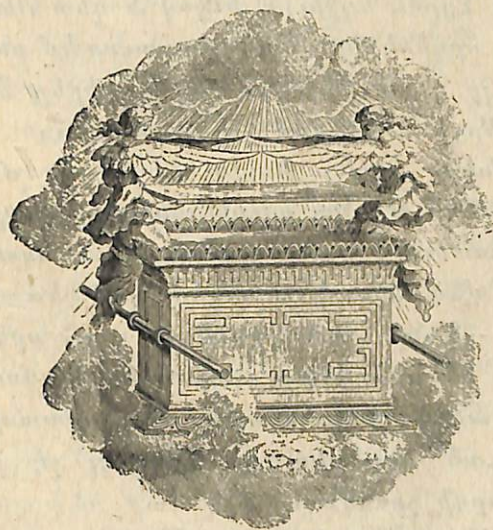

Սամուէլը հեղացած ասաց. «Այդ ի՞նչ ես արել, միթէ դու մարգարէ ես—դու զոհելու իրաւունք չունես, դու իմ իրաւունքը խլել ես»: Սաւուղը սկսաւ իրան արգարացնել և ասել. «Նստեսայ, որ ժողովուրդն սկսեց հեռանալ. դու էլ

ուշացար. փղշտացիները ուզում էին յարձակուել, ուստի և ողջակէզ արի»:

Սամուէլն ասաց. «Ի՞նչ անմիտ ես վարուել. Աստծու պատուիրանիցն անցել ես, զոհելու իրաւունքն իմն է. միթէ կարծում ես, որ Աստուած զոհը հնազանդութիւնից աւելի՞ կսիրէ: Եւ որովհետեւ դու Աստծու պատուիրանը չպահեցիր, այլեւ թագաւոր չես լինի իսրայէլի վրայ:

Սամուէլը հեռացաւ և մինչև իւր մահը նրա երեսը չտեսաւ. թէև նա հեռացած էր, բայց և այնպէս ցաւում էր Սաւուղի վրայ:

Բ. ՍԵՐՈՒՂ ԵՒ ԳԵՐԻԹ

46. ԳԱԻԹԻ ԹԱԳԱԻՈՐ ԸՆԴՏ-
Ր ՈՒԻԼԸ

Աստուած ասաց Սամուէլին. «Մինչև երբ տխրես Սաւուղի համար—ես նրան այլ ևս չեմ սիրում: Լցրո՛ւ եղջիւրդ իւզով և գնա՛ Բեթղեհէմ՝ Յեսսէի որդիներէից մինին թագաւոր եմ ընտրել»:

Սամուէլը գնաց Բեթղեհէմ, հրաւիրեց Յեսսէին և իւր որդիներին զո՛հ մատուցանելու:

Որդիները եկան, Սամուէլը նայեց մեծին—կարծում էր թէ նա պիտի լինի նոր թագաւորը: Բայց Աստուած ասաց. «Դու նրա հասակին մի նայիր. մեծ հասակ ունեցողներին ես էլ չեմ սիրում—բանը հասակի մէջ չէ, այլ՝ սրտի»:

Ետոյ Յեսսէն եօթը որդիներին Սամուէլի առաջով անցկացրեց: Մարգարէն պատասխանեց. «Աստուած սրանցից ոչ մինին էլ չէ ընտրել ուրիշ որդի չունե՞ս»:

Յեսսէն պատասխանեց. «Մի փոքրը ևս ունեմ՝ Դաւիթ անունով, նա խաշներ է արածացնում»:

Սամուէլն ասաց. «Մարդ ուղարկիր և կանչել տո՛ւր»:

Դաւիթն եկաւ—նա կարմրաբերետէր, գեղեցիկ աչքեր ունէր և սիրուն հասակ: Աստուած ասաց. «Վեր կաց և օծիր, ահա սա է իմ ընտրածը»: Սամուէլն առաւ եղջիւրը և Դաւիթին թագաւոր օծեց եղբայրների ներկայութեամբ:

Հէնց այդ օրից Աստուծո հոգին Դաւիթի վրայ իջաւ:

47. ԴԱԻԹԸ ԳԱԼԻՍ Է ՍԱԻՈՒՂԻ ԱՐՔՈՒՆԻՔԸ

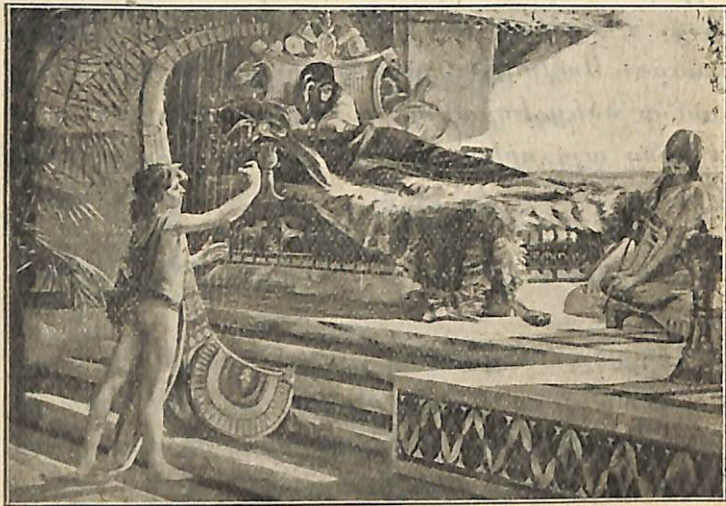
Աստուծո հոգին Սաւուղից հեռացել էր—չար ոգին տանջում էր նրան: Ծառաներն ասացին թագաւորին. «Քնարի վրայ ածող մի մարդ գրտնենք, երբ չար ոգին գալու լինի, նուազէ և հանգստացնէ քեզ»:

Սաւուղը պատասխանեց. «Եթէ ճանաչում էք այդպիսի մարդ, կանչեցէք»: Ծառաներից մինը պատասխանեց. «Բեթղեհէմցի Յեսսէի փոքր որդին մի իմաստուն և քաջ երիտասարդ է, զիտէ քնարի վրայ ածել և Աստուած էլ նրան շատ է սիրում»: Սաւուղը Դաւիթին իւր մօտ կանչեց:

Այսպէս Դաւիթը Սաւուղի պալատը եկաւ և ծառայում էր նրան: Թագաւորը շատ սիրեց նրան և իւր կապարճակիրը դարձրեց: Հէնց որ չար ոգին Սաւուղի վրայ էր գալիս, Դաւիթն

առնում էր քնարը և երգում: Թագաւորն իսկոյն հանդստանում էր, երբ Դաւիթը սկսում էր երգել քնարի վրայ:

48. ԴԱՒԻԹ ԵՒ ԳՈՂԻԱԹ

Փղշտացիները երբ լսեցին իսրայէլի Թագաւորի հիւանդութիւնը, զօրք առան և եկան Յուդայի երկիրը: Սաւուղը նոյնպէս զօրք հաւաքեց և բանակի ձգեց փղշտացիների հանդէպ: Թշնամու բանակից դուրս եկաւ մի հսկայ՝ Գողիաթ անունով, որի հասակի երկայնութիւնը վեց կանգուն մի թիզ էր և ձայն տուաւ իսրայէլացիներին. «Ընտրեցէք ձեզնից մէկին ինձ հետ մենա-

մարտելու»: Սաւուղը և իսրայէլացիները խիստ վախեցան:

Դաւիթի երեք մեծ եղբայրները Սաւուղի բանակումն էին, իսկ ինքն այդ ժամանակ տուն էր գնացել հօր ոչխարներն արածացնելու: Մի անգամ Յեսսէն ասաց Դաւիթին. «Ա՛ռ այս տասը նկանները, տա՛ր եղբայրներիդ և տես, ի՞նչպէս է նրանց առողջութիւնը»: Երբ Դաւիթը եղբայրների մօտ եկաւ, Գողիաթը դուրս եկաւ բանակից և սկսաւ նախատել իսրայէլացիներին: Ոչ ոք չէր վստահանում նրա դէմ դուրս գալ — ձայնը լսելուն պէս ամենքն էլ փախչում էին: Դաւիթը, երբ այս բանը տեսաւ, ասաց. «Մի՛թէ մի մարդ չկայ, որ իսրայէլին այս անպատուութիւնից ազատէ»: Ժողովուրդն ասաց. «Ով նրան սպանէ, Թագաւորին փեսայ կդառնայ»: Դաւիթի այս խօսքերը Սաւուղին յայտնեցին: Թագաւորն անմիջապէս Դաւիթին իւր մօտ կանչել տուաւ:

Դաւիթն ասաց Սաւուղին. «Մի՛ վախենար, Թագաւոր, ես կմենամարտեմ նրա հետ»: Սաւուղը պատասխանեց. «Դու մանուկ ես, փղշտացու հետ չես կարող պատերազմել»: Դաւիթը պատասխանեց. «Հօրս խաչներն արածացնելիս՝ երբ առիւծ կամ արջ էր գալիս և յափշտակում երբ առիւծ կամ արջ էր գալիս և յափշտակում էր նրանց ետեից, ոչխարը խլում էր զազանների բերնից և իրանց էլ սպանում: Այն Աստուածը, որ ինձ առիւծից և արջից ազատեց, կազատէ և այս փղշտացուց»:

Սաւուղն ասաց Դաւթին. «Գնա՛, թող Աստուած քեզ հետ լինի»։ Դաւիթը հովուական գաւազանը ձեռն առաւ. հինգ ողորկ քար դրաւ մաղախի մէջ. պարսը վերցրեց և դիմեց դէպի փղշտացին։

Երբ այլազգին Դաւթին տեսաւ, ասաց. «Մի՛թէ ես չուն եմ, որ դու գաւազանով և քարով

ես գալիս ինձ վրայ։ Դաւիթը պատասխանեց. «Դու գալիս ես ինձ վրայ սրով, նիզակով և վահանով, իսկ ես՝ իսրայէլի Աստծու անունով։ Աստուած քեզ այսօր իմ ձեռը կյանձնէ»։ Դաւիթը մաղախից մի քար հանեց. դրաւ պարսի մէջ և ձգեց դէպի այլազգին։ Քարը ճակատին դիպաւ և հսկան գետին փռուեց. Բայց որովհետեւ Դաւիթը սուր չունէր, վազեց դէպի փղշտացին. հանեց նրա սուրը և զլուխը կտրեց։ Երբ փղշտացիները տեսան Գողիաթի մահը, փախան։

49. ՍԱԻՈՒՂԸ ԱՏՈՒՄ, ԻՍԿ ՅՈՎՆԱԹԱՆԸ ՍԻՐՈՒՄ Է ԴԱԻԹԻՆ

ա. Երբ Դաւիթը Գողիաթի գլուխը կտրեց, թագաւորի որդի Յովնաթանը Դաւթին շատ սիրեց և ընկերական դաշը կապեց։ Սաւուղը չթողեց Դաւթին, որ քուն դառնայ, այլ զօրքի վրայ հրամանատար նշանակեց. ժողովուրդը սիրում էր Դաւթին։ Գողիաթին սպանելուց ետոյ՝ երբ Դաւիթը տուն էր վերադառնում, կանայք դուրս էին գալիս Դաւթի առաջ թմբուկներով, ծնծղաներով՝ պարում, երգում և ասում էին. «Սաւուղը հազարին սպանեց, իսկ Դաւիթը՝ բիւրին»։ Այս խօսքերը դուր չեկան թագաւորին, նախանձեց և ասաց. «Էլ ի՞նչ է պակաս նրան՝ բացի իմ թագաւորութիւնից»։

Հետևեալ օրը Սաւուղը նախանձից հիւանդացաւ: Դաւիթն սկսեց քնար ածել: Սաւուղը վեր առաւ գեղարդը և ձգեց Դաւթի ետևից այն

մտքով, որ պատին մեխէ: Բայց նա խոյս տուաւ և գեղարդը պատի մէջ ցցուեց: Սաւուղը վախենալով էր և Դաւթին իրանից հեռացնելու

համար՝ հազարապետի պաշտօն տուաւ: Դաւիթն զգոյշ էր վարւում ամեն քայլափոխում:

Սաւուղի Մեղքող աղջիկը սիրում էր Դաւթին: Եւ որովհետեւ Թագաւորը խոստացել էր նրան փեսայ դարձնել, ասաց. «Դաւթին փեսայ կդարձնեմ, փղշտացիների դէմ պատերազմ կուղարկեմ, այնտեղ էլ կսպանուի»: Սաւուղը պատուիրեց իւր ծառաներին, որ ծածուկ Դաւթի հետ այսպէս խօսեն. «Թագաւորը և նրա բոլոր մարդիկը քեզ շատ են սիրում, եկ և նրան փեսայ դարձիր»: Այսպէս էլ արին ծառաները: Դաւիթն ասաց. «Ես մի աղքատ մարդ եմ»: Ծառաները պատասխանեցին. «Թագաւորը քեզնից ոչինչ չի պահանջում՝ բացի հարիւր փղշտացու գլխից»: Նրա միտքն այն էր, որ Դաւիթը թշնամու հետ պատերազմելիս՝ սպանուի: Դաւիթն իսկոյն վեր կացաւ, փղշտացիների դէմ գնաց և երկու հարիւր մարդ սպանեց: Թագաւորը իւր Մեղքող աղջկան Դաւթին տուաւ: Սաւուղը նկատեց, որ Աստուած Դաւթի հետն է, աւելի ևս վախեց և մինչև իւր մահը թշնամացաւ նրա հետ:

Ք. Սաւուղը, երբ տեսաւ, որ այս միջոցով նպատակին չհասաւ, սկսաւ իւր որդուն գրգռել Դաւթի դէմ:

Յովթաթանն այս բանը յայտնեց Դաւթին, վերջինս թաք կացաւ: Սրանից ետոյ Յովթաթանը խօսեց հօր հետ և ասաց, «Յանցանք մի գործիր,

հայր, Դաւիթն արդար է, նա քեզ համար իւր անձը վտանգի ենթարկեց և սպանեց փղշտացուն»։ Սաւուղը լսեց որդուն, երգուեց, որ Դաւիթ մահն այլ ևս չի ցանկայ։ Յովնաթանը յայտնեց Դաւիթին այս բանը և նրան հօր մօտ բերաւ։ Դաւիթը դարձեալ այնպէս էր թագաւորի հետ՝ ինչպէս առաջ։

Նոր պատերազմ։ Դաւիթը դուրս եկաւ փղշտացիների դէմ և յաղթեց։ Չար ոգին դարձեալ յայտնուեց թագաւորին, վեր առաւ գեղարդը և կամենում էր Դաւիթին նորից պատին մեխել։ Նա դարձեալ խոյս տուաւ և ազատուեց։ Դաւիթը միւսնոյն գիշերը փախաւ պալատից։ Սաւուղը մարդիկ ուղարկեց, որ գիշերով նրա տունը շրջապատեն և սպանեն։

Մեղքողը յայտնեց Դաւիթին եղբւրթիւնը և ասաց. «Եթէ դու այս գիշեր քո կեանքը չազատես, առաւօտը կենդանի չես մնայ»։ Կինը մարդուն պատուհանից վայր թողեց—Դաւիթն անյայտացաւ։ Ետոյ՝ Մեղքողը պաճուճապատան շինեց, զբաւ անկողնում. գլուխը այծի մորթով պատեց և ծածկեց վերմակով։ Սաւուղը դեսպաններ ուղարկեց, որ Դաւիթին բռնեն։ Մեղքողը պատասխանեց. «Հիւանդ է»։ Սաւուղը կրկին անգամ մարդ ուղարկեց և ասաց. «Մահճով բերէք ինձ մօտ, որ սպանեմ»։ Երբ դեսպաններն եկան, պաճուճապատանն անկողնում զբաւ էր։

Իրողութիւնը թագաւորին յայտնեցին։ Սաւուղը բարկացաւ և ասաց իւր աղջկան. «Ինչո՞ւ խաբե-

ցիր ինձ և փախցրիր իմ թշնամուն»։ Մողքողը

պատասխանեց. «Նա ինձ ասաց, եթէ չես թող տայ, կսպանեմ»:

Գ. Դաւիթը մի տեղից միւսը թափառելով՝ վերջապէս եկաւ Յովնաթանի մօտ և այսպէս զանգատուեց. «Ի՞նչ յանցանք եմ գործել քո հօր դէմ. ինչո՞ւ է ետևիցս ընկել»: Յովնաթանը պատասխանեց. «Դու չես մեռնի՝ ես նորից կխօսեմ հօրս հետ: Դու թաք կնց դաշտում մի քարի տակ. երեք օրից ետոյ քեզ իմաց կտամ, թէ բանն ինչպէս է վերջացել»:

Հետեւեալ օրը Սաւուղը, Յովնաթանը և զօրավար Արեւնեքը հացի էին նստած: Դաւիթի մասին խօսք եղաւ: Յովնաթանը նրա օգտին խօսեց: Սաւուղը բարկացաւ և ասաց. «Սարգիս, ես գիտեմ, որ դու Յեսսէի որդու հետ դաշնակից ես. ամօթ քեզ. քանի որ նա կենդանի է, քո թագաւորութիւնը հաստատ չէ. մարդ ուղարկիր նրա ետևից և բերել տո՛ւր՝ նա պէտք է մեռնի»: Սաւուղը բարկացաւ և այս անգամ գեղարդը Յովնաթանի վրայ նետեց: Յովնաթանը վեր կացաւ հացից. դուրս գնաց և ամբողջ օրը ոչինչ չկերաւ ու մտածում էր Դաւիթի վրայ:

Առաւօտը Յովնաթանը դաշտ գնաց և ամեն բան յայտնեց Դաւիթին: Երկուսն էլ զրկեցին իրար և լաց էին լինում: Նրանք երդուեցին հաւատարիմ լինել միմեաց: Յովնաթանն ասաց. «Գնա՛, հանգիստ եղիր, Աստուծո՛ւ անունով արած

երդումը թող յաւիտեան անխախտ մնայ»: Յովնաթանը ետ դարձաւ քաղաք, իսկ Դաւիթը գնաց անապատ:

50. ԴԱՒԹԻ ՄԵԾԱՀՈԳՈՒԹԻԻՆԸ ԴԷՊԻ ՍԱԻՈՒՂ

Ա. Երբ Սաւուղն իմացաւ, որ Դաւիթը Դադալի անապատումն է, երեք հազար զօրք առաւ ու գնաց Դաւիթին բռնելու: Այն անապատում մի մեծ այր կար: Սաւուղը մտաւ հանգստանալու, իսկ Դաւիթը իւր մարդկանց հետ արդէն այրի խորքումն էր: Դաւիթի մարդիկն ասացին. «Ահա այս այն օրն է, որ Աստուած թշնամունքո՛ւ ձեռն է մասնում»: Դաւիթը չթողեց, որ թագաւորին սպանեն, այլ ծածուկ կտրեց նրա փեշի ծայրը:

Երբ Սաւուղը զարթեց, դուրս եկաւ այրից և ձանապարհը շարունակեց: Նրանից ետոյ դուրս եկաւ Դաւիթն ու սկսաւ Սաւուղի ետևից ձայն տալ. «Ի՛մ Տէր թագաւոր»: Սաւուղը զարմացած ետ նայեց: Դաւիթն ասաց. «Այսօր Աստուած ետ նայեց: Դաւիթն ասաց. «Այսօր Աստուած քեզ իմ ձեռը մատնեց այրի մէջ, բայց ես կեանքդ խնայեցի—տես, հայրիկ, փեշիդ ծայրը ձեռումս է: Թող Աստուած դատաւոր լինի իմ և քո մէջ, ես իմ ձեռը քեզ վրայ չեմ բարձրացնի»:

Սաւուղն սկսաւ բարձր ձայնով լաց լինել և ասել. «Դու ինձնից արդար ես. դու ինձ բարի կամեցար, իսկ ես քեզ՝ չար. Աստուած դրա փո-

խարէն քեզ կվարձատրէ — ես գիտեմ՝ դու մի օր
Իսրայէլի թագաւոր պիտի դառնաս»:

Սաւուղը ամօթահար տուն դարձաւ, իսկ Դա-
ւիթը իւր մարդկանց հետ մնաց անապատում:

51. ՍԱԽՈՒՂԻ ՄԱՀՆԸ

Սամուէլը մեռաւ: Բոլոր իսրայէլացիները
սուգ արին նրա վրայ և թաղեցին Արիմաթէմում:

Փղշտացիները կրկին անգամ պատերազմ յայտ-
նեցին: Իսրայէլացիները փախան և Գեղղուայ լե-
ռան մօտ մեծ ջարդ ստացան: Թշնամին շրջա-
պատեց Սաւուղին և նրա որդիներին: Սաւուղը
ծանր կերպով վիրաւորուեց:

Այն ժամանակ թագաւորն ասաց իւր կապար-
ճակրին. «Հան սուրդ և սպանիր ինձ, որ փղշտա-
ցիների ձեռք չընկնեմ»: Կապարճակիւրը հրաժա-
րուեց: Սաւուղը ինքն առաւ սուրը և ընկաւ
նրա վրա: Երբ կապարճակիւրը տեսաւ, որ Սա-
ւուղն ինքնասպան եղաւ, ինքն էլ իրան սպանեց:
Յովնաթանը, իւր երկու եղբայրները և հետն եղած
բոլոր ընկերները ընկան այս պատերազմի մէջ:

Սաւուղի մահուանից երեք օր ետոյ՝ մի ա-
մաղեկացի Դաւիթի մօտ եկաւ ու ասաց. «Իսրա-
յէլի բանակիցն եմ ազատուել. ժողովուրդը փա-
խաւ. Սաւուղն ու Յովնաթանը սպանուեցին»:
Դաւիթը հարցրեց. «Ո՞րտեղից գիտես, թէ Սա-
ւուղն ու Յովնաթանը մեռան»: Ամաղեկացին
պատասխանեց. «Գեբբուայ լեռների վրայ էի.
Սաւուղն ընկած էր նիզակին. թշնամու հեծե-
լազօրը դիմում էր դէպի նա: Սաւուղն ասաց —

սպանիր ինձ: Մօտ գնացի. սպանեցի նրան. վեր առայ թագն ու ապարանջանը և ահա քեզ եմ բերել»: Դաւիթը բարկացաւ և առաց. «Դու ի՞նչ-

պէս վստահացար Տիրոջ օծեալի վրայ ձեռք բարձրացնել»: Այս առաց և նշան արաւ իւր մարդկանց, որ սպանեն ամաղեկացուն:

Դաւիթն սկսաւ սուղ անել Սաուղի, Յովնաթանի և բոլոր իսրայէլացիների վրայ:

Գ. ԴԱՎԻԹ

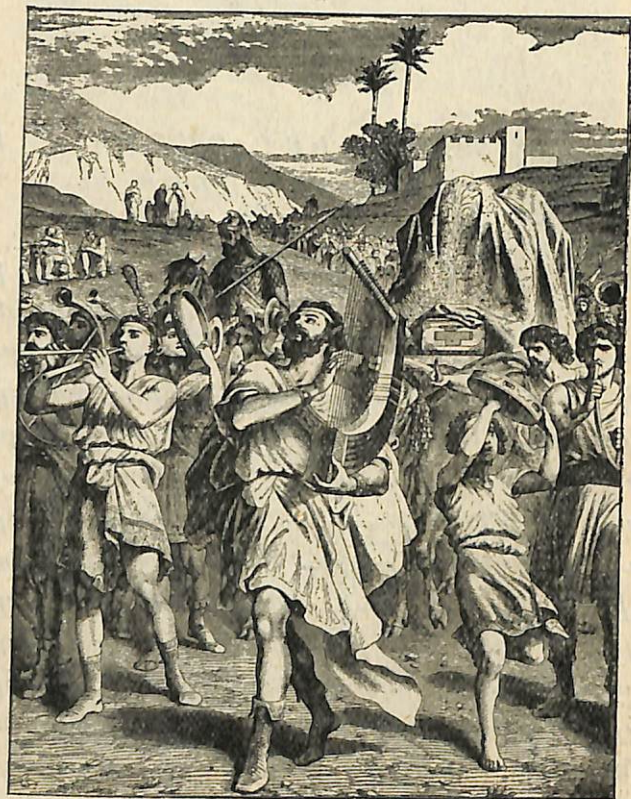
52. ԴԱՎԻԹԸ ԴԱՌՆՈՒՄ Է
ԹԱԳԱՒՈՐ

Սաուղի մահուանից ետոյ Դաւիթը իւր մարդիկների հետ եկաւ Քեբրոն: Յուդայի ցեղը նրան թագաւոր օծեց միայն Յուդայի տան վրայ: Իսկ Սաուղի զօրավար Աբենները նրա որդի Յեքուիթէին թագաւորեցրեց միւս ցեղերի վրայ: Դաւիթի և Սաուղի տան մէջ երկար պատերազմներ եղան: Դաւիթի տունը քանի գնում՝ զօրանում էր, իսկ Սաուղին՝ տկարանում: Յեքուիթէին քնած ժամանակ սպանեցին և գլուխը կրտորելով՝ Դաւիթի մօտ բերին: Դաւիթը բարկացաւ և առաց. «Դուք արդար մարդ էք սպանել և հրամայեց մարդասպաններին մահու պատիժ տալ: Այնուհետեւ Իսրայէլի բոլոր ցեղերը Քեբրոն եկան և Դաւիթին թագաւոր օծեցին ամբողջ Իսրայէլի վրայ:

Թէև Յեսուռն Քանանը նուաճել էր, բայց Ներուսաղէմ քաղաքը, ուր ներուսաղէմներն էին կե-

նում, իւր անառիկ լինելու պատճառով, դեռ ևս անկախ էր: Այս պատճառով Թագաւորն արշաւեց Նրուսաղէմ երուսացւոց դէմ, առաւ քաղաքը, Սիօն լեաւը ու նրա վրայի աշտարակը: Աշ-

տարակն անուանեց Դաւթի քաղաք, ուր մի փառաւոր տուն շինեց և այնտեղ բնակուեց:

Սրանից ետոյ Սելով գնաց և մեծ հանդէսով տապանակ ուխտին Սիօնի աշտարակը տեղափո-

խեցին: Թագաւորը ղեւտարիւններից մի քանիսին պաշտօնեայ նշանակեց ուխտի տապանակին ծառայելու, որոնք երգով և քնարով օրհնում և փառաբանում էին Աստծուն: Նմանապէս քահանաներ նշանակեց Ահարոնի ցեղից, որոնք ամեն օր ողջակէզ պիտի մատուցանէին. Բացի սրանից աստուածալ շտուլթեան կարգ սահմանեց, որի համար յատուկ մի քանի սաղմոսներ յօրինեց:

Նրա Թագաւորութիւնը ընդարձակուեց Միջերկրական ծովից մինչև Եփրատ և Դամասկոսից՝ Եգիպտոս: Դաւթի անունը հռչակուեց բոլոր երկրներում — հեթանոսները դողում էին նրա անունը լսելիս: Նա զատաւորներ ևս նշանակեց երկրի մէջ:

Այս ամենից ետոյ Դաւիթը հարցրեց. «Արդեօք Սաւուղի տանից որ և է ժառանգ չէ մնացել: Յովնաթանից մի կալ որդի է մնացել», ասաց նրա ծառաներից մինը: Իսկոյն Դաւիթը մարդ ուղարկեց նրա ետևից և բերել տրւաւ: Երբ Յովնաթանի որ-

Քահանա չապետ

դի Մեմփիքոստէն Դաւթի մօտ եկաւ, երեսի վրայ ընկաւ: Դաւթն ասաց. «Մի վախիր, ես ուզում եմ քեզ ողորմութիւն անել՝ քո հայր Յովնաթանի սիրու համար—քեզ կտամ Սաւուղի բոլոր արտերը, դու ամեն օր իմ սեղանից կճաշես»: Այսպէս Դաւթը չմոռացաւ իւր սիրելի Յովնաթանին:

52. ԴԱՒԻԹԸ ՄԵՂԱՆ ՁՈՒՄ Է

Մի անգամ Դաւթը իւր Յովնաթոսի անունացիներին դէմ ուղարկեց, որ նրանց գլխաւոր Ռաքաթաւ քաղաքը պաշարէ, իսկ ինքն անգործ մնաց Երուսաղէմում: Մի օր թագաւորը կտրի վրա ման գալիս՝ տեսաւ իւր հարեան Ուրիայի կին Բերսաբէին և ցանկացաւ նրան թագուհի դարձնել: Ուրիան Յովաթի հետ պատերազմ էր գնացել: Դաւթը Յովաթին մի նամակ գրեց, որի մէջ անում էր. «Ուրիային պատերազմի վտանգաւոր տեղն ուղարկիր, դու ետ դարձիր, թող նա սպանուի»: Յովաթն էլ այդպէս արաւ: Երբ Ուրիայի կինը ամուսնու մահուան լուրն առաւ, սկսաւ սուգ անել: Սգի օրերն անցնելուց ետոյ՝ Դաւթը պսակուեց նրա հետ:

Այս վարմունքն Աստծուն դուր չեկաւ, ուստի Նաթան մարգարէին նրա մօտ ուղարկեց՝ թագաւորի սխալը նկատելու: Նաթանը թագաւորի մօտ եկաւ և հետևեալ առակը պատմեց. «Մի քաղաքում կենում էին երկու մարդ—մինը

հարուստ, իսկ միւսը՝ աղքատ: Հարուստն ունէր շատ հօտեր, իսկ աղքատը՝ միմիայն մի գառը: Աղքատը շատ էր սիրում գառանը, միասին էին

ուտում, խմում և իրա գոգում էլ քնացնում էր: Մի օր հարստի մօտ հիւր եկաւ: Հարուստը աղքատից իրեց նրա գառը և հիւրին պատուեց»: Դաւթը բարկացաւ այդ բանի վրայ: Զարմա-

ցաւ, որ իւր թագաւորութեան մէջ այդպիսի անարդարութիւն է պատահել, ուստի ասաց Նաթանին. «Այդ մարդը մահու պատժի արժանի է»: Այն ժամանակ Նաթանն ասաց. «Այդ մարդը դու ես—դո՛ւ խլեցիր Ուրիայի կնոջը, իրան էլ ամոփնացիները սրով սպանել տուիր: Դրա համար Աստուած այսպէս է ասում—քո տանից քո դէմ անբաղտութիւն կհանեմ. դո՛ւ ծածուկ չարութիւն գործեցիր, իսկ ես քեզ յայտնի կերպով կպատժեմ ամբողջ Իսրայէլի առաջ»: Դաւիթը զգաց իւր սխալը և ասաց Նաթանին. «Ես մեղաւոր եմ Աստծու առաջ»: Այս ասաց ու գետնի վրայ ընկած գղջում էր: Նաթանն ասաց. «Վեր կաց. Աստուած ներեց քո յանցանքը, դու չես մեռնի»: Մարգարէն տուն դարձաւ: Բերսաբէն մի որդի ունեցաւ, որին Սողոմոն անուանեցին: Դաւիթը Նաթանին յանձնեց Սողոմոնի կրթութիւնը:

53. Ա Բ Ի Ս Ո Ղ Ո Մ

Ա. Իսրայէլացիները մէջ Դաւթի որդի Աքիսողոմի նման գեղեցիկ մարդ չկար: Արիսողոմի ամենագեղեցիկ զարդարանքը նրա գլխի գանգուր մազերն էին: Սա առաւօտը վաղ վեր էր կենում և կանգնում էր քաղաքի դրանը: Թագաւորի մօտ գանգատի եկողներին դուր գալու

համար՝ ասում էր Աքիսողոմը. «Դու արդար ես, բայց ո՞վ կայ այնտեղ, որ քեզ պաշտպանէ: Երանի՜ ինձ դատաւոր նշանակէին, ես գիտէի թէ ինչպէս կպաշտպանէի ամենին»: Այս ձևով Աքիսողոմը գրաւեց իսրայէլացիները սիրտը:

Երբ նրա համակրողների թիւն այնքան բազմացաւ, որ նա կարող էր ապստամբուել՝ ասաց. «Թոյլ տո՛ւր ինձ, հայրիկ, որ ուխտ գնամ Քերոն»: Թագաւորն ասաց. «Գնա՛ խաղաղութեամբ»: Աքիսողոմն առաջուց մարդ էր ուղարկել Իսրայէլի բոլոր քաղաքներն ասելու. «Երբ փողի ձայնը լսէք, ասացէ՛ք Աքիսողոմը թագաւոր է դառել»: Աքիսողոմը Քերոն գնաց: Մեծ բազմութիւն հետևում էր նրան:

Երբ Դաւթին յայտնեցին որդու ապստամբութիւնը, Երուսաղէմում եղող ծառաներին ասաց. «Վեր կացէ՛ք փախչենք»: Թագաւորը քաղաքից ոտով փախաւ իւր ծառաների հետ: Նրան հետևում էր մեծ բազմութիւն և դառը կերպով լաց էին լինում: Դաւթին անցաւ Կեղրոնի վտակը և լալով բարձրացաւ Չիթննեաց լեռը: Սաւուղի տնից մի մարդ՝ Սեմէի անունով, Դաւթին անիծում էր, քարեր արձակում վրան և ասում. «Դո՛ւրս, դո՛ւրս, Աստուած քո թագաւորութիւնը յանձնեց Աքիսողոմին»: Արեստան բարկացաւ և ասաց. «Ի՞նչպէս է համարձակուում նա իմ տէր թագաւորին այդպէս անպատուել—իրաւունք

տողը, նրա գլուխը կտրեմ»։ Թագաւորն ասաց. «Թող, դա Աստծու կամքն է։ Ահա հարազատ որդիս իմ ետեիցն է ընկել, ի՛նչ զարմանալու բան կայ, եթէ օտար Սեմէին այդպէս է վարւում»։ Աբիսողոմը մտաւ Երուսաղէմ և առաւ այն բոլորը, ինչ որ հօրն էր պատկանում։

Ք. Սրանից ետոյ Աբիսողոմը իւր մարդիկներէրի հետ Յորդանանն անցաւ՝ հօրը հալածելու համար։ Դաւիթը իւր մօտ եղած զօրքը կարգադրեց և ասաց. «Ես էլ ձեզ հետ կամենում եմ թշնամու դէմ պատերազմի դուրս գալ»։ Ժողովուրդը պատասխանեց. «Դու մի՛ արի, քո կեանքը մեզ համար տասը հազար մարդու հաւասար է»։ Զօրքը գնաց, իսկ Դաւիթը Յովաբին, Աբեսային և բոլոր գլխաւորներին պատուիրեց ու ասաց. «Իմ սիրու համար խնայեցէք Աբիսողոմին»։ Նփրեմի անտառում իրար պատահեցին։ Դաւիթի զօրքը յաղթեց։ Աբիսողոմը ջորու վրայ նստած փախաւ և երբ մի մեծ կաղնու խիտ ճիւղերի տակոյն անցնում էր, մագերը ճիւղերի մէջ խճրճուեցին, քնաց կախ ընկած, իսկ ջորին անցաւ, գնաց։ Երբ այս բանը Յովաբին յայտնեցին, վեր առաւ երեք գեղարդ և խրեց Աբիսողոմի սիրտը»։

Աւետաբեր եկաւ Դաւիթ մօտ պատերազմի դաշտից և յայտնեց նրան յաղթութեան լուրը։ Դաւիթ առաջին հարցն եղաւ. «Աբիսողոմ պատահին ղղջ է»։ Երբ տեղեկացաւ, լաց էր լինում և

ասում. «Որդնակ իմ Աբիսողոմ, Աբիսողոմ որդեակ իմ, երանի՜ թէ ես մեռնէի քո փոխարէն, որդեակ իմ Աբիսողոմ»։

Յուդայի տան մարդիկը Դաւիթի մօտ զեպան-

ներ ուղարկեցին և ասացին. «վերադարձիր դ՞ե էլ, քո զօրքն էլ»: Նրանք Դաւթին զիմաւորելու համար մինչև Յորդանան գնացին: Մեմէին ևս եկաւ դրանց հետ, թագաւորի ոտներն էր ընկնում և ասում. «Մի յիշիր իմ յանցանքը, ներիր»: Աբեսսան ասաց, «Նա պէտք է մեռնի, Աստծու օծեալին անարգել է»: Դաւիթը պատասխանեց. «Այսօր ոչ ոք չպիտի մեռնէ, երբ ես կրկին իսրայէլի վրայ թագաւոր եմ»: Դաւիթը երգուեց Մեմէին և ասաց. «Դու չես մեռնի»: Դաւիթը դարձաւ երուսաղէմ:

54. Դ Ա Ի Թ Ի Մ Ա Հ Ը

Երբ Դաւիթը ծերացաւ, երուսաղէմ ժողովեց երկրի իշխաններին, դատաւորներին, զինուորականներին ու ասաց. «Ժողովուրդ, ինձ լսիր, ես մտադիր էի Աստծու համար մի քարաշէն տուն կառուցանել, որպէսզի ուխտի տապանակն ափստեղ դնեմ: Բայց Աստուած իւր ծառայ Նաթանի բերնով ասաց՝ ինձ համար դու չես կարող տուն շինել, զինուոր մարդ ես, շատերի արիւնն ես թափել—այդ բանը քո որդի Սողոմոնը կկատարէ մահուանիցդ ետոյ: Աստծու պատուիրանները պահեցէք, որպէսզի այս գեղեցիկ երկիրը ժառանգէք: Իսկ դու՝ իմ Սողոմոն որդի, ճանաչիր քո հօր Աստծուն և ծա-

ռայիր նրան ամբողջ սրտով—Աստուած քեզ ընտրեց իւր համար տուն կառուցանող: Ես մեռնում եմ, բայց մխիթարուիր, մի վախենայ, իմ Աստուածը քեզ հետ կլինի»:

Դաւիթը ցոյց տուաւ իւր որդի Սողոմոնին տաճարի նախագիծը և ետոյ շարունակեց ժողովրդեան հետ խօսել. «Աստծու տուն կառուցանելը շատ մեծ գործ է. ես իմ կարողութեան չափ ոսկի, արծաթ, թանկագին քարեր, երկաթ, փայտ և մարմար եմ ժողովել: Իսկ ձեզնից ով է յօժար Աստծու տան համար կամաւոր նուէր տալու», Ամենքն էլ իրանց կարողութեան չափ նուէրներ արին: Դաւիթը շատ ուրախացաւ: Ժողովուրդը գոհանում էր Աստծուց. երկրպագութիւն էր տալիս. աղօթում և ողջակէզ մատուցանում: Քահանայապետն էլ վեր առաւ իւղի եղջիւրը և Սողոմոնին թագաւոր օծեց: Փողերը փչում էին, իսկ ժողովուրդն աղաղակում էր. «Յաջողութիւն Սողոմոն թագաւորին»:

Շատ չանցաւ, որ հին թագաւորը մեռաւ և թաղուեց Դաւիթի քաղաքում: Նա թագաւորեց Իսրայէլի վրայ քառասուն տարի:

Գ. ՍՈՂՈՄՈՆ

53. ՍՈՂՈՄՈՆ ԹԱԳԱՒՈՐԸ

Ս. Սողոմոնը սիրում էր Աստծուն և իւր հօր ճանապարհովն էր գնում: Երբ նա մի անգամ Գալատիոնում գոհ էր մատուցանում, Աստուած տեսիլքում երևաց նրան և ասաց. «Խնդրիր ինձնից ինչ որ կամենում ես»: Սողոմոնը պատասխանեց. «Իմ Տէր Աստուած, դու թագաւորեցրիր քո ծառային իմ հօր տեղը. ես մի փոքր տղայ եմ. չգիտեմ ոչ բարին և ոչ չարը՝ տուր ինձ իմաստուն սիրտ՝ քո ժողովուրդը արդարութեամբ կառավարելու»: Աստուած հաւանեց Սողոմոնի աղօթքը և ասաց. «Որովհետեւ դու ինձնից երկար կեանք և հարստութիւն չխնդրեցիր, այլ միմիայն իմաստութիւն, այս պատճառով տալիս եմ քեզ ոչ թէ միայն քո խնդրածը, այլև հարստութիւն ու փառք: Եթէ դու իմ պատուիրանները պահես, ինչպէս քո հայր Դաւիթը, քեզ երկար կեանք էլ կտամ»:

Ր. Այդ օրերում երկու կին թագաւորի մօտ գանգատի եկան: Նրանցից մինն ասաց. «Մենք երկուսով ապրում ենք մի սենեակում: Ես մի որդի ունեցայ: Երեք օրից ետոյ նա ևս մի որ-

դի ծնաւ: Այս կինը գիշերը ծիծ տալիս, երեխայի վրան պառկեց ու խեղդեց նրան: Կէս գիշերին ծածուկ փութեց իմ կենդանի որդուն իւր

Սրբոցում դրին, թագաւորը չոքեց Տիրոջ սեղանի առաջ և այսպէս աղօթեց. «Տէր, Իսրայէլի Աստուած, երկինքը և երկնքի երկինքը բաւական չեն քեզ պարուհակելու, ո՛րք մնաց այս փոքրիկ տունը: Լսիր քո ծառային, լսիր քո Իսրայէլ ժողովրդին և դէպի նա ողորմած եղիր նեղութեան ժամանակ: Եթէ այլազգի ևս դայ այստեղ աղօթելու, նրան էլ լսիր: Եթէ ժողովուրդը քո դէմ մեղանչէ և ուղղուած սրտով քեզ դառնայ, նրա խնդրուածը մի՛ մերժիր»:

Աղօթքը վերջացնելուց ետոյ Սողոմոնը օրհնեց ժողովրդին: Թագաւորը ժողովրդի հետ շնորհակալութեան զոհ բերին Աստծուն: Սողոմոնը եօթն օր տօն կատարեց: Ամենքն օրհնում էին թագաւորին և փառաբանում Աստծուն:

57. ՍՈՂՈՄՈՆԻ ՓԱՌՔԸ, ԸՆԿՆԻԼԸ ԵՒ ՄԱՀԸ

Ա. 1. Սողոմոնը եղևու փայտից իւր համար մի տալատ և շինեց: 2. Ամուսնացաւ Փաւառնի աղջկայ հետ, նրա համար ևս մի երկրորդ պալատ շինել տուաւ: 3. Շինել տուաւ նաև դատաստանատուն և 4. փղոսկրեայ զահ՝ պատած ազնիւ ոսկով: 5. Թագաւորի խմելու բաժակները, ամանեղէնները ոսկուց էին—արծաթը յարգի չէր: 6. Նաւեր ևս շինել տուաւ: Քիրամը նրա համար լաւ նաւաստիներ ուղարկեց, որոնք

իրա ծառաների հետ հեռի երկիրներ էին նաւում՝ ոսկի, արծաթ, փղոսկր, կապիկ և սիրամարգէններ էին բերում: Այսպէս Սողոմոնը իւր հարստութիւնով և իմաստութիւնով առաջին թագաւորը դարձաւ աշխարհիս մէջ:

Ք. Հարևան օտարազգի թագաւորները բազմաթիւ կիներ ունէին, ուզեց որ այդ բանում էլ առաջինը լինի, ուստի 700 օտարազգի կին առաւ: Ծերութեան ժամանակ նրանք Սողոմոնի սիրտը դէպի կուռքերը դարձրին՝ այնպէս որ թագաւորը նրանց համար երուսաղէմում կռատներ շինել տուաւ: Այս բանը դուր չեկաւ Աստծուն, ուստի յայտնեց Սողոմոնին և ասաց. «Որովհետև դու իմ պատուիրանները չպահեցիր, քո թագաւորութիւնը կխլեմ քեզնից, բայց ոչ կենդանութեանդ ժամանակ, այլ՝ քո որդու և նրանից չեմ խլի ամբողջ թագաւորութիւնը, այլ մի մասը քո հայր Դաւթի սիրոյ համար կթողնեմ»: Այդքան ծախսերը հոգալու համար՝ ժողոնեմ»: Այդքան ծախսերը հոգալու համար՝ ժողոնեմ»: Այդքան ծախսերը հոգալու համար՝ ժողոնեմ»: Այդքան ծախսերը հոգալու համար՝ ժողոնեմ»:

Թագաւորը հրամայեց ապստամբին սպանել, բայց նա եզիպտոս փախաւ: Սողոմոնը 40 տարի թագաւորելուց ետոյ՝ մեռաւ ու թաղուեց Դաւթի քաղաքում: Նրա որդի Ռորովամը թագաւորեց հօր տեղը:

2. ԹԱԳԱՒՈՐՈՒԹԵԱՆ ԲԱԺԱՆՈՒՄՆ ՈՒ ՎԵՐՋԸ

58. ՅԵՐՈՒՅՈՎԱՄ ԵՒ ՌՈՒՐՈՎԱՄ

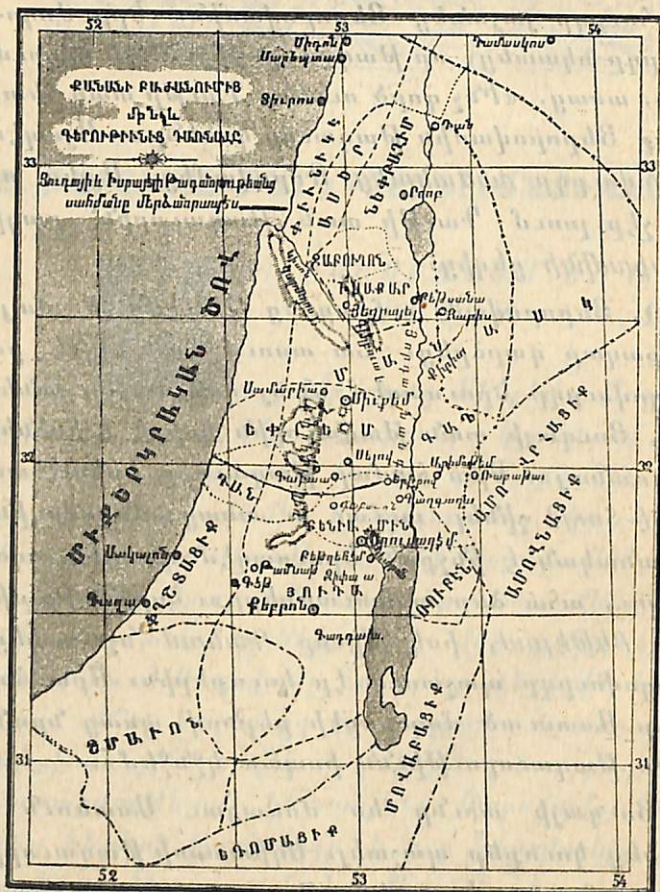
Մ. Ռոբովամը գնաց Սիւքէմ: Ամբողջ իսրայէլն այնտեղ էր հաւաքուել — կամենում էին նրան թագաւոր օծել: Ոմանք էլ մարդ էին ուղարկել Յերոբովամին կանչելու: Նա եկաւ և ժողովրդի հետ միասին ասացին Ռոբովամին. «Քո հայրը մեզ վրայ ծանր հարկեր դրաւ, մենք քեզ այն պայմանով կ'սենք, եթէ մեր բեռը կ'թեթեւացնես»: Ռոբովամը հարցրեց ծերերին և ասաց. «Ի՞նչ խորհուրդ էք տալիս»: Նրանք պատասխանեցին. «Եթէ ժողովրդին լսես, քեզ հաւատարմութեամբ կ'ծառայէ»: Ռոբովամը մերժեց ծերերի խորհուրդը և իւր հասակակից ընկերների հետ ժողով կազմեց: Նրանք այսպէս խորհուրդ տուին. «Դու ժողովրդին այսպէս պատասխանիր — իմ հայրը ձեզ խարազանով էր պատժում, իսկ ես՝ մտրակով և կարիճով պէտք է ծեծեմ»:

Ռոբովամը երիտասարդ ընկերների տուած խորհուրդը յայտնեց Յերոբովամին: Երբ ժողովուրդը նկատեց, որ թագաւորն իրան չի ուզում լսել, ասաց. «Ինչ գործ ունենք Դաւթի տան հետ, մենք Յերոբովամին թագաւոր կ'օծենք»: Այսպէս ժողովուրդը ջախնուեց Ռոբովամից: Այլևս ոչ ոք չէր լսում Դաւթի տան թագաւորին՝ բացի Բենիամինի ցեղից:

Ք. Յերոբովամն ամբացրեց Սիւքէմը և մայրաքաղաք դարձրեց: Նա ասում էր. «Եթէ իմ ժողովուրդը Երուսաղէմ գնայ զոհ մատուցանելու, Յուդայի տան թագաւորին կսիրէ և ինձնից կ'հեռանայ»: Սրա համար թագաւորը երկու հատ ոսկէ հորթ շինել տուաւ ու ասաց ժողովրդին. «Բանական է ինչքան Երուսաղէմ գնացիք աղօթելու, անձ ձեր աստուածները»: Հորթերից մինը Բեթէյում, իսկ միւսը Դանում նշանակեց: Ժողովուրդը պաշտում էր կուռքերին: Սրա համար Աստուած մարգարէի բերնով ասաց նրան. «Քո թագաւորութիւնն իսպառ կ'չնչեմ»:

Յուդայի տունը ևս մոռացաւ Աստծուն և սկսեց կուռքեր պաշտել: Եզրիպտոսի թագաւորը, երբ իմացաւ իսրայէլի թագաւորների երկպառակութիւնը, Երուսաղէմի վրայ եկաւ, Աստծու և Ռոբովամի տան բոլոր հարստութիւնները տարաւ: Ռոբովամն ու Յերոբովամն իրանց ամբողջ կեանքում պարապած էին ներքին պատերազմներով:

59. *t n p u*

ա. Իսրայէլի տանից շատ թագաւորներ եղան: Նրանցից մինի պատմութիւնը միայն կտո-

Վորենք — դա Աքաաբն է: Սա ամուսնացաւ Սի-
դոն քաղաքի կռապաշտ Թագաւորի Յեզարէյ աղ-
ջկայ հետ և նրանց Բահաղ կուռքին երկրպագու-
թիւն էր տալիս: Յեզարէյը խեղդել տուաւ բո-
լոր մարգարէներին, միայն Նղիան կենդանի
մնաց: Սա եկաւ Աքաաբի մօտ և առաց. «Այս
տարի ոչ անձրև, ոչ ցօղ կիջնի երկնքից, որով-
հետև քո կինը նրա մարգարէներին կոտորել

բ. Աստուած ասաց Եղիային. «Գնա՛ւ և բնակ-
ուի՛ր Բողաթի հեղեղատի մօտ—Չուրն՝ այնտե-
ղից կխմես, իսկ կերակուրդ ագռաւները կբե-
րեն»։ Նա լսեց Տիրոջ խօսքին և գնաց։ Մի քա-
նի օրից ետոյ հեղեղատի Չուրը ցամաքեց, որով-
հետեւ անձրև չէր գալիս։ Այն ժամանակ Աստուած
ասաց նրան. «Վեր կա՛ց և գնա՛ Միգոնացուց Սա-
րնալայա քաղաքը, այնտեղ մի որբեկայրի կնոջ
պատուիրել եմ, որ քեզ կերակրէ»։ Եղիան, երբ
քաղաքի դրանը մօտեցաւ, տեսաւ մի այրի կին
փայտ էր հաւաքում ու՝ նրանից հաց և Չուր
խնդրեց։ Կինը պատասխանեց. «Աստծու անունը
վկայ լինի, որ մի բուռն ալիւրից և մի քիչ իւ-
ղից աւելի ոչինչ չունեմ»։ Եղիան ասաց նրան.
«Գնա՛, մի՛ վախենա, պատրաստիր քեզ համար
էլ, ինձ համար էլ, քո տաշտից ալիւրը և ամա-
նից իւղը չպիտի պակասէ՝ մինչև որ Աստուած
անձրև կուղարկէ»։ Կինը գնաց և այնպէս էլ ա-

րաւ: Տիրոջ ասածի համաձայն՝ տաշտից ալիւ-
րը և ամանից իւղը երբէք չպակասեց:

Պ. Սովի երկրորդ տարին Աստուած ասաց Ե-
ղիային. «Գնա՛ս Աքաաբի մօտ և ասա՛, որ անձրև

պիտի թափեմ»: Եղիան գնաց: Երբ Աքաաբը Ե-
ղիային տեսաւ, հարցրեց. «Այդ դժւ ես, Իսրա-
յէլի խանգարիչ»: Եղիան պատասխանեց. «Ես
չեմ Իսրայէլի խանգարիչը, այլ դժւ և քո տունը
— դուք Աստուծու պատուիրանները մոռացել էք
և Բահաղին էք լսում: Հաւաքել տո՛ւր Կարմիրոս
լեռան վրայ ժողովրդին և Բահաղի չորս հարիւր
յիսուն քուրմերին»: Այդպէս էլ արեց Աքաաբը:
Եղիան գուրս եկաւ ժողովրդի առաջ և ասաց.
«Մինչև ե՛րբ մոլորուէք, եթէ Աստուածը Եհովան
է, նրան հետևեցէ՛ք, իսկ եթէ Բահաղն է՝ նրան
լսեցէ՛ք: Եհովայի մարգարէներին միայն ես եմ
կենդանի մնացել, իսկ Բահաղինը չորս հարիւր
յիսուն են: Թո՛ղ մեզ երկու եզր տան. մէկը
սրանք վերցնեն, կոտորեն, զնեն փայտերի վրայ՝
առանց կրակի, իսկ միւսն էլ ես կվերցնեմ և
նոյնպէս կվարուեմ: Ետոյ՝ դուք Բահաղի անու-
նը տուէք, իսկ ես՝ Եհովայի: Այն Աստուածը,
որ կրակով զոհը կայրէ, ահա՛ նա է ճշմարիտը»: Բոլոր ժողովուրդը պատասխանեց. «Ճշմարիտ ես
ասում»:

Բահաղի քուրմերը վեր առան մի եզր, կոտո-
րեցին ու սկսեցին աղաղակել և ասել. «Ո՛վ Բա-
հաղ, պատասխան տո՛ւր»: Բայց ոչ մի պատաս-
խան չստացան: Եղիան ասաց. «Բարձր ձայնով
կանչեցէ՛ք, գուցէ նա զբաղուած է, շատ կարե-
ւի է քնած է»: Նրանք սկսեցին ևս աւելի բարձ-

րաձայն աղաղակել, բայց ոչ մի պատասխան չստացան: Եղիան ասաց ժողովրդին. «Այժմ եկէք ինձ մօտ»: Նա սեղան շինեց. շուրջը փո-

րեց. սեղանի վրայ փայտեր դարսեց. եզր կրտատեց և դարսեց փայտերի վրայ: Երեք անգամ ողջակէզի փայտի վրայ շուր ածել տուաւ՝ այն-

պէս որ փոսը ծովի պէս ջրով լցուեց: Այս ամենից ետոյ Եղիան ասաց. «Ո՛վ Աբրահամի, Իսահակի և Յակովբի Աստուած, ցոյց տո՛ւր, որ դու ես ճշմարիտ Աստուածը, իսկ ես՝ քո ծառան»: Իսկոյն երկնքից կրակ ընկաւ և այրեց ողջակէզը: Բոլոր ժողովուրդը երեսի վրայ ընկաւ և թափաց. «Ենովան է ճշմարիտ Աստուածը»: Եղիան բոլոր քուրմերին կիսոն հեղեղատի մօտ սպանել տուաւ: Ետոյ ասաց Աբաբին. «Լծիր կառքդ և վայր իջիր, որ անձրևը քեզ չթրջէ»: Այդպէս էլ արաւ—Եղիան կառքի առաջով էր գնում: Իսկոյն քամի փչեց, երկինքը ծածկուեց սև ամպերով և սաստիկ անձրև եկաւ:

դ. Աբաբը պատմեց Յեզարէլին այս ամենը: Յեզարէլը դեսպան ուղարկեց Եղիայի մօտ և պատուիրեց ասել. «Թո՛ղ աստուածներն ինձ պատ-
ժեն, եթէ քեզ էլ քուրմերի նման սպանել չտամ»: Եղիան փախաւ Յուդայի անապատը, նստեց մի ծառի տակ, գանգատուեց և մահ խնդրեց: Նա պառկեց այնտեղ և քնեց: Ետոյ վեր կացաւ, քառասուն օր ճանապարհ գնաց մինչև Քորէբ և այնտեղ մի այրի մէջ ապրում էր: Աստուած ասաց նրան. «Ի՞նչ ես անում այստեղ, Եղիա»: Նա պատասխանեց. «Իսրայէլի որդիները քո մարգարէներին սրով կոտորեցին. ես միայն ազատուեցայ. հիմայ էլ իմ կեանքի ետեիցն են ընկել»: Աստուած հասկացրեց մարգարէին, որ մար-

դասպանութիւնը հաճելի չէ իրան. Նա ասաց. «Դարձիր և Յէուէին Իսրայէլի վրայ թագաւոր օծիր, իսկ Նղիսէին՝ քո փոխարէն մարգարէ: Իսրայէլի մէջ դեռ եօթը հազար հոգի ունեմ, որոնք Բահաղին չեն պաշտում, մի յուսահատուիր»:

Նղիան գնաց և Նղիսէին գտաւ վար անելիս: Մարգարէն իւր վերարկուն նրա վրայ ձգեց: Նղիսէն թողեց եզները, գնաց Նղիայի մօտ և աշակերտ դարձաւ նրան:

60. Ե Ղ Ի Ա Յ Ի Մ Ա Հ Հ

Նղիան զգաց իւր մահուան օրը—նա ասաց Նղիսէին. «Դու այստեղ կ'աց, Աստուած ինձ Յորդանան է ուղարկում»: Նղիսէն ասաց. «Վկայ լինի կենդանի Աստուածը, որ քեզնից չեմ բաժանուի»: Նրկուսն էլ գնացին Յորդանան: Նղիան ասաց Նղիսէին. «Մահուանիցս առաջ խնդրիր, ինչ որ կամենում ես»: Նղիսէն պատասխանեց. «Թող քո հոգին կրկնապատիկ իջնի իմ վրայ»: Այն ժամանակ երկնքից հրեղէն կառք իջաւ՝ հրեղէն ձիեր լծան, Նղիան մէջը նստեց և մըրրիկը նրան երկինք բարձրացրեց: Նղիսէն նաշում էր նրա ետևից և աղաղակում. «Հայր, հայր, Իսրայէլի կառք, ձիեր...»:

61. ԻՍՐԱՅԷԼԻ ԵՒ ՅՈՒԳԱՅԻ ԹԱԳԱՒՈՐՈՒԹԵԱՆ ԿՈՐԾԱՆՈՒՄԸ

Ա. Իսրայէլացիները յաճախ մոռանում էին Աստծուն և հեթանոս կեանք էին վարում: Բոլոր քաղաքներում կռատներ էին շինել և Բահաղին երկրպագութիւն տալիս: Աստուած մարգարէի բերնով յայտնեց նրանց. «Թողէք ձեր չարութիւնները և հետևեցէք իմ պատուիրաններին»: Նրանք ուշք չդարձրին Աստծու խօսքերին, դրա համար էլ պատժուեցին:

Իսրայէլի վերջին թագաւորն եղաւ Ովսէն: Սա Աստծու ճանապարհով չգնաց: Ասորեստանի Սաղմանասար թագաւորը սրա դէմ պատերազմի դուրս եկաւ: Ովսէն յաղթուեց և հպատակ դարձաւ: Բայց որովհետեւ նա Եգիպտոսի թագաւորի հետ դաշն էր կապել և տարեկան հարկը կանոնաւոր չէր ուղարկում Ասորեստան, ուստի Սաղմանասարը Իսրայէլի թագաւորութեան վրայ եկաւ, մայրաքաղաք Սամարիան առաւ և իսրայէլացիներին գերի տարաւ Ասորեստան: Նա իւր երկրից բազմաթիւ հեթանոսներ բերել տուաւ և Սամարիայի քաղաքներում բնակեցրեց: Երկրի մէջ իսրայէլացիներ ևս մնացել էին, որոնք Տիրոջը հաւատում էին: Հեթանոսները խառնուեցան այս մնացորդ իսրայէլացիների հետ և սրանցից յառաջացաւ Սամարացի կոչուած ժողովուրդը, որը թէև աղօթում էր Տիրոջը, բայց միեւնոյն ժամանակ կուռք էր պաշտում:

Ք. երբ Սաղմանասարը Իսրայէլի թագաւորութիւնը կործանեց, Յուդայի երկրում թագաւորում էր Եզեկիան: Սա կործանեց կռքերի սեղանները և պատուիրեց Աստծուն հաւատալ: Դեսպաններ ուղարկեց Իսրայէլի և Յուդայի երկրները և հրաւիրում էր ամենին Երուսաղէմ՝ Պասէքը միասին տօնելու: Մեծ բազմութիւն հաւաքուեց Երուսաղէմում: Իսրայէլի թագաւորութիւնից ևս մարդիկ էին եկել: Այստեղ ժողո-

վուրդն ինքը կործանեց Բահաղի սեղանը:

Ասորեստանի նոր թագաւոր Սենկքերիմը Յուդայի թագաւորութեան վրայ եկաւ, վերցրեց շատ քաղաքներ և պաշարեց Երուսաղէմը: Քաղաքացիներին ասաց. «Ասորեստանի մեծ թագաւորին լսեցէք և ոչ եղեկիային. եթէ նրա Աստուծոն էր հզօրը, երկիրն ի՞նչու չազատեց Ասորեստանի թագաւորի ձեռից»: Երբ Եզեկիան ապա բանը լսեց, պատառեց հանդերձները, գնաց այս բանը լսեց, պատառեց հանդերձները, գնաց Տիրոջ տունը և մարդ ուղարկեց Նսայի մարգարէի մօտ աւելու. «Հեթանոսների թագաւորը նախատում է կենդանի Աստծուն, աղօթիւր մեզ համար»: Նսային պատասխան ուղարկեց՝ աւելով. «Մի վախենաք, նա քաղաք չի մտնի, այլ կդառնայ այն ճանապարհով, որով եկել է»: Սենկքերիմը յաղթուած ետ դարձաւ Նինուէ:

Սրանից ետոյ Յուդայի տանից շատ վատ թագաւորներ եղան: Բովակիմը, որ Յուդայի թագաւորներից մինն էր, նմանապէս չար ճանապարհով գնաց: Սրա ժամանակ Բաբելոնի Նաբուգոդոնոսոր թագաւորը պաշարեց Երուսաղէմը: Թագաւորն անձնատուր եղաւ: Նաբուգոդոնոսորը վեր առաւ տաճարի և պալատի գանձերը, բոլոր իշխաններին, հիւանդներին և զարբիներին գերի տարաւ Բաբելոն: Նմանապէս թագաւորին իւր ընտանիքով: Ունդակիային թագաւոր Նշանակեց Յովակիմի տեղ:

Սա ևս Աստծու ճանապարհով չգնաց և ապրս-
տամբուեց Նաբուգոդոնոսորի դէմ: Բաբելոնի

Թագաւորը երկրորդ անգամ եկաւ Նբուսադէմի
վրայ և պաշարեց մէկ և կէս տարի: Սովը սասա-

կացաւ քաղաքում: Սեղեկիան գիշերով փախաւ
քաղաքից, բայց թշնամիները բռնեցին և թագա-
ւորի մօտ տարան. որ դատէ: Սեղեգիայի որդի-
ներին իւր աչքի առաջ մորթեցին, իրան էլ կու-
րացրին, շղթաներով կապեցին և գերի տարան
Բաբելոն:

Միևնոյն գիշերը թշնամիները մօտան Նբուսա-
դէմ, կոտորեցին բնակիչներին, կողոպտեցին բո-
ւորին, այրեցին Տիրոջ տաճարը, թագաւորի պա-
լատը և քաղաքի պարիսպներն էլ կործանեցին,
զետնին հաւասարեցրին: Մնացած ժողովուրդը
և գանձերը Նաբուգոդոնոսորը գերի տարաւ Բա-
բելոն: Այսպէս կործանուեցաւ Յուդայի տունը:

62. ԲԱՐԵԼՈՆԻ ԳԵՐՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՎԱԽՃԱՆԸ

Ա. Նաբուգոդոնոսորը թագաւորը հրամայեց իսրայէլացիներէից գեղեցիկ և ընդունակ երեխաներ ընտրել, որ թագաւորին ծառայեն: Սրանց մէջն էր Դանիէլը իւր երեք ընկերներով: Թագաւորը հրամայեց իւր սեղանից կերակրել նըրանց: Բայց Դանիէլը իւր ընկերներով մերժեցին այդ պատիւը և խնդրեցին ներքինապետին՝ թոյլ տալու իրենց միայն կանաչեղէնով կերակրուել և ջուր խմել: Ներքինապետը տասն օր ժամանակ տուաւ նրանց և նկատեց, որ աւելի են գեղեցկանում: Աստուած Իսրայէլի մանուկներին իմաստութիւն, իսկ Դանիէլին երազ մեկնելու շնորհ տուաւ: Թագաւորը Դանիէլին և նրա երեք ընկերներին մեծ պաշտօններ յանձնեց:

Ք. Նաբուգոդոնոսորը մի ոսկէ արձան շինել տուաւ, կանչեց ժողովրդին ու ասաց. «Երբ փողի ձայնը լսէք, ոսկէ արձանին երկրպագութիւն տուէք, իսկ ով չի հնազանդի, հնոց կձգուի»: Փողը փչելուն պէս՝ ամենքն էլ ոսկէ արձանին երկրպագութիւն տուին՝ բացի Դանիէլից և իւր երեք ընկերներից: Այս լուրը թագաւորին հասցրին: Նաբուգոդոնոսորը բարկացաւ, կանչել տուաւ երեքին էլ ու ասաց. «Եթէ ոսկէ արձանին երկրպագութիւն չէք տայ, կրակը կձգեմ ձեզ»: Նըրանք մերժեցին:

Նաբուգոդոնոսորը բարկացաւ, կապել տուաւ երեքին էլ և շորերով կրակը ձգեց: Երբ թագաւորը նայեց, զարհուրեց, հարցրեց իւր խորհրդականին և ասաց. «Ձէ որ մենք երեք մարդ ձգեցինք կրակը. ես չորսն եմ տեսնում—նրանք ազատ ման են գալիս և անփնաս են»: Թագաւորը կրակին մօտեցաւ և ասաց. «Ո՛վ դուք Աստծու ծառաներ, դուրս եկէք»: Նրանք դուրս եկան: Կրակը նրանց մի մագն էլ չէր այրել: Նաբուգոդոնոսորն ասաց. «Օրհնեալ է սրանց ազատող Աստուածը, ով այս մարդկանց Աստծուն անպատուէ, խիստ պատիժ կստանայ»: Թագաւորը երեքին էլ մեծ իշխանութիւն տուաւ:

Գ. Մի անգամ, Նաբուգոդոնոսորը երազ տեսաւ: Երբ զարթեց, խիստ վախեցաւ: Կանչել տուաւ բոլոր մոգերին, որ երազը մեկնեն: Նրանք ասացին թագաւորին. «Պատմիր մեզ քո երազը», իսկ թագաւորը պատասխանեց. «Երազը մոռացել եմ, եթէ դուք չէք գտնի և չէք մեկնի, մահու պատիժ կստանաք»: Նրանք պատասխանեցին. «Երկրիս վրայ մարդ չկայ, որ թագաւորի պահանջածն իմանայ»: Թագաւորը բարկացաւ և հրամայեց Բաբելոնի իմաստուններին սպանել: Երբ Դանիէլն այս բանն իմացաւ, խնդրեց իրեն ժամանակ տալ. տուն գնաց և իւր ընկերների ժամանակ տալ. տուն գնաց և իւր ընկերների հետ աղօթում էր: Գաղտնիքը տեսիլքում յայտնուեց Դանիէլին: Նա գնաց թագաւորի մօտ և

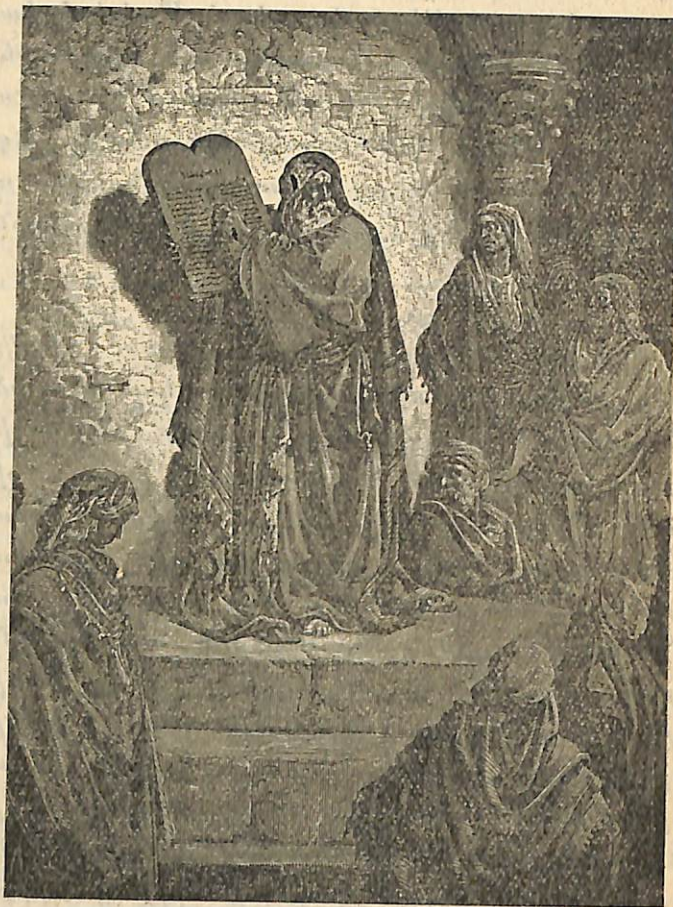

տասուում էր: Եզրասն ասաց. «Եկէք Աստծու
հետ նոր դուռը կապենք»: Նրանք խոստովանե-

ցին իրանց յանցանքը և երգուեցին, որ Աստծու
պատուիրաններին այլ ևս չեն անցնի:

Զ. ԻՍՐԱՅԷԼԱՑԻՈՑ ԱԶԳԻ ՎԻՃԱԿԸ ՄԻՆՉԵՒ ԲՐԻՍՏՈՍ

63. ԻՍՐԱՅԷԼԱՑԻՆԵՐԸ ՄԱԿԵԴՈՆԱ-
ԿԱՆ ԻՇԽԱՆՈՒԹԻԱՆ ՆԵՐՔՈՅ

Երուսթիւնից վերադարձած իսրայէլա-
ցիները մնացին պարսից իշխանութեան ներքոյ՝
մինչև այդ տէրութեան անկումը:

Պարսիկներից ետոյ զօրացան մակեդոնացի-
ները Աղէքսանդր Մեծի օրօք: Սա նուաճեց ա-
սիական երկիրները և պաշարեց Տիւրոս քաղա-
քը՝ եօթն ամիս շարունակ: Աղէքսանդր Մակե-
դոնացին հրէաներից և սամարացիներից պահան-
ջեց, որ իրան օգնեն՝ թէ զինուորով և թէ պա-
շարով: Հրէաների Յաղղոս քահանայապետը մեր-
ժեց այդ պահանջը՝ ասելով, որ Պարսից թագա-
ւորին հպատակութեան երգումն է տուել, իսկ
սամարացիները կատարեցին նրա պահանջը: Ա-
ղէքսանդրն առաւ Տիւրոսը, մտաւ Քանան և 332
թ. Երուսաղէմ հասաւ: Հրէաները պարսիկներից
օգնութիւն չստանալով՝ ստիպուեցան անձնատուր

լինել: Յաղդոս քահանայապետը մեծ հանդէսով ընդունեց Աղէքսանդրին: Չնայելով որ հրէաները մերժել էին օգնութիւն տալու, բայց Աղէքսանդրը ներեց այդ շքեղ ընդունելութեան համար և սիրով վարուեց նրանց հետ—իրաւունք տուաւ իրանց ազգային օրէնքներով կառավարուել: Այսպէս Քանանը ենթարկուեց մակեդոնական իշխանութեան:

64. ԻՍՐԱՅԷԼԱՅԻՆԵՐԸ ԵԳԻՊՏԱԿԱՆ ԻՇԽԱՆՈՒԹԵԱՆ ՆԵՐՔՈՅ

Քանանը նուաճելուց ետոյ՝ Աղէքսանդրը տիրեց Եգիպտոսին և Պարսկաստանին ևս: Բաբելոնում յանկարծամահ եղաւ: Մահուանից ետոյ նրա չորս զօրավարները թագաւորութիւնը բաժանեցին իրանց մէջ: Ասորիքը կառավարում էր Սելևկիոսը, իսկ Եգիպտոսը՝ Պտղոմէոսը: Բայց որովհետեւ Պաղեստինը գտնւում էր Ասորիքի և

Սելևկիոս

Եգիպտոսի մէջ, ուստի յաճախ վիճում էին, թէ Պաղեստինին ով պիտի տիրէ: Այս պատճառով էլ վերջինս երբեմն մէկի, երբեմն միւսի իշխանութեանն էր ենթարկւում: Սկզբում Պաղեստինին տիրեց Պտղոմէոս Լագոսը:

Հրէաստանը մօտաւորապէս հարիւր տարի գրտնուեց Եգիպտոսի իշխանութեան ներքոյ: Պտղոմէոս Լագոսը հրէաների հետ շատ մեղմ էր վարվում—հարիւր հազար հրէայ գաղթականներ բնակեցրեց Եգիպտոսում՝ մանաւանդ աշխարհընչակ Աղէքսանդրիա մայրաքաղաքում և նրանց շնորհեց մեծամեծ արտօնութիւններ: Պտղոմէոս Լագոսի յաջորդ պտղոմէոսները շատ հրէաներ գրաւեցին Եգիպտոս և բնակեցրին նրանց Միջերկրական ծովի ափերում, որտեղից նրանք տարածուեցին շատ հեռաւոր հեթանոս երկիրներ: Այս հանգամանքը շատ նպաստեց ապագայում աւետարանի տարածմանը:

Պտղոմէոս Լագոս

Հրէաները գաղթելով օտար երկիրներ, մոռացան իրանց մայրենի լեզուն և խօսում էին յունարէն: Մայրենի լեզուից խորթանալով՝ մոռացան նաև հայրենի սովորութիւնները: Այս վտանգի առաջն առնելու համար Պտղոմէոս Փիլադէլֆիոսը եօթանասուն գիտնականների ձեռով թարգմանել տուաւ հին ուխտը, որ կոչւում է Եօթանասնից թարգմանութիւն (մեր Սահկ Պարթեհ հայրապետը իւր աշակերտների հետ այս բնագրից

Պաղոմէոս Ֆիլադելֆիոս սաղէմում հիմնեց 70 հոգուց բաղկացած մի բարձրագոյն ատեան, որի նախագահն էր քահանայապետը: Այս բարձրագոյն ատեանը կոչւում էր Սինհոդոս կամ ծերակոյտ:

65. ԻՍՐԱՅԷԼԱՅԻՆԵՐԸ ԱՍՈՐԻՔԻ ԻՇԽԱՆՈՒԹԵԱՆ ՆԵՐՔՈՅ

203 թ. Քրիստոսից առաջ Ասորիքի Անտիոքոս Մեծը Պաղեստինէն խլեց պաղոմէոսներից: Սրա օրերով իսրայէլացիները պահպանեցին իրաց ազգային իրաւունքները՝ իսկ նրա յաջորդ Անտիոքոս Նախիփանի ժամանակ սկսեցին հալածանքները: Թէ խորամանկութիւնով և թէ բռնի միջոցներով աշխատում էին հրէաներին հեռացնել իրանց կրօնից և հայրենի սովորութիւններից: Անտիոքոս Նախիփանին իրան չար գիտաւորութիւնների մէջ օգնական հանդիսացաւ դաւաճան

Յետո՛ւ քահանայապետը, որը տիրող իշխանութեան դուր գալու համար՝ իւր հրէական անունը յունականի փոխեց—Յասոն անուանեց իրան և Երուսաղէմում զոհ մատուցեց յունական զոհաբերութեան եղանակով: Սկսուեցին խռովութեան օրերը, որի ժամանակ Անտիոքոսը իւր ձեռները արիւնի մէջ թաթախեց: Նա քարուքանդ արաւ Երուսաղէմը. այրեց, հրդեհեց, 80,000 հրէա կոտորել տուաւ, իսկ 40,000 գերի տարաւ: Տաճարը անարգ կերպով սրբապղծեց և յունական չաստուած Արաւի մազլի համար սեղան կանգնեց: Յայտարարեց, որ հրէական կրօն չկայ այլ ևս, իսկ խոստովանողներին մահուան պատժով սպառնաց: Չնայելով այս խստութիւններին՝ հրէից ազգը դարձեալ ամուր մնաց իւր հաւատին—ծերունի դպիր Եղիազարի և եօթն որդւոց մայր Շամունէի նահատակութիւնը

Անտիոքոս Մեծ

Անտիոքոս Նախիփան Նախիփանին իրան չար գիտաւորութիւնների մէջ օգնական հանդիսացաւ դաւաճան

Անտիոքոս Նախիփան Նախիփանին իրան չար գիտաւորութիւնների մէջ օգնական հանդիսացաւ դաւաճան

66. Մ Ա Կ Ա Բ Ա Յ Ե Յ Ի Ք

Այս նեղութեան օրերին իսրայելացիները համար Մակաբայեցւոց քաջ ցեղը փրկիչ հանդիսացաւ: 167 թ. Մաղաթիա քահանայապետը իւր հինգ որդիներանց հետ իրանց շուրջը հաւաքեցին շատ հայրենասէր հրէաներ. խմբեր կազմեցին. յարձակուեցին Ասորիքի տիրապետողներէ վրայ և մեծամեծ փաստներ հասցրին նրանց:

Մաղաթիայի մահուանից ետոյ՝ նրա որդի Յուդան, որ քաջութեան համար մակաբէ, այսինքն մուրճ մականունն էր ստացել, հօր սկսած պատերազմը շարունակեց: Մաղուրս արաւ թըշնամուն երուսաղէմից և սահմանեց, որ զոհաբերութիւնը ազգային ծէսով կատարուի: Ի յիշատակ այս յաղթութեան՝ տաճարի անուանով առանձին տօն սահմանեց: Անտիոքոսը չկարողացաւ տանել Յուդայի յաղթութիւնը, ինքն անձամբ Պաղեստինի վրայ կամեցաւ յարձակուել, բայց ճանապարհին մեռաւ: 161 թ. մի անյաշող պատերազմում Յուդա Մակաբէն սպանուեց: Սրան յաջորդեց իւր եղբայր Յովնաթանը, որը վաղուց արդէն Ասորիքի իշխանութեան կողմից ճանաչուած էր իբրեւ քահանայապետ և աւատական իշխան: 143 թ. նրա կեանքի գէմ դաւածանութիւն եղաւ և մահ ստացաւ:

Սրան յաջորդեց իւր եղբայր Սիմօնը, որի

օրօք Մակաբայեցւոց տունը իւր յաղթական բարձրութեան հասաւ—Ասորիքի իշխանութիւնը անկախ ճանաչեց Յուդայի իշխանութիւնը: Եւրաթազէտ Ժողովուրդը Սիմօնի յաջորդներին ժառանգական քահանայապետ և իշխան նշանակեց:

Սրա որդի Յովհաննէս Հիւրկանոսը նուաճեց Սամարիան, Գալիլիան, Եզոմը և կործանեց Գալիլիէն լեռան վրայ գտնուող սամարացիների տաճարը: Սրա որդի Աքիստաքուղոսը արքայական ճարը: Սրա որդի՝ սրանից ետոյ Մակաբայեցւոց տան մէջ ներքին խռովութիւններ յառաջացան, որը և պատճառ դարձաւ նրա կործանման:

67. ԻՍՐԱՅԷԼԱՅԻՆԵՐԸ ՀՌՈՎՄԷԱԿԱՆ ԻՇԽԱՆՈՒԹԵԱՆ ՆԵՐՔՈՅ

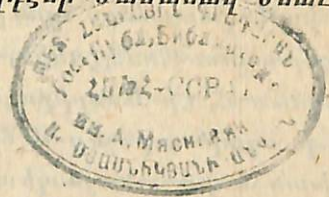
Արեստաբուղոսը ունէր երկու որդի՝ Հիւրկանոս II և Աքիստաքուղոս—որոնք վիճումէին, թէ ով պիտի վարէ իշխանութիւնը: Այս վէճը որոշելու համար, իբրեւ դատաւոր, հրաւիրեցին հովմայեցի քաջ զօրապետ Պոմպէոսին, որ այդ ժամակներում գտնուում էր Ասորիքում: Պոմպէոսը Հիւրկանոս II-ի օգտին որոշեց վէճը և անուանեց նրան իշխան և քահանայապետ 63 թուին այն պայմանով որ հրէաներն ընդունեն Հռոմի

կայսրի գերիշխանութիւնը: Այսպէս Քանանն ընկաւ հռովմայեցւոց իշխանութեան տակ:

Թոյլ տկար Հիւրկանոսը իւր իշխանութիւնը յանձնեց եգիմացի խորամանկ Անտիպատրին, որը 47 թ. Օգոստոս կայսրից կառավարիչ նշանակուեց: Իսկ սրա որդի Հերովդէս մեծը 40 թ. հռովմայեցւոց ծերակուտից թագաւոր նշանակուեց Յուդայի երկրի վրայ: Սա ամուսնացաւ Մարիամ անունով մի աղջկայ հետ, որը մականբայեցւոց տանիցն էր և սրանով կամեցաւ վիրաւորուած իշխանական տան սիրտն առնել ու այսպէս առ երեսս ապահովել իւր թագաւորութեան խաղաղութիւնը, բայց այս վարմունքը երկար չտևեց: Հերովդէսը կոտորել տուաւ մականբայեցւոց տան բոլոր ժառանգներին, նոյն իսկ իւր կին Մարիամին և նրանից ծնած երկու որդիներին: Եւ որպէսզի հրէա ժողովրդի սիրտն առնէ՝ 20 թուին ձեռնարկեց մի հոյակապ տաճար կառուցանել, որ իւր յաջորդների օրով միայն վերջացաւ: Նա մեռաւ սարսափելի մահով—կենդանի-կենդանի հոտեց մարմինը:

Այս Հերովդէսի ժամանակ ծնաւ Քրիստոսը:

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0145934

